

KOROŠKI

sužinar

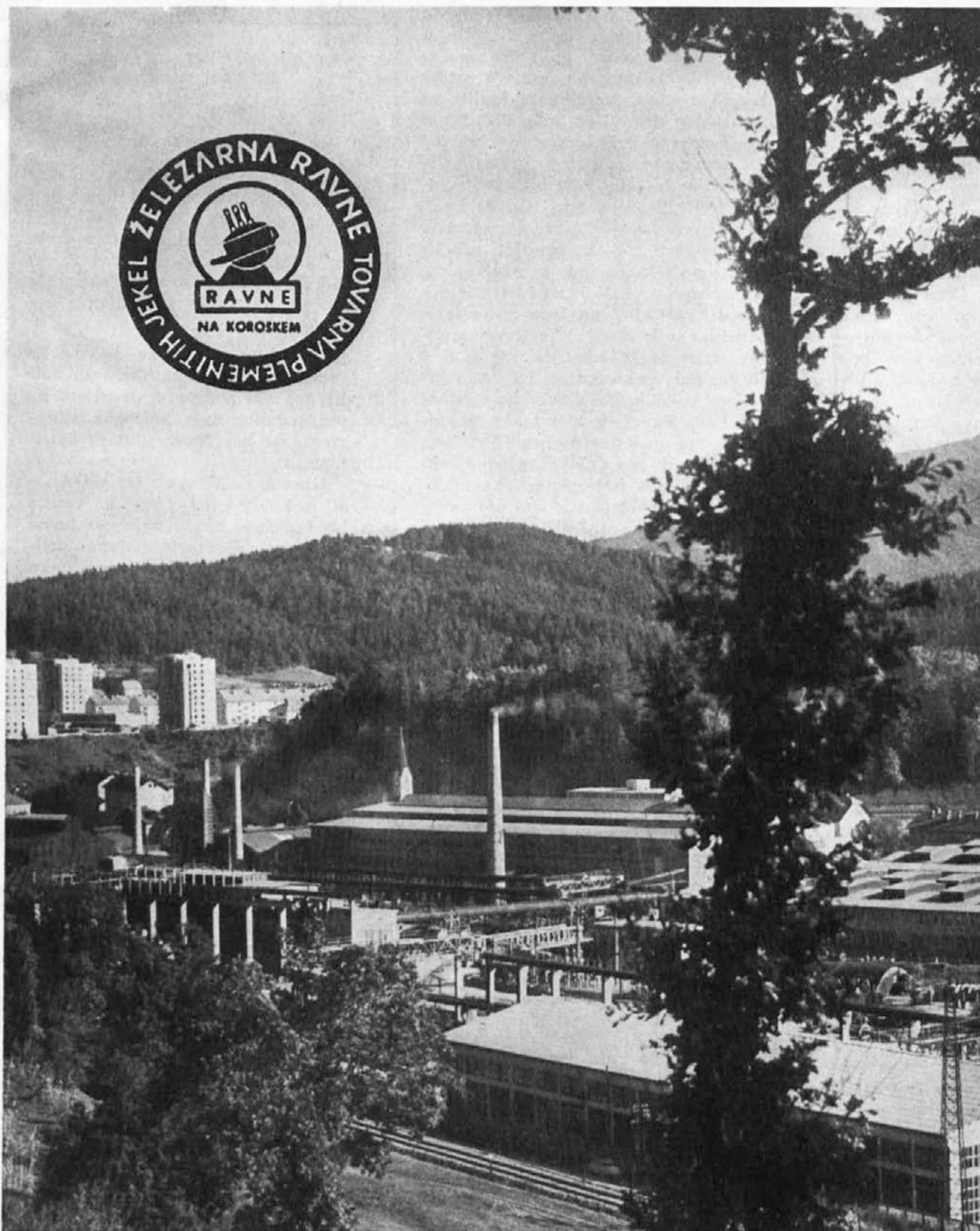
GLASILO RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto XII.

Ravne na Koroškem, 12. decembra 1962.

Štev. 12 a

ZA MESEC
TEHNIKE
NEKAJ VEČ
O TEHNIKI

ŽELEZARNA
RAVNE
z vizitko

Direktor Gregor Klančnik:

NA DOBRI POTI

Ob vstopu v članstvo GATT (General Agreement on Tariffs and Trade)

Pred kratkim smo zasledili vest, da je Jugoslavija končno postala začasna članica GATT-a. GATT je organizacija, s pomočjo katere njene članice odstranjujejo ovire, ki so napoti večji razširitvi mednarodne trgovine. Med temi igra carina vidno vlogo. Vsi smo se tega razveselili, saj smo prepričani, da naša vključitev v splošni sporazum o trgovini in carini pomeni za nas veliko pridobitev. Odprla so se namreč vrata za plasma naših artiklov na težja trgovinska področja.

Pri tej oceni običajno gledamo preveč enostransko. Kot potrošniki se veselimo tendence zniževanja carin, ker v tem pričakujemo cenejše uvoženo in domače blago na našem tržišču. Že običajno je, da so na vsake pridobljene ugodnosti vezane tudi obveznosti. Te bomo pri razširitvi mednarodne trgovine lahko takoj zapazili, če se zživimo v proizvajalca. Carine so ovira za uvoz konkurenčnega inozemskega blaga. Če so te visoke, je zaščita domačega proizvajalca velika, če pa padajo, nastaja in raste konkurenca inozemskih dobaviteljev. Cena in kvaliteta postaneta na trgu odločilna faktorja. Cena je odraz proizvodnih stroškov. Da bi bila nizka, mora biti dobro urejen tehnološki postopek, dosežena visoka produktivnost dela in ugodna dobit. Da bi to v industriji dosegli, mora biti proizvodnja velika, vendar enakih serijskih proizvodov. Država kot je naša, je premajhna, da bi lahko absolvirala veliko serijsko proizvodnjo, zato smo primorani iskati tudi odjemalce na inozemskih tržiščih. Mednarodna trgovina je torej pogoj za produktivnost in s tem za konkurenčnost na trgu.

Lani vpeljan izpopolnjen gospodarski sistem ima vse elemente, ki jih vsebuje mednarodna trgovinska izmenjava. To so pokazali tudi refleksi, ki so se pojavili po začetku delovanja tega sistema. Sproščena ekonomska zakonitost je potisnila v ospredje konkurenčnost kot pogoj vsake poslovne dejavnosti. V začetku so bile nekatere gospodarske organizacije bolj, druge pa manj odporne proti novim pogojem. Tudi naš kolektiv ni mogel mimo tega, saj smo v enotnem jugoslovanskem gospodarskem prostoru. Minili so časi lagodne proizvodnje, ko smo lahko prodali vse, ne glede na kvaliteto. Prej razmeroma nizko postavljene ovire kvalitete, proizvodnih stroškov in prodajnih cen so se nam dvignile in reševanje teh je stopilo znatno bolj v ospredje. To se je odrazilo tudi v proizvodnih rezultatih. Lani v drugem polletju, ko je začel delovati nov izpopolnjen gospodarski sistem, smo prvič zastali v naši realizaciji. Primorani smo bili iskati izhod in prilagoditev novim pogojem. Regulirali smo naše prodajne cene. Naš proizvodni program smo prilagodili potrebam, znatno večjo pozornost smo posvetili kvaliteti, enostavno — spremeniti smo morali naš odnos do odjemalcev. To pa še ni vse. Iskati smo morali nove potrošnike, pa ne samo na domačem, temveč tudi na tujih tržiščih. Po desetih

mesecih letošnjega leta lahko ugotovimo, da smo se znašli v novih okoliščinah in uspešno premagali prve, največje težave. Od januarja do oktobra smo realizirali za 10.775 milijonov din naših artiklov. To je sicer še vedno le 98,5 % lanskoletne proizvodnje v istem obdobju, pa vendar smo s tem lahko zadovoljni. Okoliščine izpopolnjenega gospodarskega sistema so lansko leto delovale le delno, letos pa celo leto. Objektivnejšo sliko lahko dobimo, če se primerjamo z drugim polletjem lanskega leta. Pri tem beležimo napredek za 7,9 %. Napredek pa je tudi v II. polletju proti I. polletju. Dočim smo v I. polletju letos mesečno realizirali za 1.050 milijonov din naših artiklov, pa smo v 4 mesecih II. polletja to številko dvignili na 1.125 milijonov din ali za 6 %. Podatek o izvozu pa nam pokaže, kako se vključujemo v mednarodno trgovino. Dočim je naše podjetje do leta 1960 bilo še nepomemben izvoznik, je v tem letu že izvozilo za 363 milijonov. Bistveni napredek pa je bil dosežen lani, ko smo bili primorani iskati potrošnike tudi v inozemstvu. V tem letu smo prodali že za 1.281.600 dolarjev naših artiklov na inozemska tržišča. Letos pa se je naša vključitev v mednarodno trgovino še razširila, saj smo v desetih mesecih že prodali za 1.770.000 dolarjev, kar je celih 63 % več kot v istem obdobju lani. Po vsem tem lahko ugotovimo, da smo uspešno prebrodili težave prehoda na nov izpopolnjen gospodarski sistem — sistem, v katerem je ekonomičnost proizvodnje pogoj vsakega poslovnega uspeha. Vsi smo občutili težave tega prehoda, saj je nastala prava stagnacija tudi v naših osebnih dohodkih, lahko pa trdimo, da smo to potrpežljivo in z razumevanjem vzdržali. Prav v tem obdobju smo pridobili občutek, da se global naših osebnih dohodkov lahko giblje le skladno z gibanjem realizacije. Če ta raste, rastejo tudi osebni dohodki. Z optimizmom zato lahko gledamo v bodočnost. Naša tovarna je že postala znana ne samo doma, temveč tudi v inozemstvu. Razpolaga s potrebno tradicijo, imamo pa tudi v zgrajenem kolektivu zadostno kondicijo, da bomo lahko uspešno konkurirali tudi najbolj razvitim inozemskim dobaviteljem. S stalnim in sistematskim izobraževanjem smo pridobili sposoben srednje in visoko kvalificiran kader; imamo pa tudi že do-

bro zasnovano znanstveno strokovno poglobljanje v tehnologijo proizvodnje in v kvaliteto naših artiklov. Široko zasnovana razširitev naših proizvodnih obratov nam bo odpravila tudi pomanjkljivosti v naših proizvodnih sredstvih. Postajamo moderna, mehanizirana in z najboljšimi agregati opremljena železarna plemenitega jekla. Lahko trdimo, da smo imeli refleksi ter pravočasno in sistematsko izvršili vse priprave, da se naš kolektiv uspešno vključi skupaj z drugimi jugoslovanskimi gospodarskimi organizacijami v široko mednarodno trgovinsko izmenjavo. Naš kolektiv je čvrst in zdrav, saj v njem vladajo odkriti in tovariški medsebojni odnosi. Zato ne samo kot potrošniki, temveč tudi kot proizvajalci pozdravljamo vključitev Jugoslavije za začasnega člana GATT-a.

Narodni poslanec

FRANC FALE

novi ravenski župan

Za novega predsednika ObLO Ravne na Koroškem je bil izvoljen Franc Fale, do sedaj sekretar železarne Ravne ter nosilec cele vrste raznih funkcij in spodbud.

Koroške fužine so ob slovesu iz podjetja naslovile nanj listino naslednje vsebine:

»Kolektiv železarne Ravne se smatra počaščenega, ker ste bili Vi kot naš sodelavec izvoljeni za predsednika naše občinske skupnosti, za kar Vam iskreno čestitamo.

Iskreno se Vam ob tej priložnosti zahvaljujemo za Vaše vestno in uspešno izvrševanje zahtevne dolžnosti sekretarja našega podjetja ter Vam želimo ob prevzemu nove častne in odgovorne funkcije čim več uspeha.

Naša delovna skupnost Vam bo vedno ob strani. Naši stiki bodo ostali neprekinjeni; razveselili pa se bomo Vašega povratka kadarkoli.

Srečno!»

Srečno in uspešno na novem mestu!

Istočasno pa se ob tej priložnosti toplo zahvaljujemo tudi prejšnjemu županu Ivanu Hercogu za vse vredno in nesebično delo.

USTAVA NAŠE DOMOVINE

Ob sodelovanju vsega ljudstva (tudi v naši dolini je bilo nad 50 razprav o novem osnutku) je končno dognana in bo začetkom prihodnjega leta predložena zvezni ljudski skupščini za sprejem.

Ustava je temeljni zakon o pravicah in dolžnostih državljanov oziroma o ustroju in življenju države, pa je zato toliko bolj skladno, da je o osnutku razpravljalo vse ljudstvo ter se z osnovami dobrega spoznalo.

Istočasno so bile po deželah v razpravi tudi ustave posameznih socialističnih republik.

Inž. Franjo Mahorčič:

Pomen železarne Ravne v našem gospodarstvu

Iz skromnih začetkov pred stoletji se je naše podjetje zlasti po osvoboditvi razvilo v prvega proizvajalca plemenitih jekel v državi. Že iz tega je moč sklepati na njegov pomen v deželi.

Kakor kaže že vizitka podjetja, leži pri nas glavni poudarek na proizvodnji plemenitega jekla. Pri tem zavzemajo posebno mesto orodna jekla. Kdo vse ne potrebuje orodja?! Od noža v vsakem gospodinjstvu, kose in srpa v kmetijstvu pa do različnega orodja pri vsaki dejavnosti v industriji, rudarstvu, gradbeništvu itd.

Orodje je ključna postavka za vsako proizvodnjo, brez tega proizvodnje ni. Prav zaradi dobav orodnega jekla v vse panoge našega gospodarstva je naše podjetje znano povsod, ker je praktično edina jeklarna v državi, ki izdeluje vse vrste orodnega jekla — valjano, kovano, lito. Pa tudi končne proizvode: valje za hladno valjanje, valje in trne za valjanje cevi (Pilger) ter grelno žico proizvajamo edini v državi. Vzmeti proizvajamo okoli 50 %, pnevmatskega orodja preko 80 %, industrijskih nožev preko 90 % od celotne državne proizvodnje. Brzorezno jeklo — lito, valjano in kovano izdelujemo edini.

Količinsko sicer vsa ta proizvodnja ni

posebno velika, vendar ker so to večinoma ključne potrebe skoro za vsako proizvodnjo in delo, je pomen na dlani.

Orodna jekla pa so samo del proizvodnje plemenitih jekel. Večji del leži v raznih konstrukcijskih jeklih, jeklih za kroglične ležaje, nerjavečih jeklih in drugih kvalitetah. Čeprav se tudi ta proizvodnja ne more meriti po količini z masovnimi jekli, pa je po vrednosti 3- do 4-krat več vredna.

Plemenitega surovega jekla je izdelala železarna Ravne v letu 1960 ca 50 % od celotne proizvodnje v državi in to v obliki ingotov za kovanje in valjanje ter tekočega jekla za litino in to vseh vrst od ogljičnega jekla pa do najvišje legiranih brzoreznih jekel ter ognjeodporne žice. Preko 95 % vse proizvodnje visokolegirane jekla še danes prihaja iz naše jeklarne.

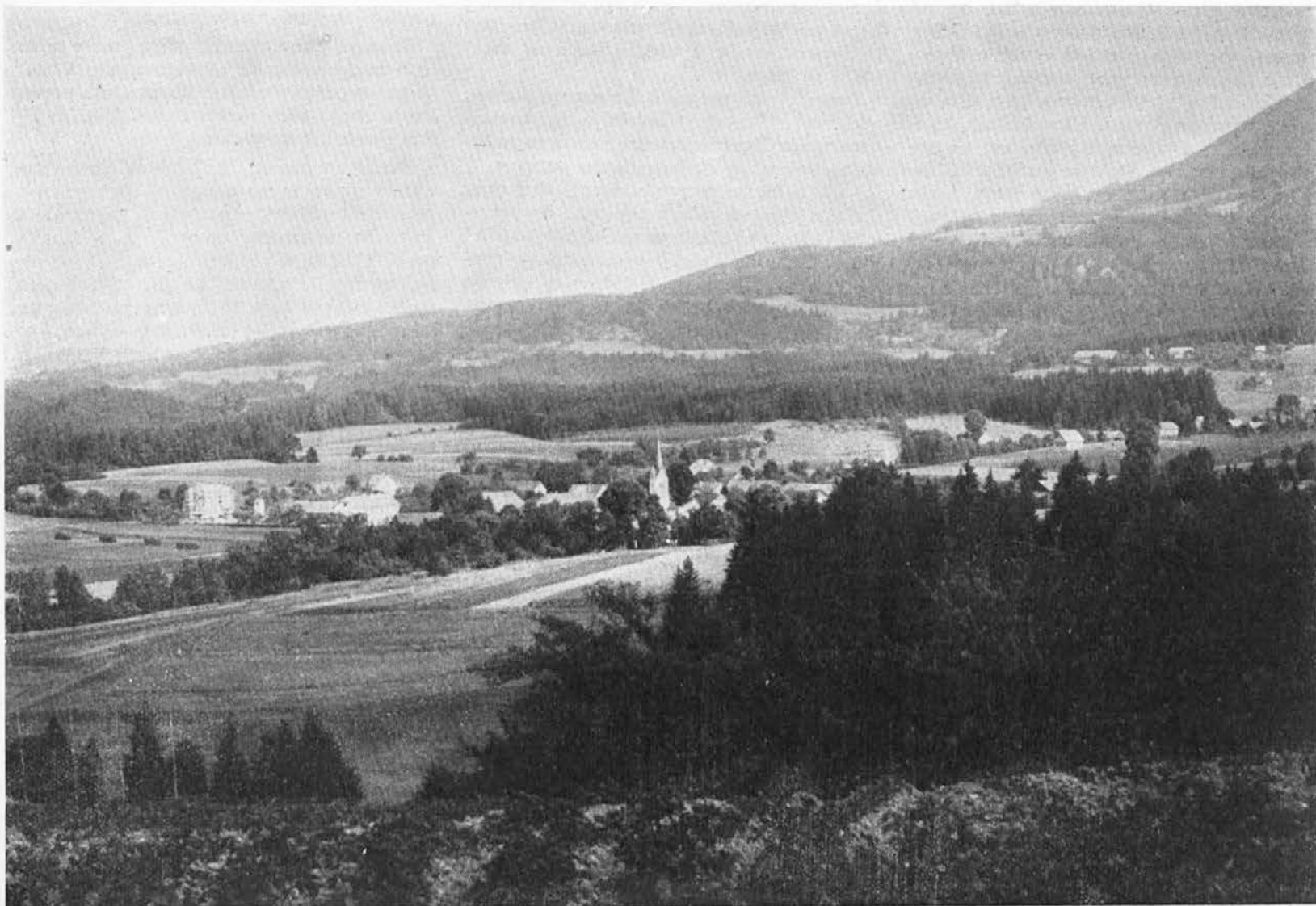
Razen že zgoraj naštetih ključnih proizvodov kažejo statistični podatki, da izdelamo po količini ca 40 % vsega kovanega blaga in okoli 28 % jeklotine od celotne proizvodnje v državi. Po vrednosti je ta odstotek še večji, ker izdelujeta tako kovačnica kakor livarna visok odstotek legiranega oziroma visokolegirane jekla.

Če pogledamo, kam smo plasirali naše blago, ugotovimo, da gre v vse republike, od tega: dve tretjini v Slovenijo in Srbijo, ostalo pa Hrvaška, BiH, Makedonija in Črna gora.

Pa ne samo doma, tudi v izvozu smo v zadnjih letih napravili ogromen napredek, saj bomo letos izvozili za preko dve milijardi naših artiklov na Češko, v Bolgarijo, Nemčijo, Italijo, Švico, na Poljsko, v Grčijo, Egipt in Jordanijo, kar predstavlja okoli 15 % realizacije po vrednosti celotne naše proizvodnje.

Torej lahko ugotovimo, da so praktično vsi naši proizvodi ključnega pomena za naše gospodarstvo in da je tudi naš doprinos k devizni bilanci precejšen. V tem tiči tako velik pomen našega podjetja.

Pa ne samo to. Če pogledamo uspehe podjetja skozi prizmo čistega dohodka, izkazuje podjetje visoko rentabilnost in daje družbi vsako leto velika sredstva. Ravno zaradi tega je bila prav železarna Ravne kot enemu prvih podjetij dovoljena nadaljnja modernizacija oziroma rekonstrukcija njegovih kapacitet. Ne samo zaradi tega, da bi se ustrezno porastu potreb po plemenitem jeklu povečala tudi proizvodnja le-teh, temveč da bi podjetje dvignilo

Kotlje na Koroškem

Pogled z obronka Prežihovega vrha proti Selam. Kar bi pod sliko več zapisali, bi samo senčilo lepoto koroške vasi

Obseg in pomen izgradnje podjetja

Železarna Ravne zavzema v okviru jugoslovanske jeklarske industrije posebno mesto. Njen proizvodni program je namreč osredotočen izključno le na proizvodnjo plemenitih in kvalitetnih, v prvi vrsti legiranih orodnih, konstrukcijskih in posebnih vrst jekla. Od skupne proizvodnje odpade 82% na legirana in le 18% na nelegirana jekla. Druga značilnost Železarne Ravne je njen izredno širok proizvodni sortiment po vrstah in oblikah jeklarskih izdelkov. Svoje jeklo predeluje v valjane, vlečene, kovane, lite ter mehansko in toplotno obdelane končne jeklarske proizvode. Tako izdeluje poleg valjanega in kovanega paličastega jekla tudi surove ali mehansko obdelane jeklene ulitke, prosto in v kalupih kovane odkovke, avtomobilske in druge vzmeti, gotovo rezilno orodje iz brzoreznega jekla, vseh vrst industrijske nože, pnevmatično orodje ter rudarske svedre in končno mehansko obdelane lite in kovane strojne dele.

V primerjavi z letom 1939, ki ga smatramo v vseh naših statistikah kot zadnje normalno predvojno leto, se je proizvodnja jekla v Železarni Ravne povečala 7,5-krat, dinarska realizacija pa na 13-kratno vrednost. Iz primerjave porasta volumna proizvodnje s porastom ostvarjene realizacije sledi, da je naraščala vrednost proizvodnje hitreje kot proizvedene količine, kar je sledilo od leta do leta povečanemu deležu kvalitetnejših proizvodov. Ravne so od osvoboditve do danes z oplemenjevanjem svojega programa v celoti osvojile proizvodnjo širokega sortimenta vseh vrst orodnih jekel od ogljikovih do visoko legiranih, dalje proizvodnjo visoko kvalitetnih konstrukcijskih in posebnih jekel, kot so nerjavča korozijsko odporna jekla, proti visokim temperaturam obstojna jekla, jekla s trajno trdnostjo in ostale vrste jekla s posebnimi fizikalnimi lastnostmi.

Investicijska dejavnost je bila v povojnih letih usmerjena na povečanje talilniških kapacitet, modernizacijo jeklolivarne, razširitev kapacitet kovačnice in mehanske obdelovalnice. Glavni namen teh rekonstrukcij je bil, ostvariti pogoje za proizvodnjo žlahtnih jekel, ki jih je rastoča industrija vedno več potrebovala. Zgrajena je bila nova jeklarna s talilnico kvalitetnih jekel ter največjo jeklolivarno v državi. Kovačnica je dobila lopo, opremljeno z žerjavi, za povečanje kapacitete pa 1200-tonsko hidravlično stiskalnico.

Znano je, da je bila dinamika razvoja naše železarske industrije kot celote v povojnih letih relativno zelo hitra. Kljub temu pa je danes doseženi nivo proizvodnje jekla v naši državi zaradi izredno nizkega

začetnega stanja ostal v odnosu do drugih industrijsko razvitih držav še vedno izredno nizek. Zlasti se to nanaša na proizvodnjo posebnih vrst kvalitetnih in plemenitih jekel, ki jih moramo še vedno uvažati v velikih količinah. Tako stanje je narekovalo tudi potrebo in s tem odločitev za nadaljnjo izgradnjo bazične železarske industrije, ki je temelj in osnova celotnemu našemu razvoju. Spričo specializiranega programa Železarne Ravne in njene bogate izkušnje je tudi smer bodočega razvoja Raven v okviru naše železarske industrije kot celote jasno načrtana. Perspektivni program bodočega razvoja predvideva povečavo kapacitet Železarne Ravne kot izključnega proizvajalca visokovrednih vrst jekla na 150.000 ton surovega, do končnih dimenzij predelanega žlahtnega jekla letno.

Železarna Ravne je kot prva med našimi železarnami pristopila k realizaciji investicijskega programa. Že pred razpisom posojila iz splošnega investicijskega sklada je leta 1960 s samofinanciranjem pričela prva dela na rekonstrukciji za postopno povečavo proizvodnih kapacitet. V teku je izgradnja nove srednje proge valjarne. Nova 25-tonska obročna elektro peč je pričela obratovati v sredini letošnjega leta. Ravno tako 1800-tonska hidravlična stiskalnica v kovačnici. Ta sicer še ne obratuje s svojo polno zmogljivostjo, ker ji manjka še določena uvozna oprema. Prvi sadovi tega dela, ki ga podjetje izvršuje z lastnimi sredstvi in brez dinarskega kreditiranja, so torej vidni že letos.

Investicijski program Železarne Ravne, odobren od posebne komisije za revizijo programov Zveznega sekretariata za industrijo, zajema še sledeča glavna dela:

— V jeklarni se predvidevata dve novi dodatni elektro peči, s čimer se bo proizvodnja jekla povečala za nadaljnjih 65.000 t letno. Za intezifikacijo proizvodnega procesa, to je taljenja in žilavljenja jekla se predvideva uporaba kisika, za kar bo zgrajena nova kisikarna. Za dvig kvalitetne ravni jekla bo v jeklarni kot prva v državi zgrajena posebna naprava za odplinjanje jekla v vakuumu. Ta postopek bo omogočal izdelavo najzahtevnejših vrst jekla, ki jih v vedno večji meri zahteva nagel razvoj tehnike. Za proizvodnjo specialnih zlitin pa se predvideva posebna indukcijska vakuumska peč.

— Nova lopa valjarne, ki je delno že zgrajena, bo podaljšana in moderni srednji progi, ki je v izgradnji, dodana še lahka proga, pozneje pa še separatna predproga za valjanje ingotov v gredice. S temi programi bo valjarna predstavljala zaključno

celoto in s svojim razširjenim sortimentom težkih, srednjih in lahkih valjanih profilov nadomestila popolnoma zastarelo valjarno, ki z manjšimi rekonstrukcijami obratuje že od leta 1880.

Razen teh direktnih proizvodnih naprav se predvidevajo v valjarni tudi sodobni adjustajni stroji in naprave. V te so vključeni stroji za hladno predelavo jekla ter peči in naprave za toplotno obdelavo — oplemenjevanje tako valjanih kot vlečenih proizvodov. Sedanji proizvodni program hladno vlečenih proizvodov, ki je trenutno omejen le na izdelavo toplotno odporne grelnice, bo s tem znatno razširjen. Tudi ta proizvodnja vlečenega in brušenega jekla bo ostala omejena le na hladno predelavo posebnih vrst konstrukcijskega in orodnih, vključno brzoreznih jekel.

— Tako kot pri valjarni bo podaljšana tudi obstoječi del kovačnice. V njej bo razen obstoječih naprav zgrajena še 600-tonska hidravlična stiskalnica in razvrščena izpopolnjena oprema lahke kovačnice. Razen potrebnih ogrevnih peči bodo v kovačnici postavljene tudi peči in naprave za toplotno obdelavo in oplemenjevanje kovanega paličastega jekla in odkovkov.

V jeklolivarni se predvideva nadaljnja modernizacija in mehanizacija. Urejena bo priprava peska, opremljena pa z novim peskometom, da bi bila s tem povečana kapaciteta in produktivnost dela.

Sedanja vzmetarna bo preseljena v novo lopo in opremljena s sodobnimi napravami za proizvodnjo ploščatih in spiralnih peres. Proizvodnja tega obrata se bo proti dosežani več kot podvojila.

Razširitev mehanske obdelovalnice se nanaša v glavnem na povečanje proizvodnje železarskim obratom potrebnih proizvodov. Tako bo na primer omogočena z nabavo posebnih strojev večja proizvodnja kovanih oplemenjenih valjev, ki jih potrebujejo naše valjarne črne in barvne metalurgije za hladno valjanje pločevine in trakov, katere moramo danes še v velikih količinah uvažati.

Povečan obseg proizvodnje zahteva vzporedno tudi povečanje vzdrževalnih in pomožnih obratov.

Potrebna surovinska in energetska baza je železarni zagotovljena v okviru domačih jugoslovanskih virov. Glavni vir energije je električni tok, ki ga železarna v največji meri troši za proizvodnjo jekla. Z električno energijo se železarna preskrbuje iz hidroenergetskega sistema dravskih elektrarn. Kot tehnološko gorivo pa bo namesto dosedanjega generatorskega plina služil v bodoče velenjski plin, ki bo produkt vplinjavanja lignita v rudniku v Velenju. Uporaba tega plina bo imela velike ekonomske in kvalitetne prednosti in primeri s sedanjim generatorskim plinom.

Pri izboru tehnoloških procesov izdelave, predelave in obdelave jekla so upoštevane vse nove pridobitve metalurške znanosti. Posebna skrb bo posvečena tudi kvalitetni kontroli in raziskovalno razvojnemu delu. Kvalitetni problemi ne rastejo v proizvodnji samo s tonažo, temveč v še veliko večji

ekonomiko proizvodnje in doseglo kvaliteto, ki bo ustregla današnjim zahtevam nove tehnike.

S tem bo naše podjetje lahko še uspešnejše nastopalo doma in na tujih tržiščih, kar mu bo še dvignilo pomen za naše gospodarstvo.

Za doseg tako važne pozicije v našem gospodarstvu prav gotovo ne smemo pre-

zreti vloge in zasluge celotnega kolektiva. V bodoče pa mora biti skrb za ekonomičnost proizvodnje stalnost, ki bo nivo kvalitete še povečala, tako da bo ostvarjena parola, da naj dinar išče naše blago in ne narobe.

Kako se bodo v tem smislu razvili posamezni obrati oziroma oddelki, je razvidno iz nadaljnjih prispevkov.

meri z razširjenim kvalitativnim sortimentom proizvodnje. Razen tega pa stoji železarna pred odgovorno nalogo razvoja novih vrst jeklenih zlitin, ki jih in jih bo v čedalje večji meri zahteval nezadržan razmah tehnike v sedanji atomski dobi. Zato je predvidena tudi izgradnja sodobno opremljenih kontrolnih in razvojnih laboratorijev.

Investicijski program predvideva, da bo rekonstrukcija podjetja zaključena do leta 1966.

Z dokončanjem teh kratko opisanih in od državnih organov odobrenih investicij bo postala Železarna Ravne res sodobna tovarna plemenitih jekel, ki bo po svoji zmogljivosti in sortimentu odgovarjala vsem kvalitativnim zahtevam tako domačega kot tudi inozemskega trga.

Sodobni tehnološki postopki izdelave in predelave jekla, povečane zmogljivosti posameznih agregatov, večja mehanizacija in

avtomatizacija, zmanjšano število zaposlenih na enoto proizvodnje omogočajo tudi povečanje produktivnosti in s tem tudi rentabilnosti železarne in ekonomičnost nje-nega poslovanja.

Pri proizvodnji okroglo 100.000 ton gotovih jeklarskih izdelkov bo znašala letna realizacija ca. 34 milijard dinarjev ali skoraj 10 milijonov na zaposlenega. Ta vrednost je znašala v preteklem letu 5 milijonov dinarjev in se bo torej po končani rekonstrukciji dosežena realizacija na zaposlenega podvojila.

Vsak vložen dinar v osnovna sredstva bo pod predpostavko sedanjih cen dal po končani rekonstrukciji 1 din povečane realizacije oziroma 0,5 din povečanega dohodka, kar je za železarsko industrijo zelo visoko. Iz ekonomske dokumentacije investicijskega elaborata je dalje razvidno, da se doseže meja rentabilnosti že pri manj kot 40% izkoriščanju kapacitet železarne. Že samo ti

podatki dokazujejo izredno visoko rentabilnost predvidene rekonstrukcije.

Tako obsežne investicije podjetje ne more izvršiti izključno z lastnimi sredstvi. Zaradi ekonomske utemeljenosti in predvidene potrošnje je upravni odbor glavne centrale Investicijske banke v Beogradu decembra lani odobril kreditno sodelovanje pri treh investicijah.

Prva leta po izgradnji Železarne Ravne ne bo povečana proizvodnja plemenitih jekel v celoti pokrita s potrebami na domačem trgu. Železarna bo zato del svojih artiklov plasirala na inozemska tržišča. Že sedaj je to podjetje postalo viden izvoznik, saj bo letos že preko 2 milijardi dinarjev svoje realizacije doseglo s prodajo v inozemstvo, po izgradnji modernih naprav pa bo izvoz visokovrednih jekel lahko še znatno povečalo.

Dinamika izgradnje povečave kapacitet je predvidena tako, da se bodo posamezni agregati sproti vključevali v proizvodni proces. Realizacija bo zato iz leta v leto rasla, še hitreje pa mora rasti izvoz. Ta naj bi leta 1966 obsegal 5 milijonov dolarjev. Kolektiv Železarne Ravne se pa ne obvezuje na izvoz samo v letih, ko bi to dovolilo domače tržišče. Smatra, da bi izvoz vsaj v tej višini moral ostati tudi naprej. Zavedati se je treba, da izvoz ni potreben samo zaradi deviz, temveč ta ugodno vpliva na izboljšavo kvalitete in znižanje poslovnih stroškov, z drugimi besedami: ureja tehnološki postopek in gradi sam kolektiv.

Izkušnje so nam pokazale, da mora biti ekonomičnost osnovni pogoj investicijskega vlaganja. Ker predvidena rekonstrukcija in razširitev Železarne Ravne temu pogoju ustreza, kolektiv upravičeno pričakuje, da bo predvidena dinamika povečave kapacitet uresničena.

Zguba rogovi

Zadnjič so v DELU pisali, da se rodi na svetu vsak dan 150.000 novih prebivalcev, to je vsako leto 54 milijonov ljudi več ali za tri Jugoslavije. Medtem ko je bilo pred 60. leti 1,6 milijarde ljudi na svetu, jih je danes že preko 3 milijarde, že čez 30 let pa se bo to število podvojilo.

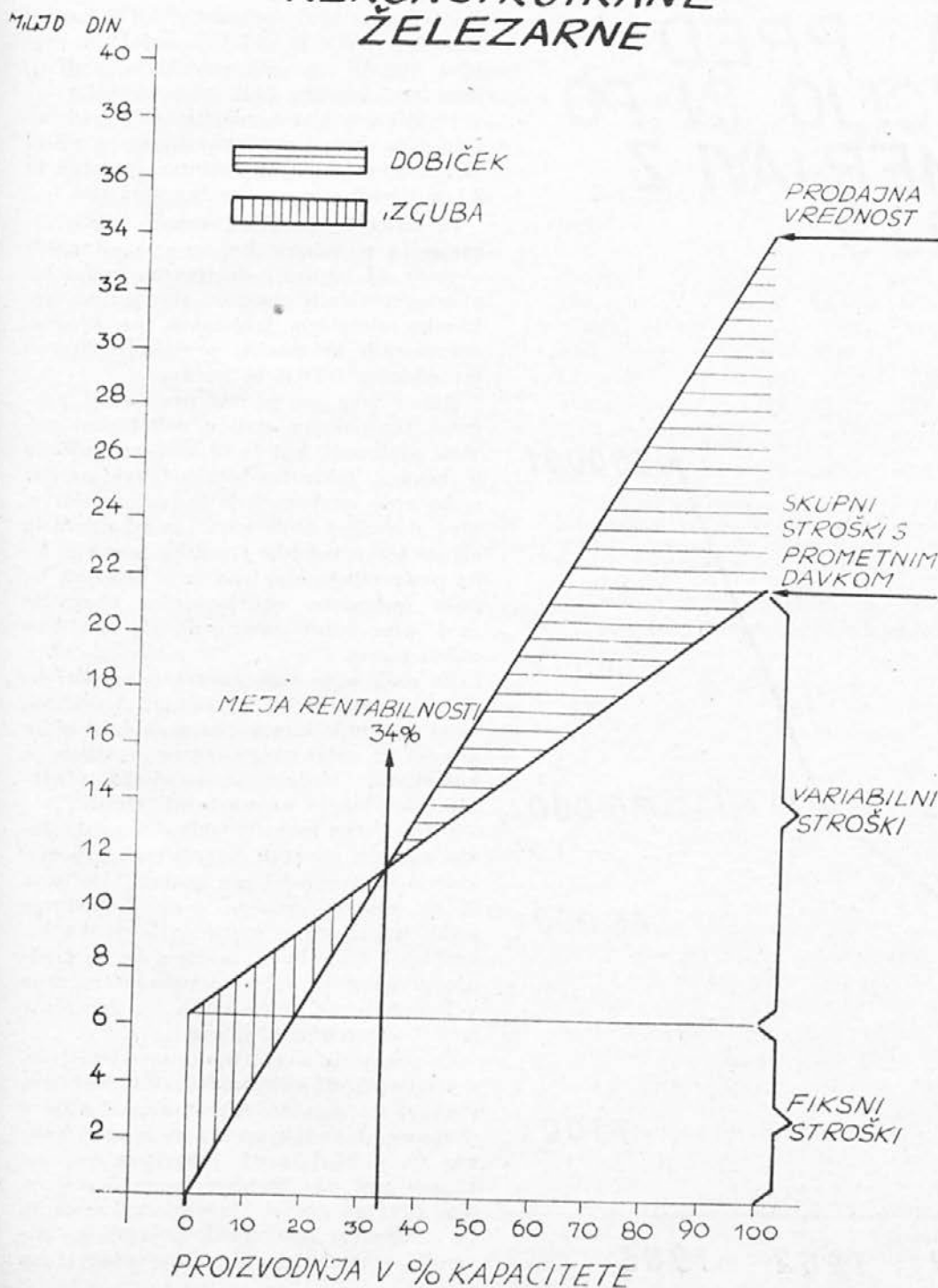
Predsednik mednarodnega urada za zbiranje podatkov o prebivalstvu Hugh Moore se je v letnem poročilu zelo obregnil ob ZDA, češ da je njihova pomoč drugim deželam preveč enostranska, ker skušajo z zdravstvenimi ukrepi samo podaljšati povprečno življenjsko dobo svetovnega prebivalstva, ničesar pa ne storijo, da bi prizadete dežele uvedle kontrolo nad prirastkom svojega prebivalstva. Te namreč kar vsipljejo in vsipljejo nove lačenbergerje in ker se potrebščine ne ustvarjajo tako naglo, obeta biti kmalu resna stiska.

Na mednarodnem kongresu za prehransko gospodarstvo v Londonu so ugotovili, da že sedaj do 50% svetovnega prebivalstva nima dovolj hrane, kaj šele bo pri tako hitrem razmnoževanju. Že zadnjič smo navedli take znake prehranske nerazpoložljivosti oziroma stiske celó na do sedaj sitih kontinentih, časopisi pa so naprej omenili vrste pred mesnicami, trgovinami za zelenjavo itd. tudi že na Čehoslovaškem in v Bolgariji, kjer baje ljudje disciplinirano čakajo v vrstah na živilske in druge potrebščine. In to v mirnem času.

Pri nas še ne vemo, kaj imamo, vendar poslabšati ni treba.

Kdaj neki se bo svet spametoval in se po pameti razmnoževal. Dosti upanja in tudi časa ni več, kajti stiska kljub prizadevanju za prehransko odpomoč hitro napreduje.

MEJA RENTABILNOSTI REKONSTRUIRANE ŽELEZARNE

Ivo Kohlenbrand:

GOSPODARSKI UČINEK REKONSTRUKCIJE ŽELEZARNE RAVNE

Med informacijami, ki jih »Koroški fužinar« posreduje svojim bralcem, je ekonomska upravičenost investicijskih vlaganj v rekonstrukcijo naše železarne še posebno interesantna.

Ugotovimo najprej nekatera dejstva, ki so vodila kolektiv ob sprejemu odločitve za rekonstrukcijo.

Proizvodni program Železarne Ravne karakterizira v primerjavi z ostalimi jugoslovanskimi železarnami izdelava prvenstveno plemenitih in kvalitetnih vrst jekla, ki zahtevajo posebno tehnologijo izdelave in predelave. Razen tega pa sedanjí nagli razvoj tehnike postavlja pred jeklarne-tovarne plemenitih jekel vedno večje zahteve glede kvalitetnih karakteristik, ki se od teh vrst jekla zahtevajo.

Po osvoboditvi je železarna podedovala zastarele obrate, ki nikdar ne bi mogli zadostiti sedanjim kvalitetnim in kvantitetnim zahtevam potrošnikov plemenitih vrst jekla.

Tako smo v naši železarni že vsa leta z manjšimi rekonstrukcijami in improvizacijami stalno razvijali svoj kvalitetni in količinski potencial, dokler nismo leta 1958 pristopili k izdelavi investicijskega programa za rekonstrukcijo celotnega podjetja, s katero bomo dosegli tako v pogledu kvalitete kot količine svetovni nivo plemenite jeklarne, ki bo s svojim obsegom proizvodnje lahko zadostila vsem potrebam našega gospodarskega razvoja.

Prvi program za rekonstrukcijo nam je bil odobren aprila 1960. Po odobritvi

tega investicijskega elaborata je delavski svet podjetja na svoji seji 29. septembra 1959 sklenil, da se takoj pristopi k realizaciji tega programa.

Zavedajoč se važnosti proizvodnje plemenitih jekel za naš celotni industrijski in gospodarski razvoj, se je delavski svet istočasno odločil, da pristopi k tej rekonstrukciji z lastnimi sredstvi. V okviru razpoložljivih sredstev, ki jih vsako leto ostvari železarna, pa je bila tudi realizacija tega investicijskega programa razdeljena v več faz — po stopnji nujnosti.

Ta investicijski elaborat je bil skladno z razvojem metalurške znanosti v svetu in naših perspektivnih potreb naknadno še izpopolnjen in dopolnjen ter kot tak tudi odobren od pristojne zvezne komisije za revizijo investicijskih programov v decembru 1961. leta.

Pri financiranju rekonstrukcij v končni izgradnji podjetja sodeluje sedaj, po razpisu posojil za rekonstrukcijo podjetij črne metalurgije, tudi jugoslovanska investicijska banka s posojilom iz sredstev splošnega investicijskega sklada v višini 14,7 milijarde din za osnovna sredstva in 2,7 milijarde din za obratna sredstva.

Investicijski program zajema modernizacijo in povečanje kapacitet vseh naših obratov od topilnice do livarne preko toplotredelovalnih obratov, obratov za mehansko obdelavo jeklarskih proizvodov, energetskih in ostalih pomožnih obratov ter oddelka OTKR in uprave.

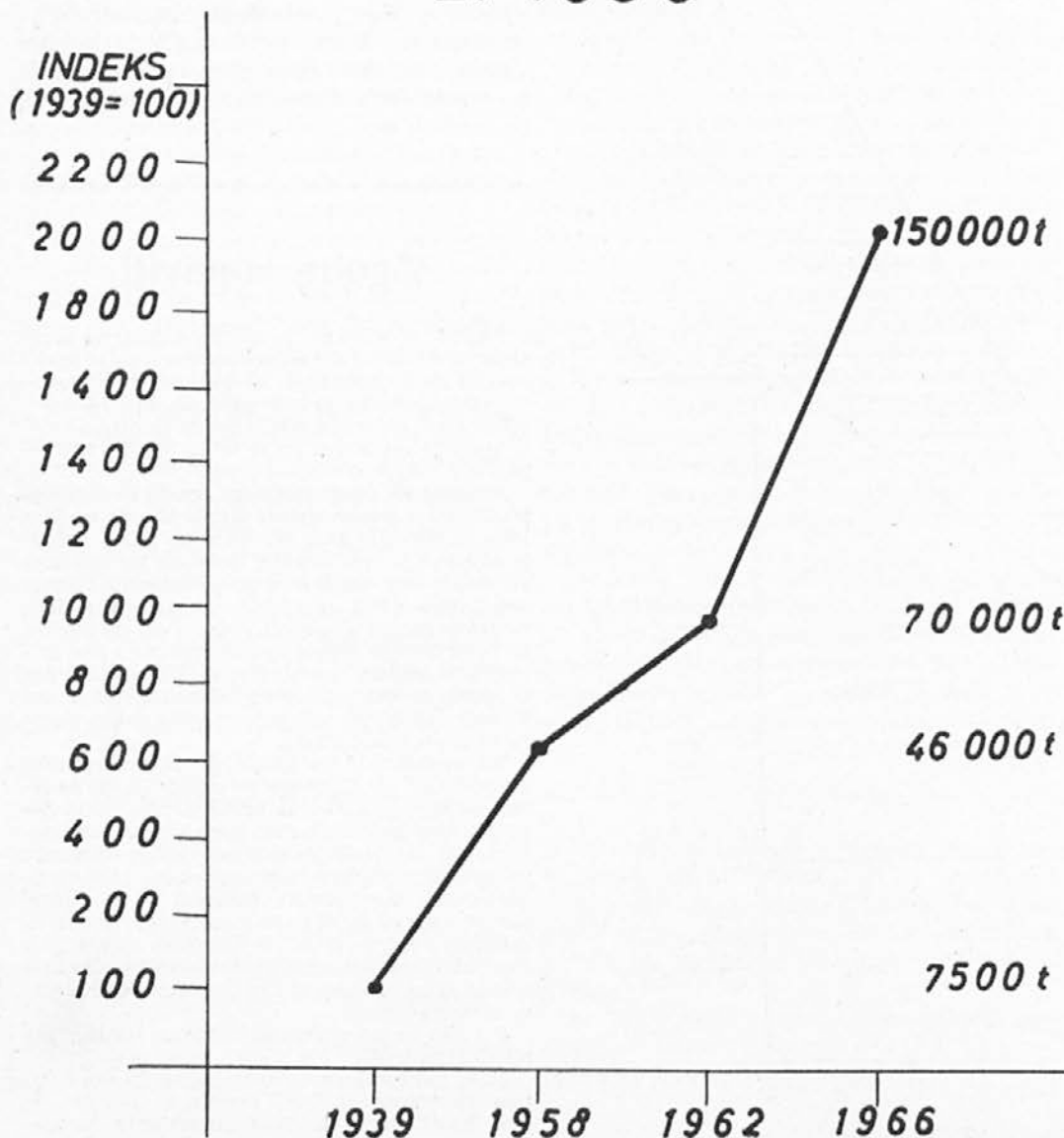
Razen tega pa je naš proizvodni program izpopolnjen tudi z nekaterimi novimi proizvodi, kot je to vlečeno, luščeno in brušeno jeklo ter težki odkovki za potrebe naše strojegradnje in ladjedelništva. Med slednjimi bodo zavzemale kolenčaste osi za težke ladijske Dieslove motorje, ko bo proizvodnja osvojena in s katerimi bo naša mehanska obdelovalnica obogatila svoj proizvodni sortiment, še posebno vidno mesto.

Za realizacijo tega programa so potrebna pri varianti, da bo železarna oskrbovana s tehnološkim gorivom — daljinskim plinom iz velenjskega termo-kemijskega kombinata, sledeča investicijska vlaganja (glej tabelo na naslednji strani):

Od pričetka investicijskih del pa do danes smo že povečali kapaciteto za proizvodnjo surovega jekla s postavitvijo nove 25/30t elektro obločne peči, kapaciteto težke kovačnice s postavitvijo 1800 t hidravlične stiskalnice, medtem ko se srednja proga nove valjarne nahaja trenutno v fazi montaže, tako da bo šla prihodnje leto že v preizkusni pogon.

Če vzamemo za startno osnovo leto 1958, t. j. leto pričetka rekonstrukcije železarne, vidimo, da smo od takrat napredovali v skupnem dohodku od 8,6 milijarde, kolikor je znašal pred investiranjem, na 15 milijard din, kolikor bomo dosegli v letu 1963 na osnovi aktiviranih kapacitet. Po zaključeni rekonstrukciji, ki je po dinamiki investicijske izgradnje predvidena

PROIZVODNJA PRED REKONSTRUKCIJO IN PO NJEJ V PRIMERJAVI Z L. 1939

(v milij. din)

O b r a t	Predračunska vrednost investicij				Skupaj
	1. faza	2. faza	3. faza	II. ET.	
Topilnica	214	—	165	1.844	2.223
Livarna	—	—	227	—	227
Valjarna	3.068	—	1.666	5.699	10.433
Kovačnica	—	552	1.418	—	1.970
Mehanična delavnica	—	—	—	498	498
Vzmetarna	—	—	359	—	359
Remontna delavnica	—	—	678	669	1.347
Transport in skladišča	16	—	203	228	447
OTKR	70	—	—	729	799
Energetika	477	—	—	1.895	2.372
Uprava	—	—	—	310	310
Skupaj za osnovna sredstva	3.845	552	4.716	11.872	20.985
Za obratna sredstva	1.346	337	1.122	1.574	4.379
Skupne investicije	5.191	889	5.838	13.446	25.364

Po predvideni tehnični strukturi investicij odpade na:

— gradbena dela	4.378 milij. din ali	17,2 %
— opremo	16.342 milij. din ali	64,4 %
— ostale stroške	265 milij. din ali	1,1 %
— Skupaj osnovna sredstva	20.985 milij. din ali	82,7 %
— Skupaj obratna sredstva	4.379 milij. din ali	17,3 %
— Vsega investicij	25.364 milij. din =	100,0 %

konec leta 1965, pa bo skupni dohodek leta 1966 že dosegel 34,2 milijardi din. Dohodek pa bo porastel od 3,3 milijarde din pred rekonstrukcijo, na 14,8 milijarde din po rekonstrukciji. V primerjavi z bazno dobo (leto 1958) bodo doseženi naslednji efekti investicijskih vlaganj:

Posamezni obrati bodo v primerjavi z obdobjem pred rekonstrukcijo dosegli naslednjo proizvodnjo:

Obrat — Proizvod	Pred rekonstrukcijo	Po rekonstrukciji
ton		
Topilnica:		
Surovo jeklo	64.000	150.000
— SM jeklo	32.000	32.000
— El jeklo	32.000	118.000
Livarna:		
Surovi odlitki	6.000	8.000
Valjarna:		
Valjani proizvodi	27.500	174.000
— valjane gredice	15.000	90.000
— valjani profili	12.500	79.000
— vlečeno, luščeno in brušeno jeklo	—	5.000
Težka kovačnica:		
Kovani proizvodi	7.800	18.000
— kovane palice in odkovki	7.500	17.000
— kovano brzorezno	300	1.000
Lahka kovačnica:		
Utopno in krčilno kovani proizvodi	400**	1.000
Mehanična delavnica:		
Mehanična obdelava in razni finalni proizvodi	4.935	7.775
Vzmetarna:		
Vzmeti na pero in spiralo	3.000	8.000

Pesamezni obrati bodo v primerjavi z obdobjem pred rekonstrukcijo dosegali naslednjo realizacijo (prodajo):

(v milij. din)

Obrat	Pred rekonstrukc.	Po rekonstrukc.	+ oz. — vredn.	%
Topilnica	510*	—	— 510	—
Valjarna	1.437	13.500	12.063	940
Hladni vlek	—	1.871	1.871	—
Kovačnica	2.011	7.172	5.161	357
Livarna	1.140	2.208	1.068	194
Vzmetarna	730	2.336	1.606	320
Meh. delavnica	2.785	7.199	4.414	258
S k u p a j	8.613	34.286	25.673	398

* Po rekonstrukciji bomo vse surovo jeklo predelali v lastnih predelovalnih obratih, kar pred rekonstrukcijo zaradi premajhnih kapacitet v predelovalnih obratih ni bilo mogoče.

Produktivnost, merjena na realizacijo, t. j. celoten dohodek, se bo na podlagi gor-

Alojz Horjak:

O nadaljnji gradnji družbenega standarda

Vzporedno z večanjem proizvodnih kapacitet ter izgradnjo industrijskih objektov je bilo nujno pristopiti seveda tudi h gradnji objektov družbenega standarda, saj nam preteklost v tem pogledu ni zapustila ničesar ali pa prav malo. 400 oziroma 500 zaposlenih v podjetju pred osvoboditvijo je prihajalo na delo v tovarno iz bližnje in daljne okolice in redki so bili tisti, ki so stanovali v neposredni bližini tovarne.

V ta namen so že leta 1946 izdelali zaidalni načrt novega stanovanjskega naselja na Čečovju in v istem letu že tudi

njih predvidevanj dvignila od 3,818.000 dinarjev na zaposlenega letno pred rekonstrukcijo na 9,580.000 din na zaposlenega letno po rekonstrukciji ali za 150 %, merjena na dohodek pa od 1,520.000 din/zap./letno na 4,145.000 din/zap./letno ali za 173 %.

Vrednost povečanja proizvodnje v odnosu na skupna vlaganja (v osnovna in obratna sredstva) znaša 102,5 % ali z drugimi besedami: vsak vloženi dinar nam bo dal 1,03 din nove vrednosti proizvodnje.

Rentabilnost, merjena na skupna vlaganja, bo znašala v odnosu na povečanje dohodka 45 %, v odnosu na dohodek, zmanjšan za osebne dohodke brez proračunskega prispevka (dobiček) pa 37 %.

Kakor je iz diagrama rentabilnosti razvidno, bo le-ta dosežena že pri 34 % izkoriščenju razpoložljivih povečanih kapacitet. (Glej diagram na strani 5.)

Iz ugotovljene devizne bilance pa se da zaključiti, da je načrtovana rekonstrukcija železarne še posebno interesantna v pogledu izboljšanja jugoslovanske trgovinske bilance. Poleg direktnega izvoza naših proizvodov v obliki kovanih izdelkov, valjanih profilov, surovih ulitkov ter mehansko obdelanih strojnih delov, v skupni vrednosti ca. 3,500.000 \$, bomo istočasno omogočili zmanjšanje uvoza naštetih proizvodov črne metalurgije v vrednosti ca. 16,700.000 \$, med katerimi je tudi 5.000 ton vlečenega, luščnega in brušenega jekla, ki se danes izključno uvaža.

Ugodni efekti investicijskih vlaganj v rekonstrukcijo naše železarne tako v pogledu rentabilnosti kakor v pogledu produktivnosti in deviznega efekta so brez dvoma v interesu ne samo kraja in naše doline, pač pa predvsem celotne naše družbene skupnosti.

Dejstvo, da je naše podjetje do danes dosegalo v poslovanju stalno ugoden finančni rezultat, pa je največja garancija, da bo po programu načrtovano investiranje končano v predvidenem roku in da bodo obljubljeni efekti ne samo doseženi, ampak tudi preseženi.

** Proizvodnjo krogel in cilpebov, za katere smo imeli na razpolago kapacitet v višini 3.000 t, smo zaradi nerentabilnosti opustili.

začeli graditi prva stanovanja v tem naselju pa na Prevaljah in v starem Guštanju.

Zaidalni načrt se je pozneje dopolnjeval in vzporedno z njim so se izdelovali oziroma dopolnjevali tudi načrti za komunalne naprave naselja, saj za objekte družbenega standarda ne smemo smatrati samo stanovanjskih zgradb; tu so tudi ceste, vodovod, kanalizacija, električna, ureditev naselja, športni objekti, šole, trgovine in objekti družbene prehrane.

Od leta 1946 oziroma 1947 pa do danes je bilo zgrajenih 674 družinskih stanovanj,

Na otvoritvi
25. 8. 1962

Direktor Gregor Klančnik pozdravlja goste in se zahvaljuje za opravljeno delo. Agregat je vključil naš častni občan, podpredsednik zvezne ljudske skupščine Franc Leskošek-Luka, ki očetovsko bedi nad vsakim napredkom koroških fužin

Vključili smo novo elektro-peč

NAGOVOR DIREKTORJA KLANČNIKA

Tovariši in tovarišice!

Na Ravnah nimamo navade ob vključevanju novih proizvodnih agregatov delati proizvodnih zastojev. Skromno smo vse obdobje razvoja po osvoboditvi povečevali naše proizvodne zmogljivosti ter brez večjih svečanosti povečali proizvodnjo za 13-krat.

Elektro peč, ki je pred nami, pa pomeni za nas otvoritev nove ere rasti tovarne plemenitih jekel na Ravnah, zato smo nje-

nemu začetku obratovanja posvetili večjo pozornost. Čast imam med nami pozdraviti podpredsednika zvezne ljudske skupščine Franca Leskoška-Luko, sekretarja okrajnega komiteja Zveze komunistov Miloša Ledineka, predsednika okrajnega ljudskega odbora Maribor inž. Kržišnika, predsednika občinskega ljudskega odbora Ivana Hercoga, predsednika odbora za investicije UJŽ in direktorja železarne Jesenice inženirja Matevža Hafnerja, direktorja »Litostroja« Iv. Kogovška, direktorja rudnika

Mežice inž. Pavla Benedika, graditelje ter vse druge goste in naše sodelavce.

Obločno elektro peč, ki je največja te vrste v državi, je dobavila italijanska tvrdka Tagliaferri, gradbena dela je izvršil »Gradis«, strojna in elektromontažna dela naši montažni skupini, »Litostroj« Ljubljana je izdelal in montiral 50-tonski žerjav, kovinsko podjetje Videm-Krško pa razno dodatno opremo.

Celotni kolektiv naše železarne je težko pričakoval trenutek, ko bo vključena med naše proizvodne zmogljivosti ta nova obločna elektro peč. Celo leto nas tare nesreča, ki nas je prizadela z izločitvijo 2-tonske visokofrekvenčne peči iz obratovanja. Ne samo topilce, temveč vse ekonomske enote ter s tem celotno podjetje je bilo prizadeto zaradi izpada enega topilniškega agregata. Nastala je prava lakota po surovem jeklu elektro kvalitet, ki se je na žalost odrazila v stagnaciji naše realizacije, s tem pa tudi v stagnaciji oblikovanja naših osebnih dohodkov. Iz Zenice in Nikšiča smo bili primorani nabavljati polfabrikate ter jih z znatno večjimi stroški vlagati v proces proizvodnje, kar je sicer nekoliko popravilo preskrbo naših potrošnikov, vendar pa je neugodno vplivalo na naš dohodek.

Z današnjim dnem je naš kolektiv dobil nov topilniški agregat — 25-tonsko obločno peč, ki bo dajala 30- in več-tonske šarže. Za več kot 60 procentov so se povečale zmogljivosti, kar bo pomenilo za nas preko 30.000 t dodatnega surovega jekla elektro kvalitet letno. Tu se bodo delale

24 garsonier, 40 samskih sob ter dva samska domova z 250 ležišči, trgovski dom, dom železarjev s hotelskim traktom, v katerem je na razpolago 18 ležišč, ter prostori za množične organizacije, poleg cestnega omrežja, kanalizacijskega, vodovodnega in električnega omrežja, ureditve naselja, izgradnje športnega parka in telovadnega doma, ki je še v gradnji.

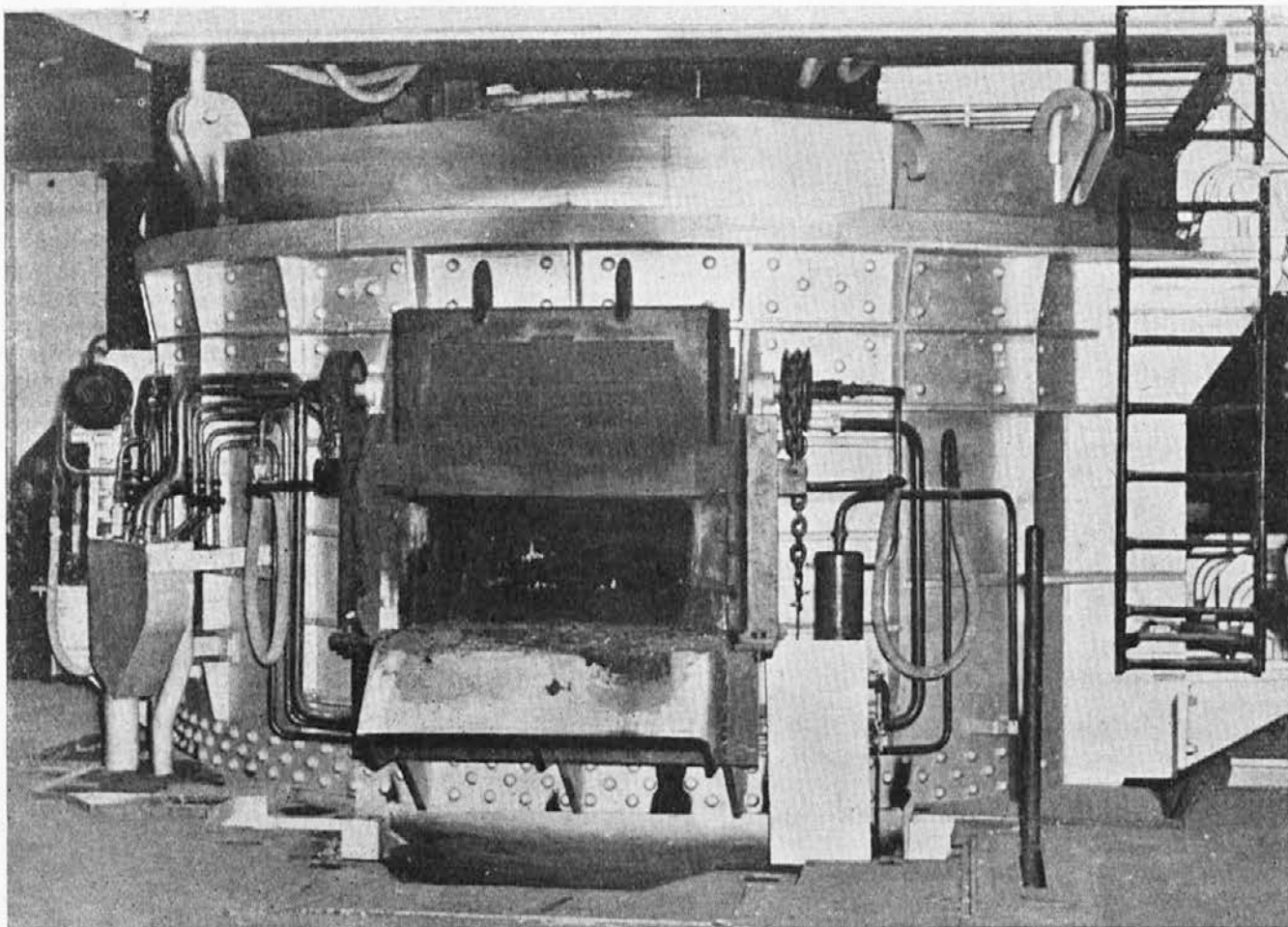
Precejšnja so sredstva, ki jih je podjetje do danes vložilo v objekte družbenega standarda, vendar kljub temu še ni zadostilo potrebam stanovanj, ki jih terja nova delovna moč. Po perspektivnem planu, o katerem je v preteklem letu razpravljali delavski svet, bi bilo potrebno zgraditi še najmanj 700 stanovanj. Za izgradnjo takega števila stanovanj pa so potrebni novi prostori oziroma nova zemljišča, ki jih bo predvidel regulacijski načrt celotnega naselja za Ravne, ki ga izdeluje okrajni zavod za urbanizem, in ki bo konec leta 1962 predložen v razpravo javnosti. Tu

bodo potrebna mnenja vseh občanov, saj se bo z umestnimi predlogi dalo marsikaj urediti in se s tem izogniti poznejšim kritikam.

Za sedaj je mišljena gradnja novih stanovanjskih objektov na prostoru opuščene gramoznice pod Čečovjem, za kar je že izdelan zazidalni načrt in celó maketa, ki je bila v letošnjem letu razstavljena v Trgovskem domu. Za individualno gradnjo je predvideno po že izdelanem zazidalnem načrtu severno pobočje Prežihovega vrha nad Kotuljsko cesto ter jugovzhodni del čečovske planote. Ko pa bo tudi tu zmanjkalo prostora, bo končno treba zazidati tudi javorniško planoto.

Ogromna so dela, ki nas v tem pogledu čakajo, in vložiti bo treba dosti naporov, da bomo s proizvodnimi kapacitetami, ki jih že imamo in ki jih še izgrajujemo, ustvarili predvsem potrebna finančna sredstva.

Nova elektro peč.
Taka je namreč
z »lepe« strani

Miro Volčanšek:

OBRAT VZMETARNE V RAZVOJU

Začetki proizvodnje listnatih avtomobilskih in spiralnih vzmeti segajo v naši železarni že daleč nazaj pred drugo svetovno vojno. V letu 1926 so takratni gospodarji, Böhlerjeva akcijska družba, kupili na Madžarskem stare, že močno izrabljene naprave. Izdelovali so vse vrste vzmeti, od odbojnih, špiralnih in rebrastih vzmeti za železnico, pa do avtomobilskih in listnatih vozniških vzmeti za konjsko vozno opremo. Takratna proizvodnja je bila zelo majhna, ni obsegala niti ene desetine sedanje. Med vojno je uničil okupator te naprave, po osvoboditvi pa so bile obnovljene in smo postopoma kapacitete za ta artikel toliko razširili, da krijemo že sedaj večji del potreb naše avtomobilske, poljedelske in motorne industrije.

V zvezi s povečanjem razvoja obsega našega celotnega gospodarstva v državi, vzporedno rastejo tudi naše transportne potrebe

v prometu. Celotna avtomobilska industrija napreduje z velikimi koraki, število avtomobilov iz dneva v dan raste. Zato smo v razvojni program izgradnje naše železarne vključili tudi povečano zmogljivost avtomobilskih listnatih in spiralnih vzmeti. Ker je upravni odbor investicijske banke z odobritvijo kredita odobril tudi sodelovanje za razširitev kapacitet vzmetarne, je naša železarna že začela graditi novo povečano lopo in tudi začela nabavljati potrebno sodobno novo opremo.

Obrat bodoče vzmetarne mora biti res sodobno in moderno zgrajen. Iti moramo z duhom časa naprej. Zavedati se moramo, da se nam proizvodnja izplača le tedaj, če je proizvodnost dela na najvišji razvojni stopnji in če so istočasno tudi cene takšne, da smo konkurenčni ne samo na našem temveč tudi na inozemskem trgu. To pa lahko dosežemo le tedaj, če so stroji res

sodobni in čim najbolj avtomatizirani ter če celotno delo poteka po tekočem traku v velikih množinah in v res serijski proizvodnji.

Naša železarna je ena od redkih, ki ima vse prednosti za res rentabilno proizvodnjo avtomobilskih vzmeti. Prvič imamo na razpolago vse peči in odgovarjajoče surovine za proizvodnjo surovega jekla, dalje odgovarjajoči strokovni kader na visoki ravni z dolgoletno prakso in tradicijo v proizvodnji vseh vrst kvalitetnih jekel.

V izgradnji je popolnoma nova valjarna z najmodernejšimi napravami, kjer bomo v stanju sami valjati res kvaliteten material, ki bo odgovarjal vsem standardnim predpisom, in bomo imeli svoj lastni jeklovlek ter brusilnico okroglih profilov, ki bo močno izpopolnila kvaliteto in proizvodnjo listnatih in spiralnih vzmeti. Z razširitvijo laboratorijske službe in kontrole bo tudi vsa termična obdelava znatno izboljšana in vsi analizni predpisi kontrolirani na najvišji možni stopnji.

Vsa podjetja avtomobilske industrije, tako tovarna avtomobilov v Mariboru, tovarna avtomobilov »Zastava« v Kragujevcu in druga taka podjetja, ki se pečajo s proizvodnjo osebnih avtomobilov, avtobusov in tovornih avtomobilov, postavljajo vedno strožje mere in zahteve glede vzdržljivosti in kvalitete listnatih in spiralnih vzmeti. Saj je to zaradi varnostnih predpisov popolnoma razumljivo. Kvaliteta naših avtomobilov še ni na nivoju drugih dežel, saj je ta veja industrije pri nas še razmeroma mlada in njen razvoj terja svoj čas. Zaradi tega stremijo vse avtomobilske tovarne po kvalitetni izboljšavi osvojenih delov. Zato se zahteva tudi od avtomobilskih in špiralnih vzmeti največja možna vzdrž-

šarže konstrukcijskih, orodnih, od nizko do visoko legiranih jekel.

Kovačnica in valjarna zato ne bosta več trpeli pomanjkanja vložka, zato bo v teh pa tudi v drugih obratih — jeklolivarni in mehanski obdelovalnici nastalo novo vzdušje, ki nam bo prineslo nove rezultate — večjo realizacijo naše proizvodnje.

Pred dvema letoma je naša železarna po skrbno pripravljenih zasnovah pristopila k rekonstrukciji in razširitvi proizvodnih obratov. Zastavljena investicijska dela bodo po svojem zaključku pomenila

novi moderno tovarno plemenitih jekel z urejeno topilnico s kapaciteto 150.000 t surovega jekla letno ter mehaniziranimi predelovalnimi obrati: jeklolivarna, valjarna, kovačnica ter mehanska obdelovalnica, ki bodo to jeklo predelali v finalne proizvode. 100.000 t gotovih artiklov bo dano tržišču, realizacija pa bo 3-krat večja od sedanje. Topilniški agregat, ki je pred nami, odpira pot v to obdobje rasti in razvoja, zato prosim podpredsednika zvezne ljudske skupščine tov. Leskoška, da nam ga vključi in izroči v obratovanje.

ljivost. Predpisuje se na vzmeteh poleg normalne termične obdelave še dodatno površinsko utrjevanje na notranji natezni strani. To dosežemo z vbrizgom močnega curka jeklenih drobnih zrn na notranjo površino posameznih listov. Da bo tudi tej zahtevi ugodeno, bo železarna uvozila specialen peskalni stroj iz Švedske in za serijsko proizvodnjo potreben avtomatiziran stroj za upogibanje in istočasno termično obdelavo posameznih listov. S temi sodobnimi stroji bomo dosegli najboljšo kvaliteto pri največji proizvodnosti dela.

Naše cene na domačem tržišču so zaenkrat sorazmerno še precej ugodne. V bližnji prihodnosti bomo v stanju cene postopoma zniževati. Kaj se na primer danes dogaja na tržišču? Majhna podjetja in remontne delavnice, ki niso rentabilne, si v lovu za lahkim zaslužkom iščejo dela. Ker so kapacitete vzmeti še premajhne pri tako hitrem porastu avtomobilske industrije, saj je na cestah iz dneva v dan več avtomobilov, je seveda povpraševanje po vzmeteh veliko večje od trenutne proizvodnje. Zato se razne remontne delavnice pečajo tudi z izdelavo kompletnih vzmeti in posameznih listov. Te delavnice v večini niso urejene za termično obdelavo, niti nimajo odgovarjajočih strojev, še manj razpolagajo s strokovnim kadrom. Posledica tega je, da prihajajo na trg posebno za vozila, ki so že v prometu, izgotovljene vzmeti, ki kvalitetno ne odgovarjajo.

Na ta način nastaja občutna gospodarska škoda, pri tem pa podjetja, ki delajo dobre vzmeti, trpe na ugledu. Naš namen je, da bomo v bodoče poleg izdelave kompletnih vzmeti dobavljali tudi do končnih mer izdelane glavne in posamezne liste. S tem bodo servisne službe imele na zalogi vedno dovolj rezervnih vzmeti in dokončno izdelanih listov, prav tako pa bo tudi olajšano delo v vseh remontnih delavnicah. Z zadostno količinsko dobavo kompletnih vzmeti in dokončno izdelanih listov bo odpravljena neekonomična in nestrokovna obrtniška proizvodnja, ki meče na trg nekvalitetno izdelano blago in s tem tudi slabo luč na tvrstne artikole.

Zaenkrat teče sedanja proizvodnja v naši železarni še vedno na močno utesnjenem zasilnem prostoru v mehanični delavnici. Ko bo dograjena nova hala in v njej montirana tudi transformatorska postaja, se bodo sedanje naprave postopoma prenesle v novi objekt. Kot prvo bomo v lastni režiji montirali novo moderno elektro peč za ogrevanje vzmetnih listov. To peč so konstruirali naši domači konstruktorji. Peč bo izdelana tako, da bodo listi kontinuirno potovali po dolžini peči s pomočjo ekscentričnega premika in ogreti na koncu peči sami avtomatično izpadli na pomični transporter ter bodo tu preneseni na stroj, ki bo dal listom upogibno krivino in jih istočasno v bazenu z oljem ohladil. Tako okaljeni listi bodo preneseni v peč za napuščanje in končno v peskalni stroj za dodatno površinsko utrjevanje. Kot je razvidno iz opisa, bo delo potekalo v eni liniji od začetnega nareza posameznih listov, vrtnja središnih lukenj, navijanja očes, ohlajenja in upogibanja na predpisano krivino, preko napuščanja in površinskega utrjevanja do končne montaže in preizkušanja vzmeti na obtežitev.

Za tak način proizvodnje, ki edina lahko poveča produktivnost dela, pa bomo od odjemalcev rabili seveda večje serije istih vzmeti. Te serije nam že sedaj garantirajo posamezne avtomobilske industrije v Sloveniji, ki so naši stalni odjemalci. Na primer sama TAM v Mariboru, industrija transportne opreme »Itas« v Kočevju, motorna vozila Novo mesto, vozila Šempeter pri Gorici itd. bodo že čez nekaj let same potrebovale nad 6000 ton kompletnih vzmeti za svojo novo tekočo proizvodnjo in za že obstoječi park vozil v prometu. Z ostalimi republikami v državi pa se bo potrošnja toliko razgibala, da bomo v kratkem času morali sedanjo proizvodnjo povečati za dva in polkrat, če bomo hoteli res zadovoljiti vse odjemalce. Da pa bo ta perspektivni program v bodočnosti res uresničen, je naša dolžnost, vložiti ves trud za čimprejšnjo izselitev iz sedanjega prostora v novo lopo, ki jo že gradimo. V to halo mora biti istočasno priključena nova transformatorska postaja, kajti nove naprave bodo istočasno tudi razmeroma veliki odjemalci električne energije. Na sedanjem utesnjenem prostoru je proizvodnja vsako leto naraščala. Sedaj smo praktično že dosegli vrh preko 1.5 milij. dinarjev mesečne realizacije na zaposlenega. S povečano moderno mehanizacijo in avtomatiziranjem novih

naprav pa bo proizvodnost dela zopet naraščala in se v nekaj letih podvojila. V novi hali bomo lahko delali v dveh polnih izmenah na ta način, da bo ena stran po celotni dolžini hale kontinuirano proizvajala kompletne vzmeti in že izgotovljene glavne in stranske liste za tekočo proizvodnjo avtomobilskih tovarn, druga paralelna stran pa zopet po dolžini hale vzmetne liste za nadomestna popravila vozil v prometu. Spiralne vzmeti pa bi proizvajali v posebnem oddelku in bi njegove peči istočasno služile kot rezerva za naročila, ki imajo majhne količine po posamezni dimenziji in pri katerih se ne izplača kontinuirano delo na pečeh zaradi prepogostega zamudnega menjavanja šablon na kalilnem stroju, ki je vezan samo za dela velikih serij.

Dinamika izgradnje in povečanja kapacitet je predvidena tako, da bodo novi agregati, ki jih dobimo iz uvoza, in nova peč domače konstrukcije montirani, preizkušeni in potem dokončno vključeni v proces proizvodnje. Na njih bi v novem prostoru pričeli z delom, na starem prostoru pa bi z delom toliko časa nadaljevali, dokler ne bi postopoma prenesli še vseh ostalih strojev in naprav v novo halo. Le na ta način bo ves prenos nemoteno izvršen in takratne kapacitete neogrožene na ravni planirane višine.

Smiljan Favai:

O električni energiji

Poraba električne energije je najboljše merilo za stopnjo mehanizacije in napredka industrije. Prav posebno se to odraža v metalurgiji, saj je sodobna metalurgija med največjimi potrošniki električne energije.

Da se o tem prepričamo, pogledjmo, kako je v naši železarni naraščala poraba električne energije v preteklih letih in kaj je bilo potrebno zgraditi, da se omogoči dobava zadostnih količin električne energije.

Če si narišemo diagram porabe električne energije po letih, vidimo, da je potrošnja od leta 1946 dalje sprva le polagoma naraščala, nekako leta 1953/54 pa je začela hitreje naraščati ter je do konca leta 1961 dosegla 14-kratno porabo električne energije leta 1946. Da je bilo mogoče dovajati tako povečane količine električne energije, so bile potrebne obsežne investicije v elektro gospodarstvu pri gradnji električnih central, kot tudi pri nas z gradnjo daljnovodov — transformatorskih postaj in razdelilnega omrežja.

Najprej je bil zgrajen 20 kV daljnovod od elektrarne Dravograd do Raven. Toda že v nekaj letih je bilo očitno, da bo treba zgraditi nov daljnovod večje zmogljivosti. Zato smo se leta 1953 odločili in zgradili nov 110 kV daljnovod iz elektrarne Dravograd. Ta daljnovod ima tako veliko zmogljivost, da bo po naših predvidevanjih kril potrebe do leta 1970.

Leta 1953/54 je bila zgrajena tudi nova glavna transformatorska postaja. Istočasno je bila zgrajena tudi transformatorska postaja v novi jeklarni in transformatorske postaje pri posameznih pečeh.

Do leta 1961 so potrebe po električni energiji tako narasle, da je bilo potrebno glavno transformatorsko postajo razširiti in rekonstruirati. To je bilo opravljeno v letu 1962, s tem da je bila zmogljivost transformatorske postaje povečana na trikratno prvotno zmogljivost. Istočasno so bili podvzeti ukrepi, da bo mogoče v prihodnjih letih povečati zmogljivost transformatorske postaje na petkratno vrednost.

S tem je bilo omogočeno oskrbovanje nove 30-tonske elektro obločne peči in nove valjarne ter ostalih manjših potrošnikov ter ustvarjeni pogoji za nadaljnjo neovirano razširitev železarne v prihodnjih letih.

Po perspektivnem planu predvidevamo v prihodnjih letih postavitev še dveh velikih elektro obločnih peči, razširitev valjarne, novo vzmetarno — nove mehanične delavnice, kisikarno itd.

Vse naprave bodo potrebovale velike množine električne energije, katero bo moralo po eni strani elektrogosposdarstvo zagotoviti z gradnjo novih električnih central, naše podjetje pa z ojačitvijo transformacije v glavni transformatorski postaji ter z gradnjo transformatorskih postaj po posameznih objektih.

Kako velike so količine potrebe po električni energiji, najbolje vidimo, če primerjamo potrošnjo železarne s potrošnjo električne energije v naših gospodinjstvih. Tako potroši železarna toliko električne energije, kot bi jo potrošilo 20.000—30.000 povprečnih gospodinjstev, ali pa 30-krat toliko kot mesto Ravne z okolico.

Zanimiv je tudi podatek, da elektrarna Dravograd ravno še lahko krije potrebe železarne Ravne po električni energiji v času ugodne vode, v sušnih obdobjih pa

ne more več zadovoljiti potreb železarne same, temveč ji morajo pomagati ostale elektrarne, ki so z njo povezane.

In kaj bomo z vsem tem dosegli?

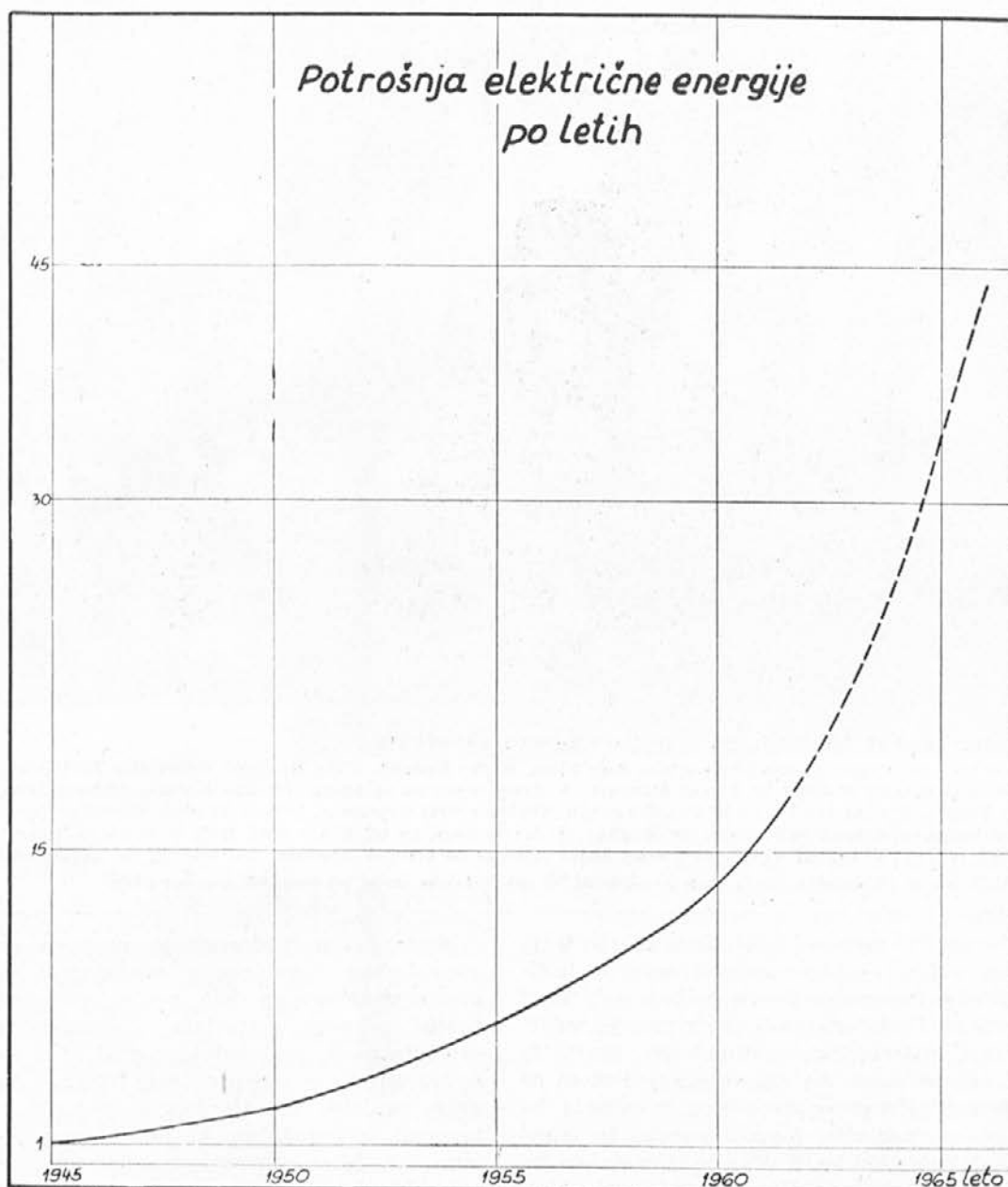
V prvi etapi bodo količinski rezultati dokaj skromni, zato pa bo po izgradnji težke proge proizvodnja količinsko zelo narasla. V primerjavi z lanskim 1961. letom bo po prvi etapi proizvodnja gredic kakor tudi proizvodnja profilov približno dvakrat večja. Po drugi etapi t. j. izgradnji težke proge, bo pa situacija sledeča:

gredic bo štiri in polkrat, profilov pa čez štirikrat več kot v letu 1961, s tem pa bo železarna Ravne postala eden večjih tovrstnih proizvajalcev v Evropi. To pa še ni vse: precejšen del proizvodov bomo lahko v novem obratu hladne predelave predelali in dali na tržišče v obliki vlečenega in luščenega jekla.

V prvi vrsti pa bomo lahko valjali zelo kvalitetne proizvode, kar je bilo do danes zaradi zastarelih strojev zelo težko. Nova valjarska ogrodja bodo namreč glede na njihovo posebno konstrukcijo — valji vležajeni s krogličnimi ležaji in specialnimi spojkami — omogočala izdelavo profilov z zelo ozkimi tolerancami. Pri tem pa omogoča konstrukcija zelo hitro menjavo ogrodij in programov. Kompletno ogrodje lahko namreč snamemo iz stojal in ga v posebni delavnici pripravimo za zamenjavo. Sama zamenjava pa je potem opravljena v nekoliko minutah.

V prihodnjem letu bo začela obratovati srednja proga. Za ogrevanje ji bosta služili dve mehanični pomični peči sodobne konstrukcije, ki bosta začasno kurjeni z generatorskim plinom, pozneje pa z velenjskim, ko bo plinovod tako daleč. Z žerjavom bodo nakladali gredice in ingote na avtomatsko šaržirno napravo peči, iz peči na progo pa jih bo usmerjal upravljalec za komandnim pultom. V prvem ogrodju dolžine 1800 mm pri premeru valjev 550 mm, kar je premer vseh valjev srednje proge, bomo valjali ingote. Že sam ingot teže približno 425 kg, kar je nekako enkrat več od dosedanjega, bo omogočil zaradi večje predelave in ugodnejšega vlivanja kvalitetnejše proizvode. Celotno upravljanje prvega ogrodja bo vršil upravljalec iz komandnega pulta. Le ko bo izvaljan material postal predolg, bo potrebna človeška roka za pomoč pri obračanju in usmerjanju, kar pa ne bo narporno. Tudi drugo ogrodje bo upravljal upravljalec komandnega pulta. Na tem ogrodju se bodo valjale gredice, ki bodo ravno tako ogrevane v eni od obeh omenjenih peči. Vse ostale stroje, kot so dvizne mize, manipulator, prečni transporterji, bodo avtomatsko upravljali s pritiskom na gumb ali pa s potegom ročice. Tudi ostala tri ogrodja, ki so nekoliko krajša kot prva, bodo avtomatsko upravljana. Samo valjanje na teh ogrodjih pa bo avtomatizirano z različnimi pomožnimi napravami, kot so krožna vodila, dovodke in tako dalje. Le pri nekaterih proizvodih, kot npr. ploščatem jeklu, bo še moral vskočiti človek; bo pa tega sorazmerno malo.

Z vsake strani proge bodo valjčnice, ki bodo skrbele za transport valjancev, nato škarje za toplo rezanje, hladilne mize za gredice in gotove profile s škarjami za rezanje po ohlajenju. Tudi vsi ti stroji oz. aparati bodo delali avtomatsko. Valjala pa bo lahko srednja proga razne profile tako okroglo, šesterokotno, osmerokotno, kva-

Inž. Marjan Osole:

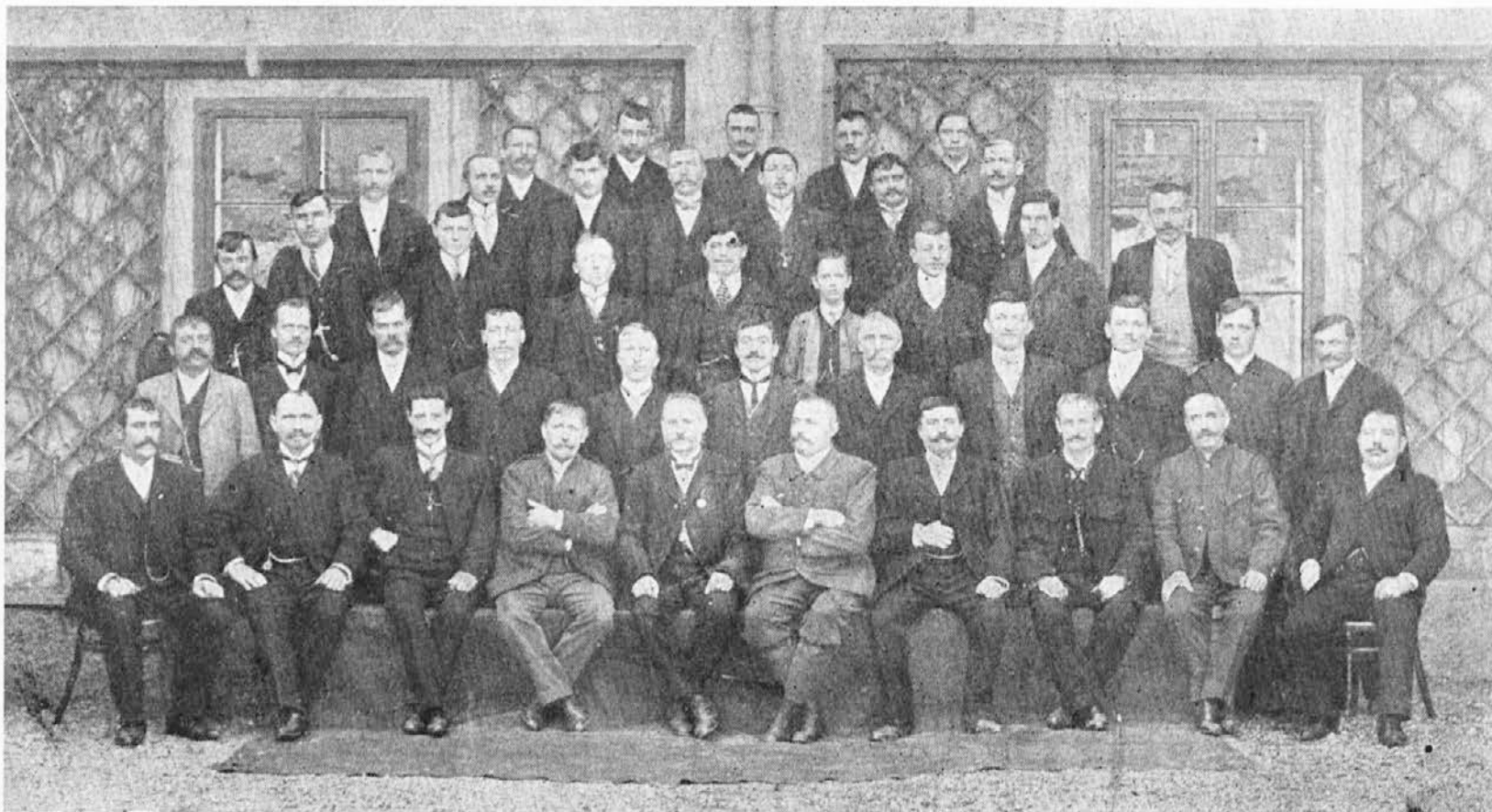
RAST IN POSLANSTVO NOVE VALJARNE

Z izgradnjo nove valjarne se bo železarna Ravne pridružila nekoliko desetimam modernih valjarn Evrope. Z osvojitvijo proizvodnje v novih obratih pa bomo lahko stopili v konkurenčni boj za plasman valjanih proizvodov praktično z vsakim podjetjem tovrstne proizvodnje. Pa ne samo to — prvič bo na Ravnah postavljen obrat, v katerem bo avtomatizacija v največji meri izrinila težaško delo, kjer bomo za komandnimi pulti obvladali skoraj ves proces.

Vsem valjarjem stare valjarne bo še dolgo ostal spomin — upajmo, da bo kmalu res samo spomin — na vse kilograme in tone železa, ki so šle tolikokrat skozi njihove roke. V novi valjarni bo le malo takih kilogramov, kljub temu, da bo nova srednja proga dala okoli 200 odst. večjo

proizvodnjo kot stara valjarna. Delo bodo opravljali stroji.

Kar vidimo danes, je šele prva faza izgradnje, pri tem pa že stoji hala, ki je večja in svetlejša kot vse dosedanje na Ravnah. Pa še dalje je zastavil korak koroški fužinar. Lahka proga, adjustaža, hladna predelava in hala se povečujejo, tako da bo z leti še enkrat tako velika, kot je danes. Takrat pa bo obratovala tudi že težka proga, ki bo dala v zvezi z ostalimi obrati pravi proizvodni polet železarni. Do takrat pa nas čakajo še velike skrbi, vložiti bo treba še veliko dela in veliko sredstev. Ali si lahko predstavljate, da bo železarna s pomočjo skupnosti v ta objekt vložila vsote, ki se ne razlikujejo mnogo od enoletnega bruto produkta celotne železarne?

Ravenski valjavci pred 50. leti, ko je (za tiste čase) tovarna najbolj šla.

Samo nekaj jih še razpoznamo, in sicer prva vrsta od leve na desno: Anton Skrivarnik, Jože Muh, Mirko Roženk, Filip Krajger, delovodja Jurij Puh, mojster Aleš Dervodel, Boštjan Siher, Florjan Kočer, Leopold Roženk in Franc Kamnik. V drugi vrsti so še znani: Matija Kotalo, Mihael Jure, Jurij Hartman, Jurij Blatnik, Franc Obretan, Jože Vidrih, Travar ter Ferdo in Franc Lečnik. Tretja vrsta: nepoznan, Franc Apohal, Silvester Apohal, potem zapovrstjo kar trije nepoznani, Stefan Štehar, spet nepoznan, ter Kraker. V četrti vrsti so od kraja spet trije nepoznani, potem Dretnik, Franc Krajger, Leopold Lerh in Benedikt Kučej. V zadnji vrsti sta znana Jurij Apohal in Gregor Močnik, vsi naprej pa nepoznani

Slika je torej iz leta 1911 (morda 1912), ko je delovodja Jurij Puh praznoval 50 let delovne dobe in povabil vse na pivo

dratno, ploščato itd., do najnižjega profila pri 20 mm okroglo.

Zato dobimo v naslednji fazi lahko progo, ki nam bo omogočila valjanje do 7 mm okroglo. Te bomo pa še navijali na posebne navijalce. Sicer pa bo lahka proga uporabljala vse pomožne naprave srednje proge, le hladilno mizo bo treba podaljšati. Obenem z izgradnjo lahke proge bomo podaljšali tudi halo valjarne proti Prevaljam za ca 70 metrov. Valjane proizvode je treba dodelati. Treba jih je žariti, ravnati, tehtati, pakirati. Tudi te stroje bomo nabavili. Pričakujemo jih lahko že koncem prihodnjega ali v začetku 1964. leta.

Zadnja etapa izgradnje pa bo težka proga — blooming. Hala se bo podaljšala za

novih 150 metrov. Stroji bodo znatno težji, upravljanje pa bo zopet avtomatično, le čiščenje ingotov in gredic bo še v neki meri ročno. Globinske peči za ogrevanje, valjčnice za transport, manipulator, škarje za rezanje — vse bo delovalo s pritiskom na gumb ali s potegom ročice. Kvaliteta bo znatno porastla. Ingot bo sedaj že lahko težak do 2500 kg. Koliko bo lažje delo v jeklarni, kolikrat večja bo predelava — koliko bo daljše naše jeklo!

Vendar nam ta etapa še ni tako blizu, do takrat bo poteklo še dosti znoja, narejenih bo dosti planov, izdelan bo še marsikateri načrt, takrat pa bo stara valjarne res še samo spomin na preteklost.

Mestnega in medmestnega prometa se gospodarske organizacije poslužujejo za prevoz delavcev na delo in domov ter za krajše prevoze materiala. Železniškega prometa pa se poslužujejo v prvi vrsti za dovoz surovin in odvoz gotovih izdelkov na večje razdalje. Manjše število osebnih in tovornih avtomobilov, ki jih imajo podjetja le za hitro reševanje manjših prevoznih uslug, še ne tvorijo zunanjega prometa podjetja, temveč se taki prevozi štejejo le kot manjša veja notranjega prometa.

Za velikost in obliko notranjega prometa nekega podjetja ne obstajajo nikake določene norme. Pri oblikovanju notranjega prometa podjetja nas vodi samo splošno pravilo: čim hitreje, ceneje, enostavnejše in varno. Naj je notranji promet podjetja še tako hiter, enostaven in navidezno cenen, povzroča pa preveč nezgod in nesreč, smatramo, da je tak notranji promet slab in predrag.

Notranji promet v Železarni Ravne je še leta 1956 imel 34 nesreč na stalež, to se pravi, da se je ponesrečil vsak tretji sodelavec. To je predrago. V letu 1962 smo pa ta odstotek od januarja do novembra zmanjšali na 0 odst.

Glede števila sodelavcev v notranjem prometu v železarnah vlada v svetu tole mnenje:

V zastarelih železarnah, kjer prevažajo material iz enega obrata v drug obrat po tirih s strojno ali celo človeško vleko, znaša odstotek do 25 odst. staleža železarne (na primer Jesenice 24 odst.). V obnovljenih železarnah, t. j. tam, kjer smo stare obstoječe naprave izboljšali, znaša ta

Janez Gorjanc:

O NOTRANJEM PROMETU

V strokovnem časopisju najdemo članke o notranjem prometu, pravo definicijo pa ve le malokdo.

Oglejmo si to panogo dela pobliže.

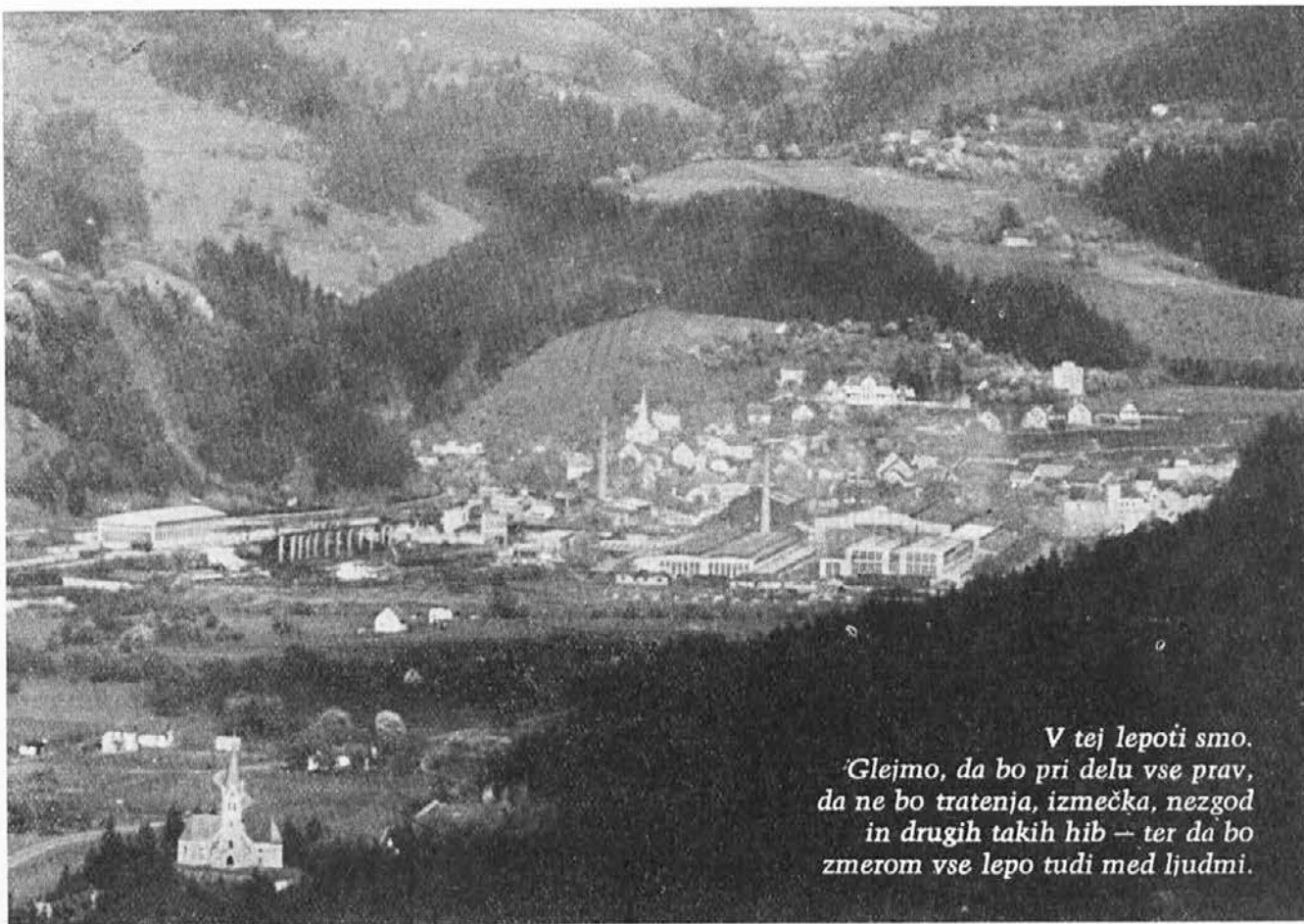
Železniška mreža, po kateri vozijo najrazličnejši osebni in tovorni vlaki, razpredena po vsej državi, n. pr. v Jugoslaviji pod imenom Železniško transportno podjetje jugoslovanskih železnic in z oznako ŽTP JŽ, tvori osnovo prometne dejavnosti države.

Široka asfaltirana cestišča z objekti, po katerih drve avtomobili in cestna vozila

vseh vrst, tvorijo mestni in medmestni promet, npr. »Ljubljana-transport«.

Tirne naprave, v zadnjem času pa vedno bolj široka asfaltirana cestišča med posameznimi obrati v podjetju, po katerih prevažamo z različnimi prevoznimi sredstvi surovine in material iz enega obrata v drug obrat, pa imenujemo notranji promet podjetja.

V Mežiški dolini sta v glavnem le dve podjetji, pri katerih je vpeljan notranji promet: železarna Ravne ter rudniki svinca Mežica s topilnico v Žerjavu.

Ravne na Koroškem
Pogled nekje od
Ženovca

*V tej lepoti smo.
Glejmo, da bo pri delu vse prav,
da ne bo tratenja, izmečka, nezgod
in drugih takih hib – ter da bo
zmerom vse lepo tudi med ljudmi.*

procent do 10 odst. (na primer Železarna Zenica).

V sodobnih železarnah pa, kjer so z načrtovanjem celotne železarne konstruirane in projektirane tudi naprave za notranji transport, pa znaša ta odstotek zaposlenih ljudi v notranjem prometu 6 do 8 odst. (Salzgütter-Wattenstädt). V železarni Ravne je ta procent zaposlenih ljudi proti celotnemu staležu izredno nizek ter znaša, ako upoštevamo prav vse, ki so zaposleni na medobratnem prometu, le 5 odst. staleža.

Ta nizki procent v notranjem prometu zaposlenih je treba pripisati v naši železarni naslednjim dejstvom:

obradi železarne Ravne so razporejeni na razmeroma majhnem prostoru ter povezani med seboj s širokimi cestišči, po cestišču obratujejo hitra medobratna vozila,

dovoz surovin se zelo približa predelovalnim obratom, skratka: dolžina cestišč in tirov se skrajša na najmanjše možne dolžine.

Tudi organizacija v notranjem prometu, ki sloni na principu stroge delitve dela, je pripomogla našemu prometu do uspeha. Tako ločimo dela v notranjem prometu:

- a) prometna služba,
- b) strojno ali servisno vzdrževanje ter
- c) tekoča in manjša popravila voznega parka v lastnih delavnicah.

Dolžnosti posameznih služb:

- a) prometna služba izvršuje prometne usluge obratom po naročilih, opravlja razpored voženj s posameznimi vozili, tako da se notranji promet odvija v ritmu proizvodnih obratov. V naši železarni je notranjemu prometu pripojenih izjemoma še nekaj drugih manjših služb.

- b) Strojno ali servisno vzdrževanje skrbi za tekoča vzdrževanja vozil. Dodeljuje s strokovnimi vozniki zasedena vozila prometni službi. Vodi evidenco o vsakem vozilu posebej. V tej evidenci se zelo poudarja menjava maziv, opažanja pri servisnih pregledih itd.
- c) Tekoča in manjša popravila. Sem spadajo: menjanje raznih izrabljenih delov, manjša popravila na hladilnih, krmilnih in drugih zavornih napravah. Zavaritev manjših lomov na karoserijah in okvirih, obnove gornjih delov tirnih vozil, vzdrževanje zaščitnih naprav in razni prepleski.
- d) Večja in generalna popravila na osnovnih sredstvih prometnega obrata opravljajo izvajalci in specialne delavnice po naših navodilih.

Zadolžitve:

- a) za prometno službo je zadolžen mojster prometa s prometniki, razporejenimi na dneve;
- b) za servisno službo odgovarja mojster servisne delavnice ob sodelovanju dodeljenih strokovnih sodelavcev in voznikov, v kolikor niso na voznjah;
- c) tekoča in manjša popravila vodi mojster za tekoča popravila. Za opravljanje teh del razpolaga s strokovnimi sodelavci in delavnico, opremljeno s primernimi stroji;
- d) obratovodja prometa skrbi za večja in generalna popravila vseh osnovnih sredstev notranjega prometa železarne. Sem spada tudi planska nabava novih osnovnih sredstev ter čimbolj ekonomsko vodenje obrata;
- e) obratni knjigovodja in daktilograf opravljata prav tako kot ostali v prometu dela tako, da odpade vsakršna nejasnost glede pristojnosti.

Naš promet čakajo še razne izboljšave tako v tehničnem kot v organizacijskem pogledu. Pri reševanju prometnih vprašanj velja namreč pravilo, da nobena naloga ni rešena tako, da se zanjo ne bi našla še boljša rešitev. Sem spadajo izpopolnitve cest, odstranitve tirnih naprav kolikor največ mogoče, izpopolnitev dela servisne in strojne službe, normiranje dela po delavnicah, vpeljava kartotečne evidence rezervnih delov, nabava prometnih sredstev z večjimi učinki pri minimalni zasedbi delovne sile in uvedba službe zveze s pomočjo novejših izsledkov elektronike. Za izgradnjo naše železarne mora promet sodelovati pri vseh načrtovanih novih proizvodnih obratov in objektov, posebno pa pri načrtovanju in reševanju vprašanja dohodnin, vmesnih in odpremnih skladišč železarne.

Pri iskanju čim boljše rešitve vprašanja premika materiala med obrati in nato med stroji se poslužujemo določenega sistema dela:

analiziramo obstoječe stanje notranjega prometa, t. j. njegovo tehnično rešitev in ekonomičnost;

po tej ugotovitvi določimo nove smernice, kako naj se razporedi premik materiala med obrati in

preden pristopimo k nameravanim izboljšavam, izračunamo rentabilnost in pravilnost nameravanih izboljšav. Šele če nam ekonomski račun pokaže pravilnost naše zamisli, pristopimo k reševanju po osvojenih smernicah. Te smernice pa morajo v glavnem vsebovati tele lastnosti:

1. dolžine poti materiala skozi vse obrate, t. j. od surovine do odpremnega skladišča, morajo biti čim krajše;
2. da je vmesnih skladišč čim manj. Material, ki leži v vmesnih skladiščih,

predstavlja le finančno obremenitev podjetja. Seveda, vseh vmesnih skladišč se iz tehničnega razloga ne moremo iznebiti. Med dobro lastnost notranjega prometa štejemo tudi to, da je delo notranjega prometa vsklajeno z delom predelovalnih obratov. Kdo se kdaj ravna po kom, ali notranji promet po proizvodnem obratu ali proizvodni obrat po prometu, zavisi zopet od izračunanega rezultata in ekonomike.

3. Prevozi ne smejo biti predragi. Ako stroški vseh prometnih uslug notranjega prometa znašajo preko 10 odst. bruto prometa podjetja, potem lahko trdimo, da je takšen notranji promet nesodoben. V ilustracijo navajamo, da znašajo v naši železarni stroški notranjega prometa 2 odst. celotnega bruto prometa, v železarni Jesenice pa 10 odst.; pač zastarel notranji promet.

Tu bi lahko naštevali še druge činitelje, ki pozitivno in negativno vplivajo na delo notranjega prometa, vendar prepustimo to delo času.

V uvodu smo že omenili, da je načrtova-

nje kakega podjetja pravilno le tedaj, ako se vzporedno načrtuje tudi notranji promet. Na ta način zgrajena železarna bo lahko proizvajala ceneje od one, pri kateri so bili pri projektiranju zanemarjeni ti osnovni zakoni.

Vemo pa tudi, da se je večina železarn v Jugoslaviji razvijala iz manjših topilnic in kladivarn. Pri takih železarnah je vprašanje notranjega prometa težje rešljivo, ni pa še rečeno, da tudi tu ni rešitve. S sistematičnim delom se lahko tudi tu najdejo ugodne rešitve in dosežejo prav zavirljivi uspehi.

Poleg medobratnega premika materiala lahko govorimo tudi o premiku materiala po obratih, t. j. od stroja do stroja. Pristojnost reševanja teh vprašanj spada v področje obrata, vendar ta vsklajeno z notranjim prometom rešuje taka vprašanja. Premik materiala v kakšni gospodarski organizaciji ali železarni predstavlja kompleksno vprašanje dela in ga ne gre reševati razcepljeno in nevsklajeno. Pri tem se poslužujemo ozkega medsebojnega sodelovanja med načrtovalci, analitiki in proizvodnimi obrati.

sik z -182 stop. C. Tako imamo torej opravka z zelo nizkimi temperaturami, pri čemer nastane toliko mrzlot, da bi z njo zmrznili jezero s 6,5 milijonov litri vode.

Acetilen, ki ga pridobivamo iz karbida v razvijalcih, uporabljamo za varjenje, rezanje in flemanje.

Acetilen je najvišje kaloričen industrijski plin ca 13.600 Kcal/Nm³, ki ga uporabljamo v naši železarni, ter zato tudi najbolj intenzivno eksploziven.

S količino, ki jo proizvedemo na leto, bi napolnili valjasto posodo s 50 metrov premera in 60 metrov višine z najbolj primerne mešanico za eksplozijo; posledice si lahko zamislamo.

Vodo, ki jo sesamo s črpalkami iz zemlje, uporabljamo za hlajenje itd.

Letno je načrpano približno 1,8 milijonov m³.

Katran, ki ga pridobivamo iz generatorskega plina, uporabljamo za kurjenje peči ter kotlov oziroma **mazut**, ki ga nam dobavljajo rafinerije, uporabljamo kot katran. Omenjeni težkotokečinski gorivi se vedno bolj uveljavljata v železarski industriji in njuna potrošnja sorazmerno naglo raste. Njuna kalorična vrednost je tudi zelo visoka, od 8.000 do 10.500 Kcal/kg. Katrana proizvedemo z našimi plinskimi generatorji že toliko, da lahko krijemo 50 odst. potrošnje toplote, ki jo uporabimo za našo Siemens Martinovo topilno peč.

Razvoj uporabe energije v industriji je zelo intenziven in tako bomo v kratkem uvedli v večjem obsegu porabo novega vira, to so **mešanice plina propan-butana**, ki ga bomo dobavljali v tekočem stanju iz naftnih vrelcev.

Njegova kalorična vrednost je zelo visoka — 25.000 Kcal/Nm³ in ima torej to prednost, da ga bomo samo z 1 cisterno pripeljali za celomesečno uporabo.

Drug novi vir energije, ki ga nameravamo uvesti v naslednjih nekaj letih, je **daljinski plin**.

Njegova kalorična vrednost je 2,4-krat večja od generatorskega plina in znaša ca 3.600 Kcal/Nm³. Poleg tega je popolnoma suh ter brez katrana in žvepla. Ta plin bomo dobavljali iz Velenja po posebnem cevovodu, ki bo speljan preko Slovenjega Gradca in Kotelja do Raven. S to varianto bo odpadel generatorski plin v železarni. Uvedba daljinskega plina v Sloveniji ima velik ekonomski značaj, zlasti ker se bo z uvedbo tega plina zelo razbremenil promet premoga in v zvezi s tem zmanjšal nepotrebni balast na železnici.

Veliko prednost bo imel daljinski plin tudi v gospodinjstvu, ker je cenejši od električnega toka, drv in premoga ter butana. Segretje vode npr. stane v 75 l boilerju z električnim tokom 30 din, z drvimi in premogom 24 din, z butanom 22 din in z daljinskim plinom 15,5 din. Vzporedno z izboljšano ekonomiko v železarni se bo pomenilo tudi gospodinjstvo na Ravnah. Potrebe po energiji so za železarno tako velike, da bo dejansko od obstoječih energetskih naprav čez nekaj let v pogonu prav malo, ker jih bodo zamenjale večje in sodnejše naprave.

Naj navedemo samo v grobem perspektivni razvoj energetskih naprav oziroma povečavo potrošnje posameznih vrst energij.

Filip Rožanc:

Paralelna energija železarne V PERSPEKTIVI

Poleg svetlobe je človeku najvažnejši vir energije toplota, ki je neobhodno potrebna in je osnova za življenje.

To pravilo velja tudi za industrijo, le da ni popolno. Današnja industrija ne bi mogla obstajati v vsej svoji popolnosti samo s svetlobno in toplotno energijo. Tudi naša železarna ne bi mogla izvajati v celoti svojega programa samo z osnovnima viroma energije, zato je to njeno področje razvito širše. Industrijske vrste energije nazivamo po njihovem izvoru ali uporabi.

Danes uporabljamo v železarni naslednje vire energije (o električni energiji je beseda na drugem mestu):

Generatorski plin, ki ga pridobivamo s plinskimi generatorji iz rjavega premoga in lignita in ga uporabljamo za topljenje v topilnici in ogrevanje jekla v kovačnici, valjarni in žarilnici. Za pretopitev 1 kg jekla potrebujemo približno 1600 Kcal, kar odgovarja približno 1 Nm³ generatorskega plina.

Kalorična vrednost plina oziroma njegova toplotna moč je 1500 do 1550 Kcal/Nm³, to je po toplotni primerjavi z električnim tokom ca 1,8 KW. Iz 1kg rjavega premoga pa pridobimo 1,8 do 2 Nm³ plina.

S plinom proizvedemo letno toliko toplote, da bi z njo segreti jezero vode na 100 stop. C z volumnom 2 in četrt milijona m³

in bi za to uporabili premoga za vlak, ki bi segal dalje kot od Raven do Maribora.

Paro, ki jo pridobivamo s parnimi kotli iz vode in jo uporabljamo za parna kladiva kot sekundarno energijo raznih procesov in za ogrevanje.

Vrednost pare se ne ocenjuje po njeni toplotni moči in se z 1 kg premoga proizvede približno 3,5 do 4 kg pare s kalorično vrednostjo 725 Kcal/kg, ali 0,85 kW po kg pare. Kljub temu je ta potrošnja tako velika, da bi s toploto, ki jo proizvedemo s paro, v enem letu lahko gredli stanovanje mesta s 30.000 prebivalci.

Komprimirani zrak tlačimo z zračnimi kompresorji in ga uporabljajo razni stroji in naprave v livarni, kovačnici, topilnici itd.

Letno porabimo in posesamo toliko zraka, da bi izpraznili s tem dolino med Ravnami in Prevaljami v višini 20 metrov. Iz tega lahko tudi vidimo, kako neizčrpne so količine zraka, ki nas obdajajo.

Kisik, ki ga pridobivamo iz zraka s posebnimi kisikovimi kolonami, uporabljamo za varjenje, rezanje, flemanje in pihanje v topilniške peči.

Da pridobimo 1 Nm³ kisika, moramo komprimirati 5-krat toliko zraka na 50 do 100 atmosfer ter ta pritisk naenkrat spustiti na normalni tlak, da dobimo tekoči ki-

Pri vsaki rekonstrukciji oziroma dopolnitvi iz tonažnih in kvalitativnih potreb je misliti in ukrepati predvsem tudi za izboljšanje delovnih pogojev

Proizvodnjo generatorskega plina bomo morali povečati za 50 odst. To zaradi tega, ker varianta z daljinskim plinom še ne bo realizirana v bližnji bodočnosti. Povečavo proizvodnje generatorskega plina bomo dosegli z rekonstrukcijo obstoječih plinskih generatorjev. Razgovore o rekonstrukciji že vodimo z znano madžarsko firmo Aron Gabor iz Budimpešte, ki bo izvedla to rekonstrukcijo.

Na ta način smo pridobili na investicijskih stroških za gradnjo dodatne zgradbe, ki je v tem primeru ni potrebno graditi. Tudi nimamo primerne prostora za razširitev.

V zvezi s povečavo kapacitete plinskih generatorjev bomo morali zgraditi tudi ustrezno dodatno plinsko omrežje. Po izgradnji Energo kemičnega kombinata v Velenju bomo pristopili k rekonstrukciji plinovodov in gorilcev na posameznih pečeh. Daljinski plin bo prihajal v tovarno po cevovodu s pritiskom približno 7 atmosfer ter bodo zato premeri plinovodov znatno manjši, to je ca 150 mm namesto sedanjih plinovodov generatorskega plina s premerom 1500 mm in pritiskom 160 mm VS. Glede na perspektivni plan gradnje železarne, katerega realizacija bo v glavnem izvedena do leta 1966, je gradnja Energo kemičnega kombinata in daljnovo-da v zakasnitvi, kar bo povzročalo neskladnost z investicijami v železarni.

Oskrbo industrijske pare in toplote za centralno ogrevanje imamo trenutno rešeno z dvema zastarelima kotlarnama. Kotli so namreč stari že 50 oziroma 30 let ter so zaradi tega že dotrajali in potrebni zamenjave.

V perspektivi bo to rešeno z novo moderno toplarno, ki bo proizvajala paro za parna kladiva, za ogrevanje objektov in ostale industrijske potrebe.

Vzporedno se bo izkoriščal padec pritiška pare v posebni parni protitlačni turbini ter se bo na ta način proizvajal električni tok. Ta način rešitve je ugoden zato, ker bomo imeli tako rešen problem rezervnega električnega toka in konstanten pritisk pare. Ta je zaradi varnega obratovanja agregatov v železarni nujno potreben v primeru izpada toka.

Tako bo torej problem pare, ogrevanja objektov in rezervnega električnega toka rešen z novo moderno kotlarno — toplarno.

Idejno je projekt toplarne obdelan tako, da bi se lahko pozneje montiral v njej dodatno še 1 kotel, ki bi služil za ogrevanje vseh stavb na Čečovju. S tem bi se ekonomika toplarne izboljšala, pridobili pa bi zelo cenen način ogrevanja stanovanj naših sodelavcev. Toplotna kapaciteta obeh toplarn se bo povečala v perspektivi za 50 odst. Pri tem pa moramo upoštevati, da bomo dejansko pridobili več, ker bo način izkoriščanja toplote v toplarni mnogo bolj ekonomičen od sedanjega.

Komprimirani zrak bo tudi doživel nekoliko sprememb v perspektivni izgradnji. Iz Švedske smo že dobili kompresor trdke Atlas in ga bomo v kratkem montirali.

Poleg tega bomo nekoliko predelali in povečali zračno omrežje. Obstaja pa še varianta, da postavimo v višini ca 75 m (na severnem bregu nad železnico) rezervoar velikosti 60 m³, ki bo služil za akumulacijo zraka ponoči in za zmanjšanje konic

Podpredsednik Franc Leskošek-Luka si je oglelal tudi paralelno transformatorsko postajo za novi agregat, ki je naša najmodernejša izvršitev

obremenitve dopoldne, ko je obremenitev maks. malna. S postavitvijo zračnega kompresorja se bo kapaciteta proizvodnje zraka povečala za ca 80 odst.

V perspektivi bodo nastale pri kisiku velike povečave. Z italijansko tvrdko SIO iz Milana imamo že sklenjeno pogodbo za novo moderno napravo za proizvodnjo potrebnega kisika.

Ta naprava bo dobavljena v začetku prihodnjega leta in bo proizvajala 22-krat več kisika kakor naprava, ki jo imamo v pogonu danes. Kisik je napravil v metalurgiji pravo revolucijo in si danes skoraj ne moremo zamisliti železarne, ki ne bi imela v pogonu lastne kisikarne.

S tako intenzivno uporabo kisika v železarni že v bližnji bodočnosti ne bo več zadostovala 22-krat večja kisikarna od obstoječe in jo bomo povečali z drugo napravo

na 44-krat večjo kapaciteto od sedanje. V zvezi s tem se bo morala tudi rekonstruirati, to je demontirati sedanje omrežje in urediti ustrezno novo.

Acetilen v perspektivi nima velike bodočnosti, zato ne bo doživel znatnih sprememb. Omenjeni plin ima sicer veliko kalor.čno vrednost, vendar je zelo drag. Zato ga bomo delno zamenjali z butanom, ki ima večjo toplotno moč in je znatno cenejši.

Acetilena pa vseeno ne bomo mogli zamenjati z butanom za varjenje, zato bomo morali postaviti kljub temu novo napravo za proizvodnjo acetilena, ker je obstoječa zastarela.

Poraba industrijske vode narašča prav tako intenzivno kakor ostali viri energije. Povečanje potrošnje industrijske vode glede na sedanjo potrošnjo bo na približno 300 odst.

Največ vode se porabi za hlajenje topilniških, kovaških, valjarskih peči in za energetske pogone.

Pomanjkanje talne vode v železarni je že sedaj pogost pojav. V bodočnosti nikakor ne bo zadoščala talna voda, ker je enostavno ni dovolj. Od obdelanih variant je osvojena tista, ki predvideva uporabo vode iz vodnega rova na Prevaljah. To je za nas cenejša rešitev, ker bo voda pritekala s prostim padom v železarno in je torej ne bo treba črpati iz tal, kakor do sedaj.

Zgrajeno bo torej novo vodno omrežje z dvema glavnima cevema s premerom 500 milimetrov.

Varianta z oskrbovanjem železarne z vodo iz umetnega jezera za Javornikom odpade zaradi izredno visokih investicijskih stroškov za izgradnjo jezera.

Inž. Jože Borštner:

Ukrep za kvaliteto

Izgradnja objektov oddelka za tehnično kontrolo in raziskave

Po rekonstrukciji bo železarna skoraj trikrat povečala obseg proizvodnje. Če bo pa hotela s svojimi izdelki uspešno tekmovali doma in po svetu, bo treba izboljšati kvaliteto izdelkov, proizvajati izdelke enakomerne kvalitete, uvajati nove izdelke ter izboljšati tehnološke postopke, ki bi pocenili proizvodnjo. Zato je bilo poleg izgradnje novih naprav za povečanje proizvodnje potrebno s primerno opremo in kvalificiranimi kadri omogočiti natančno kontrolo proizvodov in raziskovalno dejavnost. Dosedanja oprema, laboratorijski prostori in število strokovnjakov namreč ne odgovarjajo niti za zasledovanje sedanje

Vsokršna rekonstrukcija tovarne zahteva vzporedno tudi razširitev energetskih naprav; energija je namreč osnova za zagotovitev obratovanja vseh agregatov in celotne proizvodnje.

Pri rekonstrukciji energetskih naprav gledamo na to, da izberemo najekonomičnejši način pridobivanja in uporabe posameznih vrst energije.

Poleg tega je pri tem treba upoštevati daljše perspektivno obdobje tovarne, to je možnost še nadaljnjih povečav. Vse to se je upoštevalo tudi pri investicijskem planiranju energije.

Pred nami je torej velika naloga in odgovornost, da zagotovimo razširjeni železarni dovolj energije za njeno uspešno napredovanje v proizvodnji, kar upamo, da bomo pravočasno in uspešno rešili.

proizvodnje. Potrebno je bilo tudi sedanji Oddelek za tehnično kontrolo — (OTK) reorganizirati v »Oddelek za kontrolo in raziskave« — (OTKR), da bi zajel širše torišče dejavnosti.

Oddelek za tehnično kontrolo in raziskave zajema tri področja dela:

- kvalitetno kontrolo surovin, tehnoloških procesov v ključnih točkah in končnih izdelkov,
- raziskovalno delo v obratih in laboratorijih ter
- svetovalno službo za svetovanje kupcem in tehniško propagando.

Organizacijsko je to delo obseženo v treh oddelkih:

- oddelku za kvalitetno kontrolo,
- metalurškem oddelku in
- kemijskem oddelku.

Priključena je še statistična služba oziroma čim prej tudi strokovna knjižnica.

Pri sestavljanju investicijskega programa in postavljanju organizacije so bili upoštevani sledeči vidiki:

- končna kontrola izdelkov naj bo centralizirana,
- medfazno kontrolo naj vršijo obrati, kjer so za to možnosti,
- laboratoriji se za boljše izkoriščanje opreme in kadrov uporabljajo isti za tekočo kontrolo in raziskave,
- kjer se da, naj se izvedejo sodobni avtomatizirani postopki kontrole brez porušitve.

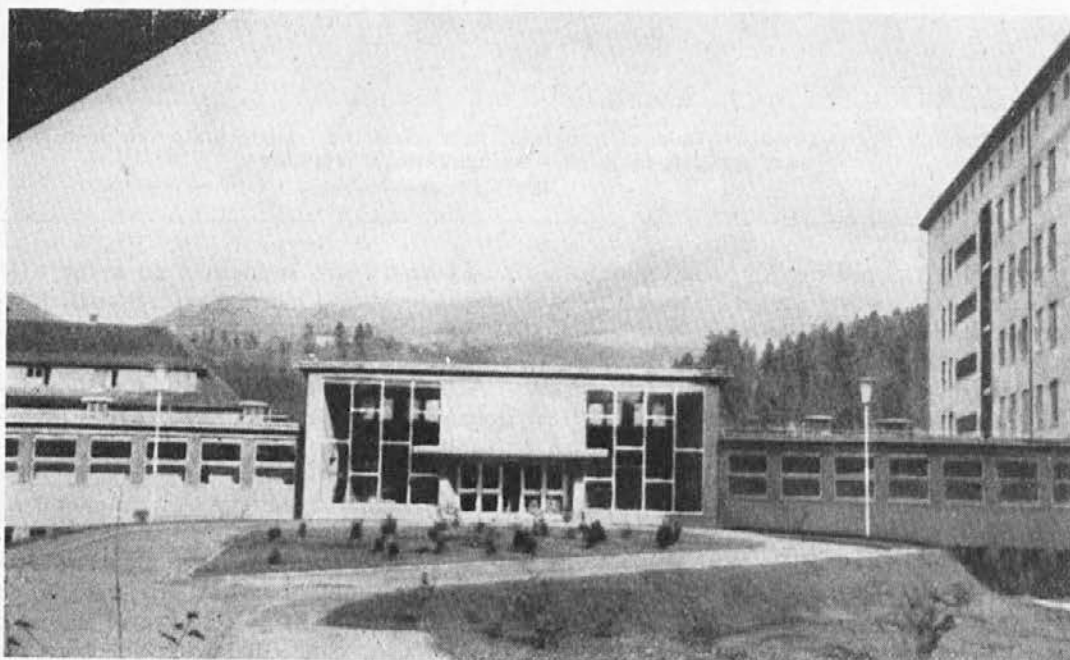
Po programu bo izgradnja laboratorijev izvršena z adaptacijo stare stavbe za kemijske laboratorije in strokovno knjižnico ter z izgradnjo nove stavbe, kjer bodo vsi metalurški laboratoriji in vodstvo OTKR.

Za izgradnjo in opremo je predvidenih ca sedemsto milijonov dinarjev.

Posamezni metalurški laboratoriji, delavnica za izdelavo prob ter vodstvo OTKR bodo razmeščeni v novih stavbah na ravnicah v podaljšku nove valjarne. Predvidena je dvonadstropna stavba, kjer bi bile v pritličju predvsem pisarne za vodstvo, obračun, prevzemalce in podobno. V prvem nadstropju je metalografski laboratorij s prostori za posamezne raziskovalce. V opremi metalografskega laboratorija bo posebnost mikroskop, na katerem bo možno opazovati strukturne spremembe jekla pri različnih temperaturah. To je novost, ki se povsod hitro uvaja, ker je za spoznavanje strukturnih sprememb zelo važna.

V drugem nadstropju so laboratorij za meritve, defektoskopski laboratorij ter delavnica za fino mehaniko. Pri razporeditvi prostorov je podan poseben poudarek na izgradnji teh laboratorijev, ker je možno danes z različnimi meritvami električnih in magnetnih lastnosti jekla sklepati na njegovo ponašanje pri uporabi. Prav tako je s fizikalnimi meritvami moč kontrolirati posamezne pokazatelje v tehnološkem procesu (pritiske, količine, napetosti itd.) in vplivati na njihov potek. Za to je potrebna vrsta instrumentov in merilnih postopkov z vključitvijo elektronike. Delno se dajo naprave nabaviti, delno jih je pa treba zgraditi doma. Zato je predvidena tudi delavnica za fino mehaniko.

V moderni proizvodnji si danes metode za preizkušanje materiala brez porušitve vse bolj utirajo pot in si brez teh sodobne kontrole ne moremo zamisliti. To so načini preizkušanja s pomočjo ultrazvoka, rentgena, izotopov ter magnetnega polja. Investicijski program predvideva uvedbo teh metod v tekočo kontrolo proizvodnje v medfazni in končni kontroli. S pomočjo teh načinov se da proces kontrole v veliki meri avtomatizirati. Pri nas smo avtomatizacijo predvideli predvsem v novi valjarni, kjer se glede na sodobne proizvodne naprave da uspešno izvesti. V programu je zato velik del sredstev predvidenih za nabavo opreme za kontrolo brez porušitve, saj je to najhitrejši in najcenejši način presoje kvalitete jekla. S tem v zvezi

V Slovenjem Gradcu so za praznik odprli bolniško sprejemni oziroma zvezni trakt med staro in novo zgradbo. Ze to je služnostna pridobitev oziroma pozitiven vtis ob vstopu v zdravstveno ustanovo. Dogodek za vse tri doline pa bo, ko bo vključena že dograjena (desno), a še čisto nič opremljena nova zgradba bolnišnice. Tu bi z dodelitvijo sredstev ne smeli odlašati, kajti na pošteno bolnišnico čakajo koroška, dravska in šaleška dežela. Čuti je, da do realizacije ni več daleč, zato toliko bolj zahvala tistim, ki so pravočasno mislili na potrebo ter pokrenili gradnjo, kakor tudi tistim, ki so oziroma bodo na čas oskrbeli sredstva

bo opremljen tudi poseben defektoskopski laboratorij za uvajanje in raziskavo metod za raziskavo brez porušitve.

V pritličju glavne stavbe bo radiokemijski laboratorij, ki ga doslej nismo imeli. S pomočjo radioaktivnih izotopov se da namreč zasledovati razdelitev nekaterih elementov, nemetalnih vključkov in sl. v ingotih cziroma končnih izdelkih in ugotavljati njih izvor. V posebnem prostoru v pritličju bodo nameščene naprave za preizkušanje trajne trdnosti. V naši železarni že dalj časa izdelujemo ognjevarna jekla, ne moremo jih pa preizkusiti, kot je treba. Za presojo njihovih lastnosti jih je treba dolgo časa, več tisoč ur, izpostaviti različnim obremenitvam pri visokih temperaturah. Take preizkušnje morejo trajati včasih tudi več let. Zato morajo biti naprave natančne tudi za daljše obdobje.

V ločeni stavbi bodo laboratorijska kalilnica, delavnica za izdelavo prob in mehanski laboratorij. To so oddelki, ki potrebujejo velike površine in so zato razmeščeni posebej.

V prizidku nove jeklarne je predvidena laboratorijska talilnica z laboratorijskimi pečmi za taljenje jekla, potrebnimi za osvajanje novih kvalitete jekla. Med njimi je tudi vakuumna peč, ki služi razen za raziskave še direktno za proizvodnjo specialnih legur za elektrotehniko in reaktor-sko tehniko.

Kemijski oddelek bo z adaptacijo prostorov bivše stanovanjske hiše uredil analiti-ske in tehnološke laboratorije: za kemično

analiziranje jekla in surovin, za kontrolo kemijskih tehnoloških postopkov v našem proizvodnem procesu ter za raziskovalno delo na področju analiti-ske kemije. Za kemijsko analizo legiranega jekla bodo uvedeni naj sodobnejši postopki na osnovi spektroskopije, za kar je večji del opreme že nabavljen. Med to je najvažnejši kvantometer, ki se že montira. Omogočal bo hitro in natančno analizo praktično vseh elementov v jeklu razen C, P in S). Opravil bo delo, za katero je bilo prej potrebno več ur, v nekaj minutah. To je posebno važno pri kontroli tekočega jekla med izdelavo v jeklarskih pečeh. Kemijski laboratorij bo povezan z zračno pošto za dostavljanje vzorcev in s teleprinterjem za javljanje rezultatov.

Ta način kemične analize je avtomatiziran in je za isto število izvršenih analiz potrebno neprimerno manj ljudi. Je pa naprava draga, komplicirana za montažo in občutljiva, zato pridejo za posluževanje in vzdrževanje v poštev le visoko kvalificirani strokovnjaki. Laboratorij za analizo po klasičnih kemijskih metodah bo seveda še vedno obstajal, čeprav v zmanjšani meri, ker se nekatere stvari dajo analizirati samo po teh metodah. Prav tako se umeritvene krivulje za spektroskopske analize izdelujejo po klasičnih metodah.

Kemijski laboratorij se bo bolj kot doslej bavil z analizo plinov ter z izolacijo vključkov v jeklu. Oboje je za kvaliteto jekla važno. Za to vrsto analiz je predviden poseben oddelek s primerno opremo v sklo-

pu kemijskih laboratorijev. Razširjena bo tudi kemijska tehnološka dejavnost pri uvajanju kemijskih postopkov v našo tehnologijo, kot luženje, galvanika ter preiskava različnih surovin, goriv ter maziv.

V istem poslopju bo strokovna knjižnica s prostori za izposojanje in shranjevanje strokovne literature ter čitalnica. Strokovna knjižnica mora namreč poleg izposojanja in nabavljanja prevzeti še sistematsko zbiranje, urejanje in kopiranje strokovne literature in obveščanje posameznikov o aktualnih člankih iz domače ali tuje literature.

Glavni projekt za nove laboratorije bo izdelan do konca letošnjega leta. Na spomlad leta 1963 naj bi se pričelo z gradnjo. Zaradi razširitve jeklarne bo namreč sedanje laboratorije v barakah treba podreti. Gradnja mora biti končana do konca leta 1964.

Ostrejše kvalitetne zahteve naročnikov, razširjena dejavnost in nova sodobna oprema terjajo večje strokovno znanje in s tem tudi višje kvalifikacije zaposlenih. Zato predvidevamo, da bo po končani rekonstrukciji v OTKR zaposlenih vsaj 10 odst. ljudi z visokošolsko izobrazbo, ostali bodo sodelavci s srednješolsko izobrazbo oziroma ustrezno kvalifikacijo. Samo največ 10—15 odst. bo priučenih ljudi. Zato bo vzporedno z izgradnjo treba opraviti še drugo veliko nalogo: pravočasno pripraviti sodelavce, ki bodo dobobra poznali sodobne načine kontrole in preizkušanja jekla in s pridom uporabljali novo opremo.

Tone Šuler:

Socialno zavarovanje v luči nove organizacije in financiranja

Kar bomo skuhal, bomo pa imeli

V povojni zgodovini socialnega zavarovanja še nikoli ni bilo toliko živahnih razprav o teh vprašanjih, kot prav v zadnjem času. O tem so letos razpravljali na raznih forumih od zveznih, republiških, okrajnih in občinskih organov do družbeno-političnih organizacij, organov delavskega samoupravljanja in ob volitvah delegatov za skupščino skupnosti socialnega zavarovanja ob koncu meseca septembra in v začetku oktobra t.l. v kolektivu. Tem razpravam sta se pridružila tudi naš tisk in radio.

Prav gotovo do teh širokih razprav o problemih socialnega zavarovanja ni prišlo po naključju, temveč iz popolnoma upravičenih razlogov. Te razprave so rezultat izredno razgibanega družbeno-političnega življenja, ki se je v zadnjem času razvijalo. Še posledica odpravljanja pomanjkljivosti v našem družbeno-ekonomskem življenju, ki so bile nakazane v govoru tovariša Tita v Splitu, kakor tudi v zaključkih nedavnega IV. plenuma CK ZKJ in številnih ukrepah, ki so jih sprejeli v zadnjih nekaj mesecih zvezna ljudska skupščina in drugi predstavniški organi. Med te ukrepe spada reforma na področju socialnega zavarovanja, ki ne prinaša samo sprememb na področju or-

ganizacije upravljanja in financiranja socialnega zavarovanja, pač pa postavlja zavarovance, gospodarske organizacije v popolnoma nov položaj. Nalaga jim mnogo večje obveznosti. Gospodarske organizacije, komunalna skupnost, ki smo jo pred kratkim izvolili, in zdravstvena služba bodo morali najtesneje sodelovati, ker le v tem okviru se bo reševala vsa zdravstvena problematika zavarovancev. To pa ni lahka stvar zlasti zaradi tega, ker naše želje in zahteve po trošenju sredstev socialnega zavarovanja že presegajo dejanske materialne možnosti družbe.

Vemo, da je naloga socialistične družbe skrbeti za vedno višjo življenjsko raven in vedno večjo socialno varnost državljanov. Za oboje je potrebno, da gospodarstvo ustvarja potrebna finančna sredstva. Določen del narodnega dohodka gre za socialno zavarovanje, ki nudi pri nas državljanom veliko socialno varnost v primeru bolezni, invalidnosti, starosti in vzreji otrok. S povečanjem narodnega dohodka se je socialno zavarovanje vedno bolj izpopolnjevalo in širilo na vedno nove sloje prebivalstva. Z uvedbo zdravstvenega zavarovanja kmetijskih proizvajalcev in zdravstvenega zavarovanja obrtnikov so zavarovani že vsi naši državljan.

Do sedaj smo trošili sredstva socialnega zavarovanja, ne da bi posebno pazili na dohodke in izdatke. Trošili smo pač toliko, kolikor se nam je zdelo potrebno. Pri tem so izdatki stalno naraščali tako v absolutni številki kakor tudi v odnosu na narodni dohodek. V zveznem merilu so npr. znašali izdatki za socialno zavarovanje v letu 1956 88.200 milijonov in 6,1 % narodnega dohodka, v letu 1960 že 209.100 milijonov in 7,9 % narodnega dohodka, v letu 1961 pa že 287.800 milijonov in 9,3 % narodnega dohodka. Pri tem so naraščali izdatki za socialno zavarovanje zadnji čas hitreje kot je naraščal narodni dohodek. Ta pojav pa je izredno zaskrbljujoč, kajti dober gospodar ne more izdajati več, kot ima dohodkov in da pomeni nesmotrna poraba teh sredstev obenem znižanje življenjskega standarda zavarovancev. Zavedati se namreč moramo, da pomenijo izdatki za socialno zavarovanje v bistvu del osebnih dohodkov. Zato so o tem že toliko razpravljali naši najvišji politični, oblastni in upravni forumi.

Kaj se je oziroma se bo spremenilo v socialnem zavarovanju?

Po logičnem sklepu nov zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja vključuje zdravstveno zavarovanje

Za krajevni praznik smo se zbrali ob spomeniku na Navrškem vrhu

v ostale komunalne službe, kamor po svoji naravi tudi spada. Tako bo celotna komuna z vsemi gospodarskimi in drugimi organizacijami ter državljani samimi skrbela za čimbolj pametno in smotrno gospodarjenje s skladi zdravstvenega zavarovanja. Formiranje komunalne skupnosti zavarovancev z lastnimi upravnimi organi sklada komunalne skupnosti, s poglobitvijo njene samouprave tudi v normativnem smislu ter z zadolžitvijo komune kot celote za zbiranje rednih in izrednih sredstev za zdravstveno zavarovanje, bo postalo le-to prava komunalna služba. Skupščina komunalne skupnosti ima mnogo več pravic, kot so jih imele sedanje skupščine okrajnih zavodov za socialno zavarovanje. Sama bo odločala o višini prispevne stopnje za zdravstveno zavarovanje, upoštevajoč potrebe po zdravstvenem varstvu svojega območja, izražene v perspektivnih in letnih programih zdravstvenega varstva. O zbranih sredstvih in uporabi presežkov skladov bo skupščina odločala do cela samostojno, seveda pa bo morala skrbeti tudi za pokritje primanjkljajev, kadar sklad ne bo zbral zadostnih sredstev.

Organi samouprave imajo na podlagi iznešenega zelo obširna pooblastila, ki pa so na drugi strani obremenjena tudi z dolžnostmi in obveznostmi. Ves sistem je zgrajen tako, da sili zavarovance in organizacije, v katerih delajo, ter s tem komuno kot celoto k čimbolj gospodarnemu poslovanju po načelu: pri relativno manjših stroških najboljše zdravstveno varstvo. Zakon želi zainteresirati zavarovance, kam gredo njihova sredstva in kakšno zdravstveno varstvo zato prejema s tem, da bodo primanjkljaj, ki ne bo pokrit z rednimi sredstvi, morali pokriti z izrednim prispevkom, ki bo bremenil njihov čisti osebni dohodek. Seveda je pa ta prispevek omejen v svoji višini in bodo morebitni primanjkljaj morali kriti organizacije same iz sredstev svojega čistega dohodka. Na ta način sta zainteresirana oba, zavarovanec in gospodarska organizacija na smotrnem gospodarjenju s skladi. In še tretji prispevek obstaja, katerega bodo

morale plačevati organizacije, ki sorazmerno trošijo mnogo več, kot pa je bilo vkalkulirano za njihovo dejavnost.

Ta sistem pa nima namena, nalagati gospodarskim organizacijam le obveznosti, ampak jim bo nudil tudi možnost, da same aktivno posegajo in se vključujejo v izvajanje zdravstvenega zavarovanja. V novem sistemu bodo morale gospodarske organizacije prevzeti celotno izvajanje zdravstvenega zavarovanja ali pa samo njegov del v breme sklada, ki ga bodo formirale pri sebi iz sredstev, ki bi jih sicer morala odvesti v obliki prispevkov komunalni skupnosti zavarovancev. Ta sklad je vezan na sredstva za osebne dohodke. Kolikor bo organizacija poslovala z nižjimi stroški, bo šel prihranek v korist osebnih dohodkov kolektiva, če pa bodo stroški znašali več kot prispevki, bo manjkajoči del seveda morala organizacija dopolniti iz sredstev za osebne dohodke. Stro-

ške zdravljenja za prvih 30 dni za delavce, ki so se ponesrečili pri delu ali pa zboleli za poklicno boleznijo, pa bodo morale v celoti nositi organizacije same, da se bo s tem bolj poživila skrb za varnost in zaščito pri delu.

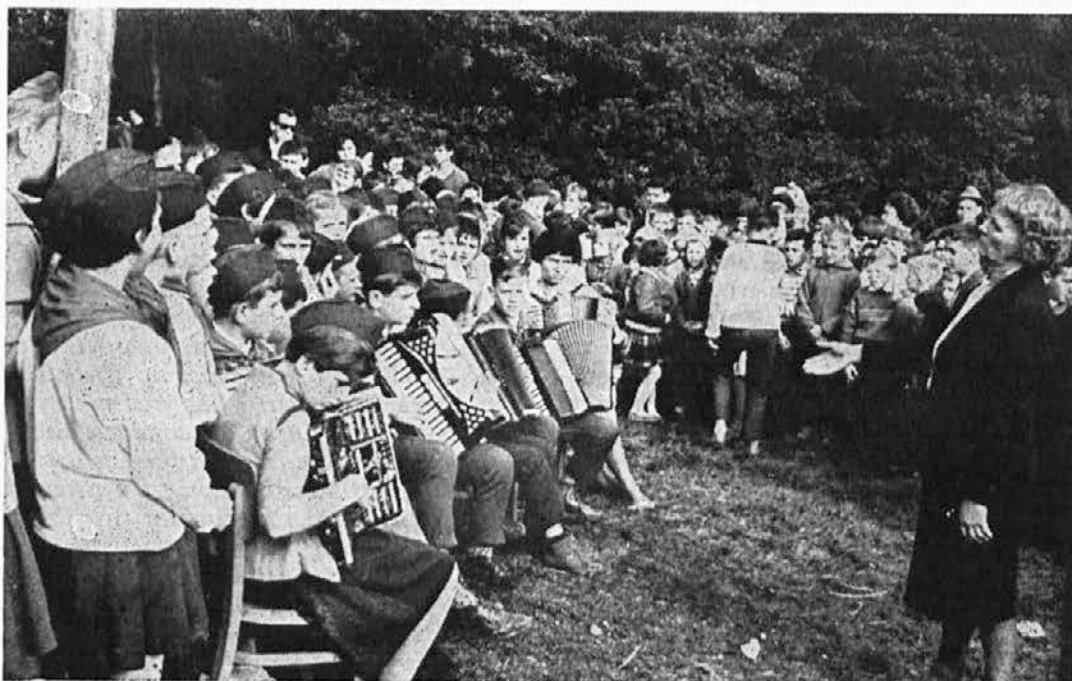
Poleg teh prispevkov navaja novi zakon o zdravstvenem zavarovanju še nekatere druge novosti, kakor participacijo zavarovancev pri stroških zdravil. Pri vsakem receptu plača 60 din zavarovanec sam, zdraviliško in klimatsko zdravljenje je postalo le nadaljevanje bolničnega zdravljenja itd.

S tem površnim prikazom novih zakonskih predpisov vidimo, da imajo te zakonske spremembe namen, pritegniti organizacije, njihove delovne kolektive ter samoupravne organe v skupna prizadevanja za izboljšanje zdravstvenega stanja delavcev in zlasti za večjo higiensko in tehnično varstvo pri delu ter kar najboljše gospodarstvo s sredstvi, ki jih skupnost lahko nameni za zdravstveno zavarovanje.

Vsa leta obstoja okrajnih zavodov za socialno zavarovanje se je vedno znova kazalo, da je zainteresiranost politično teritorialnih enot premajhna, kadar je šlo za vprašanje določitve cen za zdravstvo, kar je povsem razumljivo, saj je imela vsaka občina skupaj z okrajem interes, da zdravstvene ustanove ustvarijo čimveč sredstev za investicije, zlasti še, ko se je primanjkljaj okrajnega zavoda v vsakem primeru kril s sredstvi izven njihovega območja, konkretno iz pozavarovalnih skladov republiškega zavoda za socialno zavarovanje.

Cepprav so naše skupščine v občinskem, okrajnem in republiškem merilu vodile borbo za čim realnejše cene, so ostale često brez moči. Materialna zainteresiranost samih zavarovancev in pa komune kot celote so po novem sistemu tisti element, ki bo prisiljeval vse faktorje v komuni, da bodo prišli res do realnih cen in potreb v zdravstveni službi.

Zakon o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja pravi, da zavarovanci v občinah tvorijo komunalne skup-

Predvsem mladina je nastopala

Novi predpisi o socialnem zavarovanju so zelo važna zadeva. Vsi moramo poznati te stvari, ker le tedaj bomo vedeli prav ravnati. Zgodi se namreč lahko, da se zaletimo in si stvar pokvarimo, kakor smo jo pokvarili pri preveč zdravlilih, da sedaj že delno plačujemo recepte. Naprosili smo zato našega najbolj razgledanega funkcionarja po teh stvareh, zato vestno sledimo njegovim izvajanjem.

nosti socialnega zavarovanja, te se povezujejo v republiško skupnost socialnega zavarovanja, republiške skupnosti pa v federaciji v jugoslovansko skupnost socialnega zavarovanja.

Na našem območju so se vse štiri koroške občine izrekle za eno komunalno skupnost socialnega zavarovanja ter so v dneh od 24. do 28. septembra izvolile preko delavskih svetov, sindikalnih organizacij, društev upokojencev itd. delegate za to koroško komunalno skupnost socialnega zavarovanja, ki se je 15. oktobra 1962 zbrala k prvemu zasedanju, izvolila predsednika, podpredsednika, 11-članski upravni odbor in tri delegate za republiško skupnost socialnega zavarovanja. Tudi upravni odbor je že zasedal, se konstituiral in si na podlagi sklepov skupščine začrtal bodoče delo. Skupnosti organizirajo službo socialnega zavarovanja preko zavodov za socialno zavarovanje, ki so samostojne organizacije in upravljajo vse upravne, strokovne in administrativne posle socialnega zavarovanja. Zavodi poslujejo po načelih družbenega upravljanja, sklade pa upravljajo samostojno, kakor gospodarske organizacije. Za svoje delo dobijo samostojni dohodek v obliki režijskega dodatka iz prispevkov socialnega zavarovanja. Zakon določa, da morajo zavodi poslovati čimbolj ekonomično.

Po odloku IS ZRS so na opisanem območju izpolnjeni vsi pogoji za ustanovitev komunalnega zavoda za socialno zavarovanje, ki se praviloma ustanovi za območje več komunalnih skupnosti. Steje se, da so izpolnjeni pogoji za ustanovitev komunalnega zavoda, če je na območju, za katerega se ustanovi zavod, najmanj 15.000 zavarovancev in če stroški poslovanja zavoda na enega zavarovanca ne presegajo stroškov na enega zavarovanca v republiki za več kot 20 % in če so zagotovljeni

ustrezni prostori, tehnična oprema in zadostno število strokovnih kadrov.

Vsi ti pogoji, ki jih naša komunalna skupnost izpolnjuje, so narekovali, da je skupščina komunalne skupnosti na svojem prvem zasedanju sprejela sklep o ustanovitvi komunalnega zavoda s sedežem na Ravnah. (Dokler ne bo končano upravno poslovanje na Ravnah — sredi prihodnjega leta — bo sedež zavoda v Prevaljah.)

Tako so formalnosti okoli nove organizacije socialnega zavarovanja v tem območju končane. Kaj pa nam je storiti, da bo delo skupnosti kot zavoda zaživelo v duhu novih predpisov ali kako naj zavarovanci ravnajo, da bo prav?

1. Slehernega člana kolektiva je treba seznaniti z osnovnimi načeli nove organizacije in financiranja socialnega zavarovanja. Le tako bo vsak lahko spoznal konkretne probleme financiranja zdravstvenega zavarovanja, hkrati pa bo spoznal tudi svoje pravice in dolžnosti v zvezi z novimi predpisi v socialnem zavarovanju.

2. Zahteve in želje na področju socialnega zavarovanja je treba vskladiti z materialnimi možnostmi naše družbe.

Kako pa je v resnici?

Že uvodoma je poudarjeno, da izdatki socialnega zavarovanja hitreje naraščajo kot narodni dohodek ter so porasli od 96.645 milijonov v letu 1953 na 400.000 milijonov, kot jih predvidevajo v letošnjem letu v zveznem merilu.

V Sloveniji smo lansko leto porabili za vse panoge zavarovanja (ne samo za zdravstveno) 61.600 milijonov. Čisti osebni dohodek vseh zaposlenih v Sloveniji pa je znašal v tem času, to je v lanskem letu, 114 milijard. Za socialno zavarovanje smo porabili več, kot je znašala polovica enoletnih čistih osebnih dohodkov. Ali pa: za socialno zavarovanje smo potrošili približno toliko, kot so znašali čisti osebni dohodki v slovenski industriji. Najmočneje so porastli izdatki za zdravstveno zavarovanje. Pri urejanju problemov tega nenormalnega naraščanja izdatkov za to panogo zavarovanja ne smemo zahtevati ali težiti za tem, da bi znižali doseženo raven in kvaliteto zdravstvenih storitev. Razumljivo je, da doseženi nivo zdravstvenega varstva in stalno zviševanje ravni zdravstvenih storitev sama po sebi ustvarjata večje zahteve in večje potrebe po sredstvih, nas vseh pa to nikakor ne obvezuje, da ne bi skrajno kritično in ostro nastopili proti

vsem neutemeljenim izdatkom, ki brez potrebe povečujejo izdatke zdravstvenega zavarovanja.

V našem mariborskem okraju smo v letu 1960 imeli 3,5 milijarde izdatkov za zdravstveno zavarovanje, naslednje leto pa 5,4 milijarde, torej 1,9 milijarde več ali 54 % (za 5 % nad republiškim porastom) pri podružnici na Ravnah pa kar za 62 % ali 190 milijonov več kot prejšnje leto.

Ko skušamo ob tolikih sredstvih za zdravstveno zavarovanje kritično presoditi upravičenost nastalih izdatkov in stalnega zviševanja iz leta v leto, se moramo ustaviti pri vseh udeležencih, ki sodelujejo na kakršenkoli način v procesu trošenja sredstev.

Največ lahko vplivajo na to trošenje zavarovanci sami. Nekateri še vedno mislijo — kar je nevzdržno — da je realizacija pravic iz zdravstvenega zavarovanja neodvisna od rezultatov naše materialne proizvodnje in da ima posameznik pravico zahtevati tudi tisto, česar v danih pogojih še ne zmoremo. Marsikje se pojavljajo pretirane zahteve in pritisk na zdravnike, ki naj bi za najmanjša obolenja odobrvali bolniški dopust, predpisovali čim dražja zdravila in podobno. Za leto 1962 je predvideno na zavarovanca povprečno 56.000 din izdatkov za zdravstveno zavarovanje, tričetrtletni podatki pa kažejo za naše občine, ki so se združile v Koroško komunalno skupnost socialnega zavarovanja, naslednjo sliko:

Radlje 40.830 din, Dravograd 35.881 din, Slovenj Gradec 41.860 din in Ravne 45.735 dinarjev. Na podlagi teh podatkov se vidi, da bo le podružnica na Ravnah presegla to vsoto, dočim se bodo ostale občine gibale v mejah postavljenih normativov. Tu bo treba iskati in tudi najti vzroke ter jih odpraviti. Če vemo, da npr. v ravnski komuni vsak odstotek staleža dela nezmožnih zavarovancev pomeni preko 1,5 milijona din mesečno več izdatkov samo pri nadomestilu osebnega dohodka, potem si lahko izračunamo, koliko izdatkov je samo na tej panogi zavarovanja in kaj finančno pomeni zvišanje ali znižanje staleža.

Posamezni zavarovanci pritiskajo na zdravnike, da bi jim odobrili bolezenski dopust, mnogi zdravniki pa so preveč popustljivi v teh zahtevah. Dogaja se celo, da gospodarske organizacije same skušajo reševati problem odvečne delovne sile v breme socialnega zavarovanja, s tem da skušajo vplivati na zdravnike, naj bodo širokogrudni pri odobravanju bolezenskih dopustov. Nadalje tudi ni nobena skrivnost, da posamezni zavarovanci često skušajo izsiljevati bolezenske dopuste, da bi v tem času opravili določena sezonska kmetijska dela ali kakšno drugo gospodarsko dejavnost. Često izrabljajo delavci svoj prosti čas namesto za počitek za obdelavo svojega posestva ali za odsluževanje setve pri drugih kmetih, šušmarjenje in podobno. Odkod bi sicer bil mogoč tako katastrofalen stalež kot je bil in je deloma še pri nekaterih gospodarskih organizacijah kot npr. pri KGG Slovenj Gradec — Gozdarski obrat Črna na Koroškem v februarju preko 130 %, v marcu preko 14 %, v aprilu pa se je povzpelo celo preko 18 %? Le nekoliko boljše je pri istem podjetju na goz-

Prošnja vsem sodelavcem

Pogostnost nesreč pri delu v zadnjih mesecih tako narašča, da to že ni več samo nesreča in škoda, temveč nas je tega minusa že kar vse skupaj sram.

Ravnski železarji smo bili v pogledu zmanjšanja pogostnosti nezgod pet let zaporedoma najboljši izmed vseh železarskih kolektivov v državi, sedaj pa nenadoma ta sprememba spet na slabo. Medtem ko pri vseh sorodnih podjetjih vidno popravljajo stanje, kvarimo pri nas vse skupaj in se izpostavljammo graji z vseh strani.

Ali je to treba? Ogroženost pri delu se nikjer ni povečala, popustila je žal le pažnja, pažnja slehernega prizadetega.

Nikar naj se kdo ne zanaša, da bo skrbstvo za varno delo opravil neki referat; varnost dela bo dvignilo samo sodelovanje vseh z lastno pažnjo, previdnostjo in strokovnostjo pri delu.

Železarji, storimo svojo dolžnost v lastnem interesu ter v interesu kolektiva, da ne bo izpostavljen očitkom zanemarjenja varnosti dela.

darskem obratu na Ravnah. Dalje imajo zelo visok stalež Tovarna rezalnega orodja v Prevaljah, LIP Slovenj Gradec obrat Prevalje, Mušenik itd. Kako bodo ti kolektivi prizadeti po novih zakonskih predpisih, ko jih bodo prisilili najti vzroke tega škodljivega stanja za njih same kot za celotno naše gospodarstvo. Morali bodo slediti zgledu Železarne na Ravnah in deloma tudi Rudniku v Mežici, ki budno zasledujejo stalež dela nezmožnih zavarovancev in zlasti prva tudi uspešno ukrepa, saj je v letošnjem letu odkrila med svojim kolektivom preko 70 primerov, ko se njeni člani med boleznijo niso držali zdravnikovih navodil. Za primer si oglejmo nekaj teh ljudi, ki so skušali in tudi dosegli stalež dela nezmožnih, čeprav jih kasneje njihova »bolezen« ni ovirala pri delu doma ali pa pri sosedu oziroma pri opravljanju drugih opravkov. Zanimivo je dejstvo, da na tej »boleznji« bolj bolehalo zavarovanci, ki stanujejo izven kraja svojega delovnega mesta. Čutijo se nekako bolj varne in svobodne.

E. F., star 23 let, doma iz Haloz. Samovoljno je odšel domov z motivacijo, da se bo v domači oskrbi laže in prej pozdravil. In kako je njegovo zdravljenje potekalo? Ob obisku ga sploh doma ni bilo ter so svojci trdili, da se je že vrnil nazaj na Ravne. Res se je vrnil na Ravne, toda šele čez deset dni s trditvijo, da je bil doma. H. C., 28 let star, iz Raven, je po sprejetju v stalež enostavno izginil in se mu ni zdelo potrebno javljati niti pri zdravniku. A. D. je svojo bolezen uporabil za daljši obisk staršev na Gorenjskem. V. E., čev-

ljarski pomočnik, je bil med boleznijo pri konkurenci svojega mojstra, kjer je pridno nabijal za čevljarsko muziko. G. A. iz Dravograda je na račun »bolniške« odšel v Avstrijo obiskat svojce, kasneje pa je nakupoval in zbiral material za zidavo hiše. P. A. je bil napoten v slovenjegraško bolnišnico, vendar je raje odšel domov in mirno obdeloval svoje majhno posestvo v Gradišču. Ob obisku v bolnišnici tega bolnika ni bilo nikjer najti ter se je po vsestranskem iskanju ugotovilo, da se sploh ni v bolnišnici javil, dasi navedeni še danes trdi, da se je nahajal v bolnišnici in ima za to dokaze, vendar jih vkljub večkratnim pozivom še ni predložil. Dejansko je dokazano, da je »boloval« mirno doma skoraj osem mesecev itd. Zlasti sedaj jeseni je bilo več primerov kršitve tako imenovanega bolniškega reda pri pospravljanju poljskih pridelkov.

Iz vseh teh navedb in ugotovitev vidimo, da vse prejemalo skrbimo oziroma močno podcenjujemo te probleme izsiljevanja zavarovancev. Tak zavesten ali podzavesten izsiljevalec ne oškoduje le fondov socialnega zavarovanja, ampak izredno slabo vpliva na okolico. Ljudje, ki zavestno izkoriščajo zdravstveno zavarovanje, so redki, vendar spodbujajo celo vrsto drugih, ki bi sicer ne iskali zdravniške pomoči. Prevlada pa mišljenje: »Zakaj ne bi še jaz šel k zdravniku, morda sem tudi jaz bolan, saj tako pravico imam tudi jaz, saj smo enakopravni,« in podobno. Dokaz: K. A. iz Dravograda je med boleznijo plel krompir. V svoj zagovor navaja dobesedno: »Tega dela ne morem smatrati za kršitev bolniškega reda, ko pa vidim druge, da na bolniško opravljajo še vse težja dela.« To se zelo rado ponavlja ter se s tem izgublja meja med zavestnimi izkoriščevalci in tistimi, ki tega sicer ne delajo zavestno, vendar pa sklade socialnega zavarovanja prav tako izkoriščajo.

Sicer pa take ljudi dobro poznajo v kolektivih samih, prav tako pa zdravstvena služba. So to večinoma vedno eni in isti ljudje, proti katerim pa se ničesar ne ukrepa ali pa zelo malo. Zelo slabo oziroma skoraj ni kontrole, kako se uporabljajo ta sredstva za zdravstveno zavarovanje. Le redka so podjetja, ki imajo takšno kontrolo. V naši občini najbolj točno zasleduje stalež dela nezmožnih železarne, ki bi bila lahko vzor vsem ostalim organizacijam. Zato tudi uspehi ne izostanejo ter je v mesecu avgustu (po znanih ukrepih skupno z zdravstveno službo v mesecu juliju) znatno vplivala na stalež nezmožnosti, ki je padel za več kot en odstotek, kar predstavlja v tem velikem kolektivu vsak dan 26 ljudi. (Koliko bi lahko ustvaril kolektiv 26 ljudi narodnega dohodka, če vzamemo za primer, da vsak član kolektiva dnevno pridela 5000 din narodnega dohodka: dnevno 130.000 din, mesečno 3.380.000 din, letno preko 40.000.000 dinarjev.) To samo 1% bolnikov Železarne, kaj bi lahko 1% vseh bolnikov na podružnici na Ravnah, ki znaša dnevno 80 ljudi?

To, da so zavarovanci sami v zadnjem času pričeli reagirati na take pojave, je dobro znamenje. Pomeni pravzaprav začetek družbene kontrole. Pomeni to, kar družbena skupnost z novimi predpisi želi doseči, to je vzbuditi pri zavarovancih

čimvečji interes za čim racionalnejše trošenje sredstev socialnega zavarovanja. Hkrati pa je razumljivo, da sama reakcija zavarovancev do negativnih pojavov še ne bo rešila vseh problemov. Nujno bo pri tem morala odigrati glavno vlogo zdravstvena služba. Če ta ne bo imela razumevanja za te probleme in ne bo podpirala prizadevanja zavarovancev in ostalih družbenih organov, naporji ne bodo obrodili zaželenih rezultatov. V rokah zdravstvene službe je ključ in so škarje. Če bo preveč posegala v blagajno in krojila po svoje, bodo vsi naši naporji in prizadevanja zastoj. Zdravstvena služba mora rasti vzporedno z gospodarsko zmogljivostjo, vsako prehitevanja je nemogoče in bo v bodoče posegala v zavarovancev osebni standard.

Vsi vemo, da je dobra zdravstvena služba draga, vendar pa od dobre zdravstvene službe pričakujemo, da se bo popravilo zdravstveno stanje zavarovancev. Prav gotovo ne bo nihče obsojal drage zdravstvene službe, če bo na drugi strani zdravje zavarovancev tako, da bo število obolenj in izostankov padalo. Pri bodočih dogovorih z zdravstveno službo je treba pozdraviti misel, sproženo na nedavnem plenumu okrajnega sindikalnega sveta v Mariboru, da zdravstvene službe ni mogoče financirati po količini dela — po storitvah, oskrbnih dneh itd., marveč je treba uveljaviti v zdravstveni službi načelo dohodka po njenem uspehu. Nagrajevanje mora sloneti na načelih, ki bodo spodbujala zdravstveno službo k aktivnejši preventivi, k nakazovanju rešitev in ukrepov za doseganje boljših rezultatov zdravstvenega stanja zavarovancev, kot je dejala Olga Vrabič, sekretarka Centralnega sveta ZSJ na omenjenem plenumu.

V zelo skromni obliki prikazuje ta članek stanje, kakršno je trenutno, kakšne bodo posledice, če bomo tako nadaljevali, bliže naj bi bralce seznanil z osnovnimi reformami, do katerih je prišlo s sprejetjem zakona o zdravstvenem zavarovanju in zakona o organizaciji in financiranju socialnega zavarovanja. Pojasnil naj bi, zakaj je treba vskladiti zahteve in želje na področju socialnega zavarovanja z materialnimi možnostmi družbe, zakaj je prišlo do sprememb v socialnem zavarovanju in kaj moramo storiti, da bo delo novih samoupravnih organov Koroške skupnosti socialnega zavarovanja res plodno in bo obrodilo take sadove, kakršne so imeli v mislih naši zakonodajni organi pri pripravljanju in sprejemu teh novih zakonskih predpisov. Bogate izkušnje organov družbenega samoupravljanja, ki letos praznujejo svojo desetletnico obstoja, pa naj tvorijo pozitiven temelj za nadaljnje uspešno gibanje in razvijanje družbenega samoupravljanja na področju socialnega zavarovanja.

POCENITEV

S to rečjo nismo čisto nič zadovoljni. Po tisti vlgredni napovedi je vse kazalo na dobro, na jesen pa se je spet vsulo. Na primer krompir, ki je vseeno še večinska naša hrana, se je zapeljal od lani ca. 14 na letos kar 34 dinarjev za kilogram. In če ne bi posegel vmes zopet sindikat ter oskrbel take nabave, bi verjetno licitirali še na višje.

Prenehajte že enkrat s podraževanjem, ker s tem nikamor ne pridemo.

Stara letovišarska hiša na Kiseli vodi se je spet pojavila v prvotni lepoti, čeprav je bila že skoro razvalina. Smisel in skrb naredita to, smisel in skrb za objekte, za rast in za strežbo, ki so ustoličili Kotuljsko slatino (Rimski vrelce) zopet za biser naših letoviških postojank. Uljanikov počitniški dom je sedaj tam, a v načrtu imajo, da stvar ob idealnih smuških terenih odprejo tudi zimskemu turizmu

Inž. St. Lenasi:

Na livarski razstavi — GIFA 1962

S še mokrim žigom na avstrijski vizi sem se znašel v Področci. Ni se še prav zmračilo, toda Avstrija se je že odpravljala spat, kot se pač penzionistu spodobi. Tako se torej na poti skozi to deželo ni zgodilo nič razburljivega, če ne omenjam gospe, ki je privihrala nekje v Badgasteinu v moj kupe, sedla in takoj začela nekaj vneto pisati. Vse, kar je napisala, je sproti črtala in tako ob izstopu ni kazalo, da je kaj prida napisala. Navsezadnje tudi to ni razburljivo, saj se je tudi piscu teh vrstic kaj podobnega že večkrat zgodilo.

Skozi Nemčijo vlak dobro potegne. Ker pokrajine ponoči nisem mogel ogledovati, sem opazoval sopotnike. Meni nasproti je sedel debel Nемеc in ves čas ni dvignil oči iz časopisov, poleg mene pa je ždel neki Anglež. Povprečen Jugoslovčan pojé na poti, dolgi 400 km, 2 kg kruha, 3 salame, nekaj klobas, potico in še kaj, povprečen Nемеc pa vsaj 5 dnevnikov, 3 revije, 2 kriminalna romana in še kaj. Človek bi torej pričakoval, da z Nემcem tudi ne bo kaj razburljivega. Pa ni bilo tako.

Anglež je bil v nasprotju z Nემcem majhen in droban in če ne bi poznal Montgomeryja, bi rekel, da pravi Anglež po zunanosti ne more biti tak. Zato je bil pa znotraj bolj čistokrven. Ves čas je iskal svoj izgubljeni žepni nož. To je delal brez najmanjšega razburjenja, sistematično in s sila trdoglavo. Po nekaj urah ga je našel in takrat »he lost his temper«, kot pravijo oni temu. Vidno je pokazal znake svojega veselja, kar delajo oni samo ob najbolj veselih zgodovinskih trenutkih kot npr. ob zmagi pri Trafalgarju ali razglasitvi neodvisnosti kake njihove kolonije itd.

Ko je Nемеc premlel svoj obvezni zalogaj čtiva, je vstal in z vso težo stopil meni na prste. Ni kazalo, da ga je kaj zbolelo, zato so pa meni kar solze stopile v oči. Najbrž je mislil, da jokam za njim, zato me je bodrilno pogledal in odšel. Tako je bil prvi vtis, ki ga je napravila Nემčija po svojem predstavniku name oziroma na moje kurje oči, zelo močan.

Jutro nam je razkrilo slikovito pokrajino ob Renu. Neštivilne ladje, ki se večje prebijajo mimo čeri, in gradovi na bregovih nad reko, so slika, ki jo težko pozabiš. Še nekaj vožnje po ravnini in že sem v Düsseldorfu.

Mesto ni nikaka vas, kot bi kdo lahko sodil po imenu. Na postaji v potovalnem uradu zveš vse potrebno in si izbereš stanovanje. Ker plačam podplate v dinarjih, vožnjo po mestu pa v markah, sem zaradi ogledovanja mesta rajše hodil peš na sejmišče. Vsak dan sem znova občudoval moderno Thussenovo zgradbo. Visoko 26-nadstropno poslopje je zgrajeno iz aluminija, jekla in stekla. Včasih daje od sebe neke čudne glasove, za katere še zdaj ne vem, ali jih povzroča sonce ali veter.

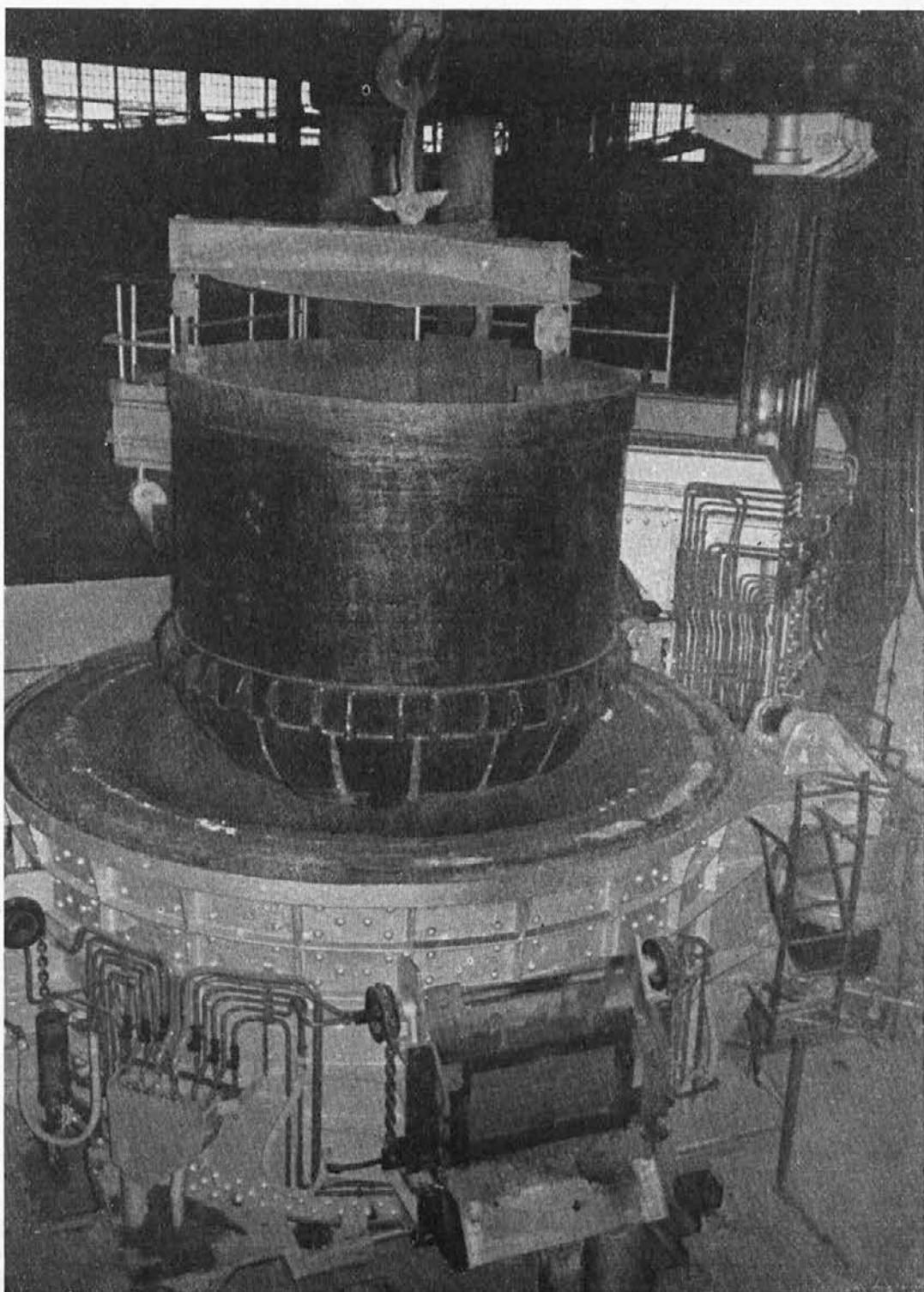
Sejmišče, na katerem prirejajo razstavo GIFA (Giessereifachmesse), obsega nekaj gospodarskih razstavišč. Z vratarjem sem se dobro pomenil, ker je mislil, da zna srbsko-hrvatsko, jaz pa, da znam nemško. Največje preglavice mi delajo določne člene (vedno je težko, če mora človek kaj

določenega povedati). Izmotal sem se s »samopostrežno« nemščino. Takole: »Wo ist der, die das Eintritt, bitte?« Vratar, vaje samopostrežbe po trgovinah, si je izbral »der« (de gustibus non est disputandum) in mi takoj vrnil, češ da je »bila u Belgrad« kot »saroplenik« in razume krasno naš jezik. Vprašal sem ga, če mu je bilo všeč, na kar nisem dobil jasnega odgovora. Saj sem bil njegov gost, zmerjati gosta pa ni vljudno.

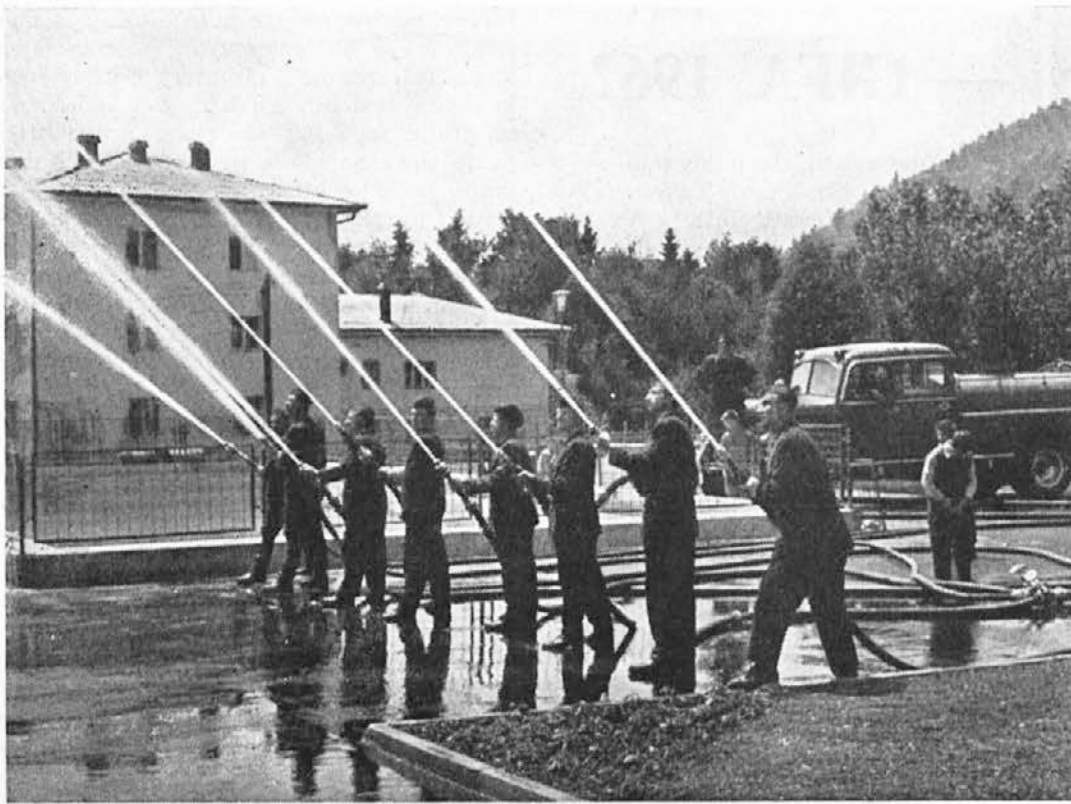
V dvorani A in B je bilo postavljenih nekaj pravcatih livarn v obratovanju. Ulrich & Roser, Stotz, BDM, Künkel-Wagner, Foundry Equipment so prikazovale avtomatske strojne kaluparnice brez de-

lavcev, posamezne stroje in ostalo opremo. Zanimiv je bil avtomatski peskometalec angleške tvrdke FE (Foundry Equipment), ki deluje podobno ko šeping. V eni smeri se giblje model z okvirjem, pravokotno na to smer pa glava peskometalca. Nabijanje je zelo hitro in enakomerno. Ta tvrdka je razstavljala tudi zanimiv centrifugalni kaluparski stroj. Posrečen je stroj tvrdke DISA (Danska). Zanj je konstruktor vzel vzor po kakem stroju za izdelavo klobas. Forme potujejo iz stroja brez okvirjev, tesno druga ob drugi, pripravljene za litje.

Za seizmološke postaje nerazvozlan primer je obratovanje kaluparskega stroja nam dobro znane tvrdke K. & W., ki stresa, obrača in izvlači formo, težko 10 ton. Predstavljajte si, da vas nekdo s spalnico vred stresa. Ne, hvala! Mi je pa že bolj pri srcu znani Hydra-Mold tvrdke Beard-

Tako našo električno peč enkratno ekonomsko zalagamo

Vode so se dvignile iz naše motorke na gasilskem tekmovanju v Kranju

sley & Piper. Tu pride raje Mohamed h gori, t. j. glavo peskometalca upravlja delavec s komandnega mesta, tako da mirno in zelo hitro nabije enak okvir kot prej opisani stroj ob vesoljnem potresu. To elegantno napravo je prikazovala tvrdka Fenwick-Milano, ki dela v kooperaciji z B. & P. Mislím, da je primerjava med prvim in drugim strojem tipična za primerjavo evropske in ameriške miselnosti. Nемеc bo mehanično prenesel izkušnje, ki jih je dobil na malem stroju, tudi na veliki stroj in če bi moral stresati vso Evropo zato, da bo nabil okvir, bo izdelal stroj, ki stresa Evropo. Amerikanec takoj pomisli, če ni morda bolj primerno oreh prinesiti slonu, kot pa slona odpeljati po oreh. Zato izdelava stroj, ki nosi »orehe k slonu«.

Moda letošnje razstave so bile naprave za izdelavo školjk. Tu sem hodil kot bajtarski otrok po vaškem sejmu. Postopek se je v zadnjih letih silno razvil. Več tvrdk je prikazovalo popolnoma avtomatizirane naprave, ki izdelujejo školjke za najrazličnejše ulitke. Nekateri ulitki so bili težki tudi po 50 kg, spet drugi pa komaj nekaj dekagramov. Zanimivo je, da so Croningov postopek priredili tudi za izdelavo manjših serij. Tako je tvrdka A. Hottinger pokazala v obratovanju stroj za kontinuirno izdelavo školjkastih jeder različnih velikosti in oblik. Stroj sestoji iz kontinuirne peči za predgrevanje jedrnikov, strelnega stroja in kontinuirne peči za pečenje jeder v jedrnikih. Stroj je izredno prilagodljiv vsem oblikam in velikostim jeder.

Za izdelavo jeder s Croningom vsak dan uspešneje tekmuje postopek, ki je na zahodu znan pod imenom »hot box«. Nekaj strojev, prilagojenih temu postopku, je že bilo na razstavi.

Seveda ni treba posebej omenjati, da je bila na razstavi tudi cela množica navadnih kaluparskih strojev, transportnih na-

prav, strojev za litje pod pritiskom (nekateri so pravi orjaki) itd.

Precej pozornosti je razstava posvetila napravam za zdravo atmosfero v obratih. Kljub temu da so nekatere livarne prikazovale vse operacije od priprave peska do litja, ni bilo v dvoranah sledu o slabem zraku. Nekaj posrečenih izvedb: Rolomatic, Roto-Clone, Amer-Clone, Amer-jet, Cycoil so izdelki tvrdke CEAG; s temi tekmujejo izdelki tvrdk Keller, Elex AG, Franz Winterfeld, Büttner Werke itd.

Umetnih veziv za forme in jedra je že cela vrsta. Glavna zastopnika izdelovalcev takih veziv v Evropi sta Hüttenes in Albertuswerke. Ob izbiri, ki jo dajejo te tvrdke, se mora jugoslovanski obiskovalec globoko zamisliti. Kako dolgo bomo še poznali samo bentonit in dekstrin? Kaj ne bi bil čas, da se tudi pri nas loti nekdo z vso resnostjo take proizvodnje? Kako bomo konkurirali livarnam, ki imajo vse to že na izbiro? Imamo sicer male proizvajalce livarskih sredstev z dosti dobre volje, toda šibkimi sredstvi; velikanom se pa taka proizvodnja menda ne »izplača«.

Z mešanimi občutki sem vsak dan zapuščal Messegelände. Vesel sem bil ob zavesti, da je livarstvo po toliko tisočletjih postalo moderna industrija, ki bo lopato in lanceto kmažu spravila v tehniški muzej. To veselje pa greni občutek, da bomo jugoslovanski livarji morali žrtvovati še mnogo naporov, če bomo hoteli smelo stopiti v korak z najbolj naprednimi livarji po svetu.

V vlaku sem se spomnil, da tisti debeli Nемеc vse to že ima in torej lahko tako samozavestno stopa na prste mirnemu tujcu. Vesel sem bil, ko so se mi v Münchenu pridružili štirje sodržavljaní, ki so kot zastopniki naših podjetij v Nemčiji prodajali slive. Najprej so začeli jesti salamo, potem meso, potico... Tako so mi že prinesli naproti kos domače zemlje, ki sem jo že pogrešal.

Mežiški igralci že drugič na državnem prvenstvu

Dramska sekcija DPD Svoboda Mežica je v pretekli sezoni segla po komediji, ki so jo pred 150 leti pod Goethejevim vodstvom uprizorili v Weimarju in jo je publika izžvižgala. Izbrali so klasično nemško veseligr »Razbiti vrč« Heinricha Kleista.

V režiji Eda Mauhlerja so igrali:

Dretnikova, Hrovatova, Lipovškova, Planinčeva in Roblekova ter Mauhler, Peruš, Samec, Steblovnik, Vidovšek in Vončina, sceno pa je postavil J. Polajenko.

Po premieri, 14. aprila, so se zvrstila gostovanja v Žerjavu, na Prevaljah, Ravnah in v Velenju, nato pa je šla pot vedno višje:

— udeležili so se okrajne dramske revije v Ptujju in zmagali,

— igrali so v nabito polni dvorani na republiški dramski reviji v Novem mestu pred vidnimi slovenskimi kulturnimi delavci in novinarji in spet uspeli.

Ocene v dnevnem časopisju so bile nad vse laskave, RTV Ljubljana je posnela nekaj prizorov, največje priznanje pa je gotovo pomenila odločitev, da bo mežiški »Razbiti vrč« zastopal Slovenijo na letošnjem Festivalu dramskih amaterov Jugoslavije na Hvaru; čast, ki so si jo pridobili prvi l. 1959 z Držičevim »Dundom Marojem«.

Pa spet uspehi:

— 12. avgusta so nastopili na odru velikega hvarskega letnega gledališča in želi izredno priznanje žirije,

— kot edina amaterska igralska skupina so bili povabljeni na mariborsko kulturno revijo in 15. oktobra t. l. nastopili v Slovenskem narodnem gledališču v Mariboru, kjer je njihovo igro »Večerov« kritik Lojze Smasek imenoval »čar amaterizma«.

Kie je ključ za tak uspeh, kakršnega ne morejo pokazati niti amaterji, ki delajo po velikih mestih in v vse ugodnejših pogojih kakor pa Mežičani?

Na prvem mestu je gotovo treba omeniti požrtvovalnega režiserja, mežiškega kulturnika Eda Mauhlerja, potem pa po vrsti vse igralce, katerih neposrednost in svežina pa mikavnost, ki jo je dala izvedbi njihova narečno obarvana govorica, so pripomogle k uspehu.

Ne nazadnje pa je treba omeniti tudi trezno presojo lastnih zmogljivosti pri izbiri teksta, saj je videti, da Mežičanom ležijo klasične komedije.

Vtem ko čestitamo in želimo, da bi šlo še v tretje — do Hvara namreč — naj obojnim merodajne:

ko homo navezovali kulturne stike z zamejskimi koroškimi Slovenci, ne pozabimo Mežičanov, ki bi dostojno predstavili slovensko igrilstvo tudi onkraj meje.

(r. n.)

V ALŽIRIJI NI VEČ ALKOHOLA

Alžirija je znana kot vinarska dežela, saj ima nad 360.000 ha vinogradov in pridelava okoli 18 milijonov hektolitrov vina na leto. Vsa Francija ga pije in veliko evropskih dežel, predvsem pa Alžirci sami. Sedaj je alžirska vlada prepovedala prodajo alkoholnih pijač domačemu prebivalstvu in bodo to robo samo še izvažali. Tudi v Tunisu in v Maroku je že taka prepoved. V Afriki bodo torej vsekakor manj juckali.

Jože Perovec:

KAKO BOMO UREDILI NAŠE KRAJE

Urbanizacija Mežiške doline in stanovanjska gradnja na Ravnah

Občinski ljudski odbor Ravne na Koroškem je na seji v mesecu oktobru lanskega leta razpravljal o »Predosnutku programa urbanizacije Mežiške doline« (Urbanizacija pomeni gradnjo naselja v skoncentrirani mestni obliki). Med drugim je bilo potrebno, da se ljudski odbor odloči za eno izmed dveh bistvenih vprašanj:

Ali gradnja koroškega mesta?

Po tej zamisli naj bi se zgradilo večje mesto — koncentrirano naselje na ploskvi med Farno vasjo in industrijskim kompleksom železarne.

Dobra stran te zamisli bi bila koncentracija prebivavstva, t. j. koncentracija kadrov, proizvodnih oziroma potrošnih pogojev, koncentracija duha t. j. kulture in civilizacije.

Negativna stran pa je, da bi se skrčila absolutna industrijska površina. Sama železarna se prostorsko ne bi mogla razvijati in končno, na račun gradnje takoimenovanega koroškega mesta bi zaostali vsi drugi kraji in bi se s tem negirali naravni pogoji za urbanizacijo ostalih krajev.

Ali enakomerni razvoj vseh urbanih krajev?

Obstaja možnost, da se vsi urbani kraji v Mežiški dolini: Ravne, Prevalje, Mežica, Črna enakomerno razvijajo in poudarjajo svoje specifične funkcije. Pri tem pa je nastalo vprašanje, ali postaviti upravno središče na Prevaljah ali na Ravnah?

Občinski ljudski odbor se je odločil za drugo varianto in sprejel naslednji predlog kot sklep:

1. Mežiška dolina je zaokrožen geografski in ekonomski prostor, ki živi samostojno materialno in kulturno življenje. Naravni, naselitveni in proizvodni pogoji narakujejo razvijanje štirih urbanih krajev: Ravne, Prevalje, Mežica, Črna.

2. Na osnovi dosedanje delovne tradicije, proizvodnih in drugih življenjskih pogojev bodo zgoraj navedeni kraji pridobili tale ekonomsko-socialni profil:

Ravne:

Program:

- upravno in kulturno ter poslovno središče Mežiške doline;
- proizvodni center na bazi črne metalurgije — plemenitih jekel;
- stanovanjska gradnja (populacijska aglomeracija) v realnih prostorskih pogojih;
- turizem (Kotlje, Navrški vrh, Uršlja gora in njeni obronki itd.).

Cone in namembnost površin

— Upravno, kulturno in poslovno središče zahteva na Ravnah premišljeno rezervacijo prostih in deloma sedaj zazidanih površin vzhodno od železarne na področju starega naselja.

— Kulturno-prosvetno ter fizično rekreacijo je treba locirati na planoti ob gradu in gimnaziji.

— Preskrbovalne, komunalne in druge nestanovanjske objekte je treba locirati na proste in deloma tudi na sedaj zazidane površine v starem delu naselja, kakor

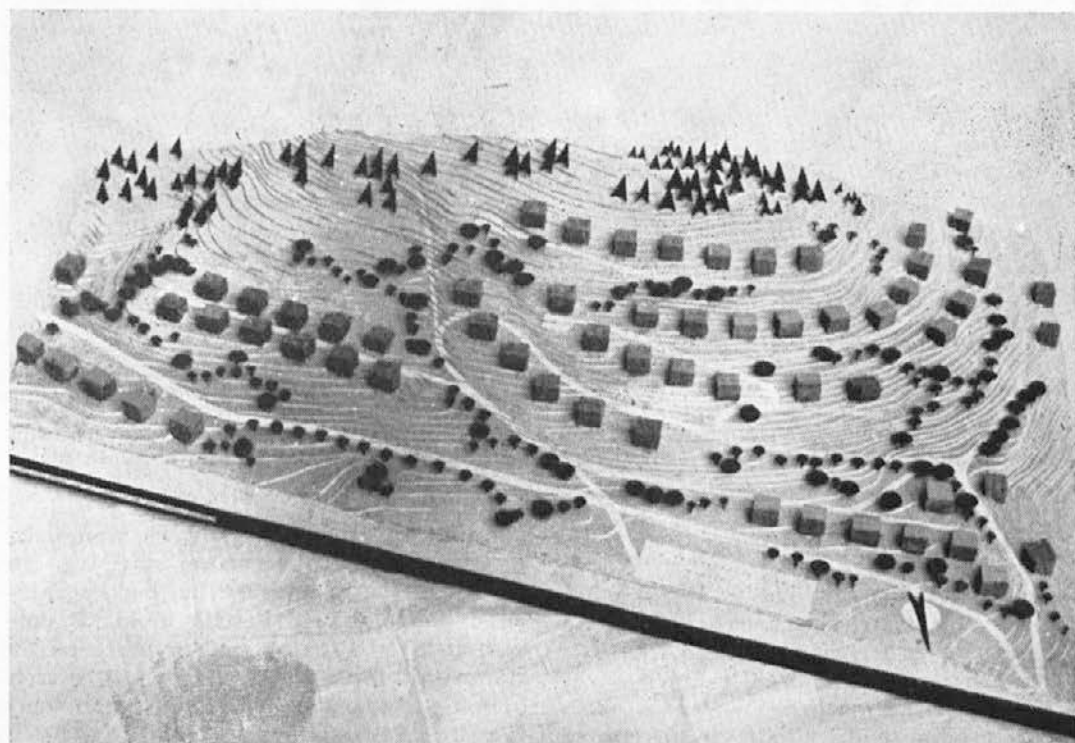
tudi na ploskvah v bodočih stanovanjskih conah (Javornik).

— Stanovanjski coning (Čečovje, Javornik, staro mesto) mora biti na ravninskih in položnih ploskvah absolutno blokovnega značaja z gabaritom v povprečju 4 — 5 etaž. Individualna stanovanjska gradnja je dovoljena le na površinah, ki za blokovno gradnjo niso primerne t. j. na bolj strmih obronkih doline.

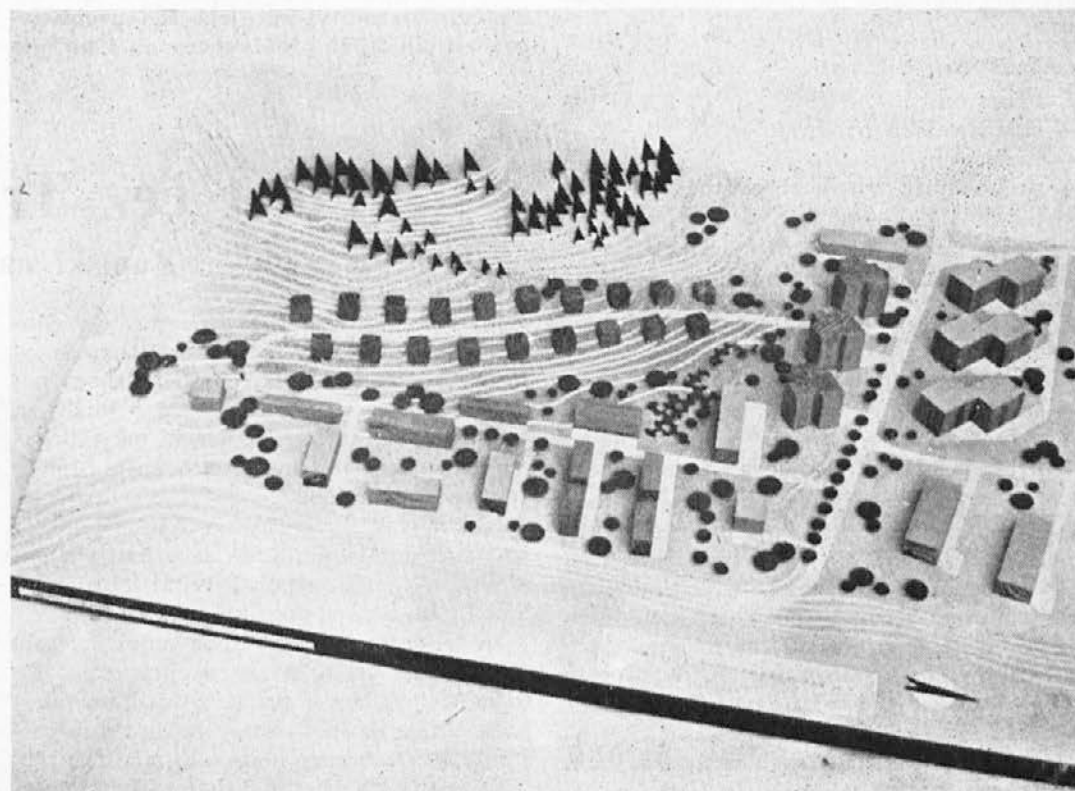
— Producerska cona se opredeljuje na

ravninsko področje zahodno od železarne med cesto in železnico. Površino južno od ceste Ravne—Črna, t. j. med cesto in obronki Dobjega dvora je treba nameniti gradbeno-komunalnim obratom (GRADIS-uprava, skladišče, komunalne storitve, avtomehanična delavnica s servisom, instalaterstvo itd.).

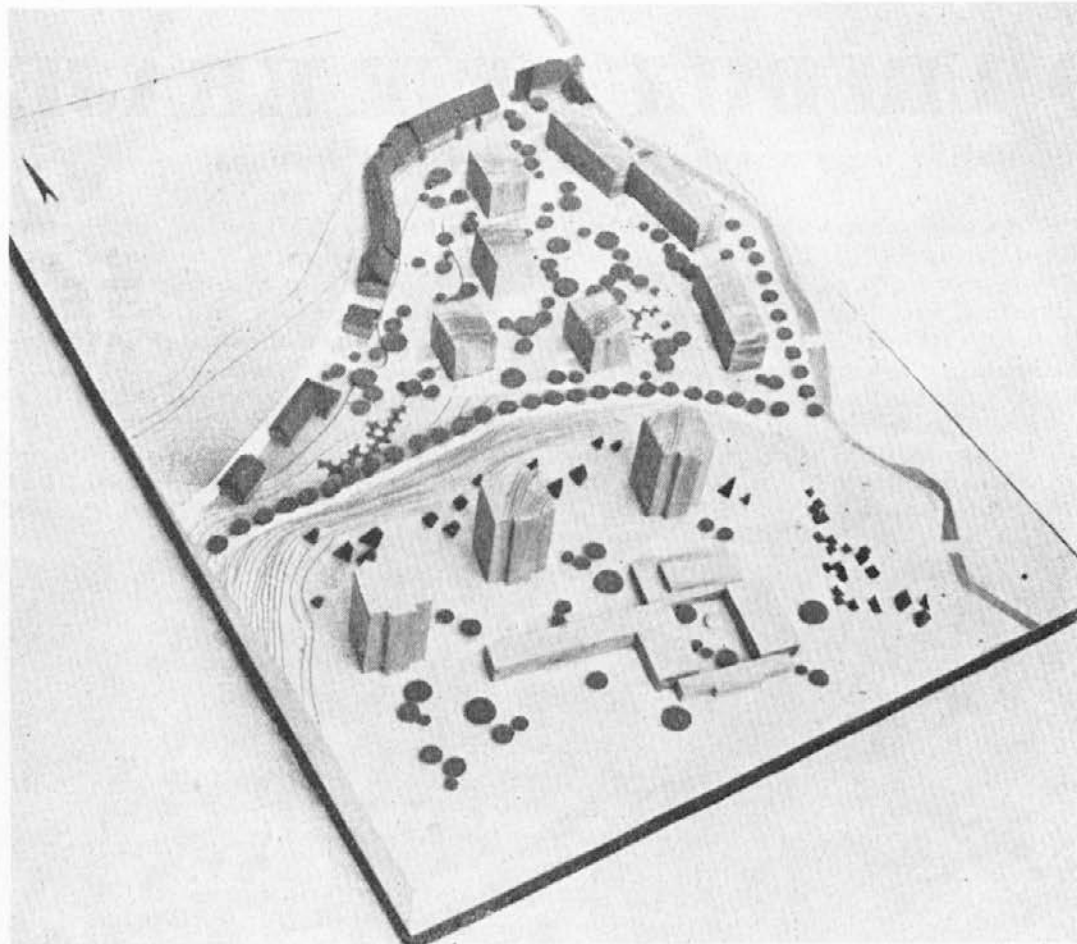
Producerska cona zahodno od železarne do Farne vasi se proglasi kot rezervat za gradnjo metalurških proizvodnih obratov.

Na obronku Prežihovega vrha, vzhodno od Gašperja in Wlodyge pa vse do Smrečnika in gori do gozda bo torej cela vrsta majhnih srečnih delavskih hišic

Čečovje II (južno od Cvitaničeve hiše), kjer je v ravnini večji del že zazidan, se bo potemtakem zaključilo še z ličnimi hišicami na brežini

Takole bo torej zazidana »gramoznica«. Kar deset hiš pride na ta prostor in bo zadeva menda vendar nekaj zalegla. Čisto ob spodnjem kraju vidimo venec sedanjih starih tržnih hiš

Prevalje:

Program:

- preskrbovalno središče za Mežiško dolino (centralna pekarna, centralna klavnica, centralna mlekarna itd.);
- transportni in skladiščni center;
- stanovanjska gradnja;
- proizvodno središče lahke industrije na bazi lesa in jekla.

Cona in namembnost površin — predmet poznejše in podrobnejše obdelave.

Mežica:

Program:

- stanovanjska gradnja;
- turizem;
- proizvodnja na bazi svinca in jekla (Žerjav, Polena).

Cona in namembnost površin — predmet poznejše in podrobnejše obdelave.

Črna:

Program:

- turizem;
- stanovanjska gradnja;
- proizvodnja na bazi lesa (Mušenik).

Cona in namembnost površin — predmet poznejše in podrobnejše obdelave.

Na osnovi »Idejnega urbanističnega programa za Ravne« je Urbanistični biro pripravil naslednje zazidalne načrte:

- zazidava »Gramoznice« in dopolnitev ploščadi na Čečovju;
- zazidava Čečovja II;
- cona za enodružinske hiše na Preškem vrhu.

Zazidalni načrt »Gramoznice« predvideva, da se bo prostor sedanje gramoznice

uporabil za gradnjo stanovanj. Kompleks je v coni, ki je navezan na stari trg. Na tem prostoru, ki meri 1,3 ha, bodo zgrajene 4 polstolpnice ter trije bloki. V polstolpnicah s 4 nadstropji (5 etaž) bo 80 stanovanj (4 x 20 = 80 stanovanj), v treh blokih — 4 nadstropja bo 90 stanovanj (3 x 30 = 90 stanovanj), tako da bo v »Gramoznici« skupaj 170 stanovanj. Računamo povprečno na 1 stanovanje 4 družinske člane, tako da bi gramoznica po dokončni dograditvi sprejela 680 prebivalcev ali okoli 500 prebivalcev na 1 ha (go-

Med poletom iz Novega mesta v Slovenj Gradec, ko sva se z Jožetom Sikškom vračala s slovenskega padalskega prvenstva, sem začel razmišljati o bližnjem letalskem pikniku v Bovecu, ki ga je organizirala Letalska zveza Slovenije 15. in 16. septembra 1962.

Kakor vsi slovenski aeroklubi tako je tudi naš dobil vabilo, da se v čim večjem številu z vsemi razpoložljivimi letali udeležimo I. letalskega piknika v Sloveniji.

Vedel sem, da si bo treba sedež v letalu takoj rezervirati, če že ni prepozno. Po uspelem pristanku sva se z Jožetom takoj pozanimala, koliko članov je aeroklub prijavil za Bovec in če bo prostora še za naju. Vedela sva, da imamo 3 dvosedežna letala, od katerih sta opremljeni s padali samo dve. Odgovor nama ni bil najbolj po volji,

stota prebivalcev na 1 ha). Glede na velikost naselja je predvideno tudi otroško igrišče kot travnata površina, ki je obdana z vencem dreves, 25 % od celotne površine bo opremljeno z napravami za igranje (peskovnik, gugalnica, vrtiljak, razne lestvice, obroči itd.) in bo istočasno služilo za fizični in duševni razvoj otroka.

V tem zazidalnem projektu je predvidena tudi dopolnitev ploščadi na Čečovju, s tem da se severno od »Doma Železarjev« postavita še dve stolpnici, tako da bi z že zgrajeno stale v zgoščenem ritmu na robu ter nudile zaključen pogled na zazidavo ploščadi v razmerju do zelenega hriba ter horizontalnim gabaritom spodnjega mesta (glej sliko 1 in 1a).

Zazidava Čečovja II predvideva različne vrste stanovanjskih zgradb. Ob dovozni cesti na Čečovje bi naj bili južno postavljeni trije polstolpi kot zaključek večnadstropne zazidave Čečovja. Na ravnici v smeri proti jugu se obstoječa zazidava kompletira z vrstnimi hišami. Na pobočju se predvidevajo individualne (enodružinske) hiše. Enodružinske hiše naj bi se gradile po enotnem načrtu v slogu koroške dimnice (glej sliko 2 in 2a).

Zazidalni načrt za enodružinske hiše predvideva gradnjo na severnem pobočju Preškega vrha, južno od ceste, ki vodi v Kotlje. Na tem področju naj bi se zgradilo 48 enodružinskih hiš (glej sliko 3 in 3a).

S temi zazidalnimi načrti je predvidena gradnja na Ravnah za 380 stanovanj, kar vsekakor zadostuje izdaji lokacij za 3 leta.

Trenutno pa pripravlja biro zazidalni načrt za gradnjo montažnih enodružinskih hišic na področju Reke. Zazidalni prostor bo zajemal okoli 4 ha površine, na katerem bo zgrajeno okoli 90 montažnih hišic.

Ob zaključku pripominjamo, da bomo v prihodnjih številkih »Koroškega fužinarja« objavljali izvlečke iz »Urbanističnega programa Raven« in programa novega mestnega središča Raven na Koroškem, prav tako pa tudi za urbane kraje Mežica, Prevalje in Črna.

Polet čez Triglav je uspel

Zapiski naših letalcev

Med prijavitelji je bilo že šest članov, najinih imen pa še ni bilo na spisku. Takoj sva zvedela še to, da bodo mogli potovati z letalom le štirje člani, kajti letalo PO-2 tako in tako ni sposobno za polete preko dva in pol tisočakov.

Ta odgovor nama je dal misliti, v Bovec sva si pa želela še bolj kot poprej. Po kratkem razgovoru in premišljevanju sva se odločila, da poletiva s PO-2 brez padal, če nama le kontrola letenja dovoli.

Dovoljenje je prispelo pravočasno in ni bilo več dvoma, da se ne bi udeležila letalskega piknika; pod pogojem seveda, da bo tudi vreme ugodno.

Tiko sva se odpravljala na do danes najlepši, morda tudi malce tvegani let čez Triglav. Dan poprej sva letalo PO-2 lepo očistila in okrasila z zelenjem in cvetjem,

tako da je domala izgubilo prvotno obliko. Mehanik je pregledal motor in komandni sistem, ter do vrha napolnil posodo z gorivom.

Pozno zvečer sva se vrnila z letališča domov z namenom, da še pregledava in izračunava maršruto. Ker pa naju je čas prehitel, sva to stvar opravila vsak zase. Za sebe vem, da sem karto obračal še v postelji, preden sem zaspal. Pozneje sem zvedel, da je isto delal tudi Jože, kot da bi se domenila.

Noč je bila kratka, a jutro megleno, to sem ugotovil zjutraj 15. 9., ko me je budilka vrgla iz komaj ogrete postelje naravnost k oknu.

Osem ur dela v delavnici (pred samim poletom, v katerega sem kljub lepemu vremenu malo dvomil) je bilo zame nekaj strahovito dolgega. Mislim, da bom ta dan opravil enkrat več dela kot normalno, saj se je ikazalec na delavniški uri pomikal, kot bi kazal dneve, ne pa ure.

Dvakrat sem zavrtel telefon in vprašal Jožeta, kako se počuti in kako misli o današnjem poletu. Odgovor je bil samo — dobro. Vreme se je po enajsti uri ustalilo in ko sva ob 15. uri prispela na letališče, ni bilo videti niti enega oblaka na obzorju. Povezala sva se še enkrat s kontrolo letenja, se prav dobro oblekla, spravila v letalo vse potrebno za polet; še kratek pomenek med seboj in — nasvidenje! Najin Po-2 se je zaletel po poletni stezi kot po navadi, še slutiti ni, kakšna pot ga čaka in kolikokrat se bo elipsa njegovega motorja morala zavrteti, preden bo dosegel vrh Triglava.

Res lahko in brezskrbno se je pozibal nad obronki Pohorja, ko je nabiral višino za prelet. Na višini 1000 metrov se je poslovil od domačega letališča, prepričan, da bo nalogo dobro opravil. In res, nimam kaj reči, ni naju razočaral. Svet pod nama je začel počasi zaostajati in že sva se z Jožetom kot navdušena alpinista začela prerivati med vrhove Karavank.

Prva, ki se nama je postavila na pot, je bila naša gora, toda prenizka. Mi smo kakih dvesto metrov nad njo neovirano nadaljevali pot. Jože na sprednjem sedehu

Tako sva ujela Triglav

je imel precej dela. Nenehno je kontroliral višino in temperaturo letala, se pogovarjal z njim ter ga vzpodbujal. Nemalo dela je ostalo tudi za mene. Posneti vsak večji vrh na filmski trak, tako da posnetki ne bi bili samo posnetki, ampak tudi nekaj več. Za orientacijo sem moral teren primerjati s karto, ker moram priznati, da vrhov ne poznam, ker še pač moja planinarska noga ni stopala po njih. Višina je počasi naraščala in kmalu smo pustili za seboj Raduho in nato še Grintavec. Po slabih uri vožnje smo ob Savi začeli rezati proti Bledu. Zavedal sem se, da sva skoraj dve tretjini poti pustila za sabo in da se bo kmalu treba pripraviti za finiš. Take mirne vožnje pri tako lepi vidnosti in razgledu se človek ne naveliča zlepa, seveda pri tem ne sme pomisliti na drvarnico na kateri leti, povrhu pa še takrat, če nima padala. Jaz, ki sem po duši padalec bolj kot pilot in ki se normalno ne počutim dobro v letalu brez padala, sem tokrat pač prestajal precejšnjo krizo, kajti ko smo pustili za seboj Savinjske Alpe in ko je Blejsko jezero zamežikalo globoko pod nami, je PO-2 malce zakašljaj, vse do Bovca pa ga je tresla neka višinska mrzlica. »Revež se je prehladil!« sem pomislil prvi hip. Ko pa me je Jože nekajkrat besno pogledal, sem pa že tudi jaz drugače mislil, toda ne za dolgo. Jože mu je s korekcijo plina

zmanjšal temperaturo in tudi kašljaj ni več, medtem ko mu je mrzlico pregnal šele mehanik v Bovcu. Nadaljevali smo za takratne pogoje normalni let in na obzorju sem zagledal vrh Triglava. Vesel, presrečen, ko sem prebral z višinometra višino, kateri nisem mogel verjeti. Izračunal sem, da manjka le še kakih 100 m in bi lahko Triglav preleteli. Čeprav nisem videl pod seboj drugega kot vrhove, ledenike in prepade, sem se počutil neverjetno varnega, kajti zdaj sem zaupal našemu staremu dvo-krilcu, nekoliko pa tudi sreči, ki sva je bila deležna oba z Jožetom.

Segel sem v žep in izvlekel zavitek z malico. Na prvi pogled se mi je zdelo veliko, pa sem ponudil polovico Jožetu, toda on je mojo postrežbo odklonil. Morda pa res še ni čas za malico, sem pomislil, toda ker sem začutil glad, nisem nič okleval in ko sem spravljal vase že poslednji grižljaj, sem proti pričakovanju spoznal, da je Jože opravil dobro delo, ker je malico odklonil. Čeprav mi je kruh že skoraj zmrzoval v roki, sem ga z izrednim tekcom pojedel.

Let proti Triglavu je bil vse težji, sončni žarki so nam svetili naravnost v oči in Jože je jel obračati glavo v levo in desno.

Tokrat sem čakal še samo vrh, ki sem ga zagledal ob 17.45, 200 m desno od letala. Sonce ga je tako lepo obsevalo, da je bila vidna sleherni razpoka na njem. Morala sva ga obkrožiti, kajti vrh sam je bil okrog 20 m nad nami. Dan se je že nagibal proti večeru, PO-2 pa je zelo počasi nabiral višino. Obkrožila sva vrh ter se toliko približala planincem, ki so stali zraven stolpa, da sva jih s klicem lahko pozdravila. Hitro sem še napravil tri, štiri posnetke in morala sva se posloviti od res čudovitega vrha in hkrati tudi prizora nad triglavskimi stenami. Pot sva nadaljevala čez Triglavsko jezero in 15 minut zatem sva v globini 2300 m zagledala Bovec. Že od nekdanj razdivjana Soča je bila mirna kot jezero. Ovila se je okrog gorskih masivov kot modro zelena kača okrog svoje žrtve in izginjala v nedogled.

Pojava PO-2 nad letališčem, ki je bilo že okrašeno z najmanj 30 letali, je izzvala majhno senzacijo. Po pripovedovanju navzočih pilotov niso mogli verjeti, da je PO-2 zmožen doseči tako višino — in vendar jo je. Počasi smo se spuščali v dolino, obkroženo z velikani. Z nizkim nalletom sva pozdravila vse udeležence letalskega piknika ter odvrkla mednje lep šopek nageljnov. Videti je bilo, da so vsi težje pričakovali

Kozmonavt Titov z ženo v Tolminu

naš pristanek kot midva, kajti sprejem, ki sva ga bila deležna, je bil za naju nenačuden, ker od te šale nisva toliko pričakovala. V glavnem sva pristala srečno, v veliko veselje ostalim, ki so nama izrekli priznanje, ter naju imenovali »slovenjegraška kozmonavta«.

Potem se je pričel I. letalski piknik v Bovcu, ki je trajal do 16. 9. v noč. Kako in v kakšni obliki je potekal sam piknik, si lahko predstavljate, ko smo se zbrali domala vsi slovenski piloti v res lepem kraju, ob dobri kapljici in veseli plesni glasbi.

Da bi ta letalska »ganda«, kot jo Korošci imenujemo, dosegla vrhunec, se je moral žrtvovati tudi ruski kozmonavt Titov, ki nas je obiskal ter bil dobri dve uri med slovenskimi piloti, ki se ga nismo mogli nagledati. Saj kot človek in kozmonavt

je tega vreden in mi letalci smo se ob njem počutili kot ob očetu ali točneje, kot ob letalskem bogu.

Toda čas je hitel, morali smo se posloviti od vesele družbe pilotov in domačih gostiteljev.

Najin PO-2 se je še z večjim ponosom dvignil, pozdravil še enkrat Bovec ter izginil med hribi.

Vračala sva se po dolinah, kajti vrhovi so bili v oblakih in veter je premetaval PO-2 in naju dva z njim kot kako košaro. Ker pa sem nenehno imel pred očmi minule dogodke, sem o njih razmišljal, ter se, ne da bi vedel kdaj, znašel nad domačim letališčem.

S tem je bilo zaključeno najino najlepše potovanje v letalski karieri, ki ga želim tudi dokumentirati.

M. Klemenčič

Inž. Franc Černe:

Vloga društva inženirjev in tehnikov v komuni

V triletnem obdobju po V. kongresu inženirjev in tehnikov Jugoslavije se je tudi v Sloveniji v precejšnji meri utrdila organizacija inženirjev in tehnikov (IT). Skoraj po vseh občinah so se ustanovila občinska društva IT, ki pa še niso prav zaživela.

Občina se kot osnovna celica v našem komunalnem sistemu vse bolj oblikuje kot zaokrožena teritorialna družbeno-gospodarska enota. V njenem okviru se rešujejo mnoga važna vprašanja občanov: občina je ljudem najbližja teritorialna družbena skupnost. V komuni se uveljavljajo občani kot proizvajalci in potrošniki, upravljalci, ki s svojim smotrnim delom ustvarjajo materialne dobrine zase in za družbene potrebe. Tako odločajo tudi o družbenih zadevah. Sistem organizacijskih oblik, ki omogoča občanom, da se neposredno in vsestransko uveljavljajo v komuni, je zelo pester in raznolik. V tem sistemu komunalnih institucij vse bolj prihajajo do izraza različna društva in družbene organizacije, med temi tudi društva tehniških strokovnjakov. Ta društva morajo nuditi čim večjo pomoč našim občinam pri pospešenem razvoju gospodarstva, njegovih proizvodnih sil pri izoblikovanju perspektivnih programov. Te naloge more reševati uspešno le občinsko društvo IT, ki pri svojem delu upošteva strokovne in družbene probleme občine. Ker združuje tehniške strokovnjake različnih strok in specialnosti, jih lahko usmerja k reševanju kompleksne in konkretne gospodarske, tehniške, ekonomske in komunalne problematike komun. Občinsko društvo IT je najustrežnejša organizacijska oblika za povezovanje tehni-

ških strokovnjakov, ker lahko neposredno pritegne v strokovno in družbeno dejavnost komune svoje članstvo; tako postaja osnovna celica organizacij IT, hkrati pa važen člen v družbenem sistemu komune. Čim bolj pa bo pri svojem delu povezano s splošnimi političnimi silami in družbenimi organizacijami, tem lažja bo usmeritev glede teh specifičnih nalog.

Danes je število strokovnjakov posameznih strok v nekaterih občinah že tolikšno, kakršno je bilo takoj po osvoboditvi v celi republiki. Ob tako velikem prilivu je možno večje število tehniških strokovnjakov družbeno aktivirati le preko občinskih društev. V teh društvih so danes pogoji, da se društveno in s tem družbeno aktivizirajo predvsem številni mladi kadri in se na ta način tudi usposabljujejo za druge družbene funkcije. Preko teh društev je treba izkoristiti potencialne družbene sile in strokovno tehniško znanje velikega števila strokovnjakov. Le tako bomo hodili v korak z razvojem tehnike in znanosti v svetu, stopnjevali napredek v gospodarstvu in s tem doprinesli k naglemu razvoju socialistične družbe.

Občinsko društvo, ki je organizacijska oblika delovanja tehniških strokovnjakov v komuni, daje možnost, da prideta do izraza njegova pripravljenost in volja za društveno delo. Uspeh takega dela pa je odvisen od mnogih činiteljev, predvsem od programa ustreznih oblik in metod društvenega dela ter seveda od pomoči, ki jih društvu pri njegovem delu nudijo politični in drugi družbeni činitelji v komuni.

Delovno področje občinskega društva IT

je vsekakor zelo obsežno, vsestransko in pomembno.

1. Organizirajo koristno sodelovanje tehniških strokovnjakov v občini pri pripravah in izdelavi perspektivnih programov gospodarskega razvoja občine, posameznih področij ali gospodarskih panog.

2. Ob vsesplošni skrbi za gospodarski razvoj in napredek morajo ravno inženirji in tehniki največ prispevati, a občinsko društvo IT delegira svoje zastopnike v razne svete, komisije in žirije in daje strokovno pomoč gospodarskim organizacijam in predstavniškemu organu. Tovrstna dejavnost društev pride še bolj do veljave z uveljavljanjem temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov, ki prenaša na občinske upravne organe za gradbene zadeve pristojnosti kontrole investicijske tehniške dokumentacije.

3. Društvo naj aktivira članstvo za dosledno izvajanje gospodarskega sistema: decentralizacija upravljanja.

4. Občinsko društvo IT naj bo zveza med prakso ter raziskovalnimi ustanovami in inštituti, fakultetami in razvojnimi biroji. Postalo naj bi realizator aplikacije znanstvenih in tehniških izsledkov v praksi.

5. Tehniške strokovnjake na področju komune zanima tudi razvoj kulturnih, prosvetnih, zdravstvenih, socialnih in komunalnih služb in ustanov v občini. Zanima jih tudi regionalni urbanistični, regulacijski ali zazidalni načrt ožjega ali širšega področja. Zato jih ne bo težko pritegniti k sodelovanju in razpravi o teh problemih, pri čemer lahko pokažejo in uveljavijo svoje strokovno znanje in izkušnje.

6. S hitrim in s koristnim napredkom tehnike ne raste vzporedno v enakem tempu splošna tehniška kultura, tehniško prosvetljevanje in znanje o varnem uporabljanju in izkoriščanju novih strojev in tehniških naprav. Zato bi za zdravstveno tehniško varnost pri delu morali še bolj skrbeti, ne le v industriji, temveč tudi v kmetijstvu, prometu, trgovini in drugih vejah javne dejavnosti. Človekovo zdravje in varnost sta zaradi nepoznavanja tehniških pridobitev ogrožena tudi v njegovem lastnem stanovanju. Torej zdravstveno-tehniška varnost pri delu in civilna zaščita sta dve področji, kjer lahko občinsko društvo IT doprinese znaten in koristen prispevek v skrbi za človeka, za njegovo zdravje in varnost, pri vzgoji za koristno in varno uporabo tehniških pridobitev.

7. Spremljanje gibanja strokovnih kadrov v komuni in skrb za pravilno sestavo kadrov je tudi področje neprekinjenega dela občinskega društva IT. Izbor kadrov iz prakse za došolanje, politika štipendiranja, stik s študenti tehniških strok med šolanjem. Skrb za mladega človeka, ki pride iz šole, da se dobro in čimprej znajde pri delu v industriji.

8. Sodelovanje pri urejanju sistema izobraževanja kadrov. Področje udejstvovanja s to temo velja tako za visokošolsko, srednješolsko kot tudi osnovnošolsko izobraževanje. Ravno pri tehniškem pouku lahko največ pomagajo člani društva IT. To delovanje se nanaša tudi na dejavnost izobraževalnih centrov kot tudi na ostalo izvenšolsko dejavnost, kakor je npr. tehniška vzgoja potrošnikov.

Težišče varnega dela je na zaposlenih. — Delo je najbolj varno tedaj, ako vsak sodelavec tudi sam skrbi za varnost

9. Pomoč ljudski tehniki pri izpolnjevanju njenih nalog, sodelovanje z delavsko univerzo. Z vsemi temi organizacijami in ustanovami skupno je možno dobro izvesti akcije, ki so zanimive in potrebne vsem občanom.

10. Strokovno delovanje članov je zelo raznoliko: predavanja, tečaji in seminarji, strokovna posvetovanja, strokovne ekskurzije v tuzemstvo in inozemstvo, obisk raznih inštitutov in znanstvenih ustanov.

11. Reševanje stanovanjskih problemov in urejevanje družabnega življenja je naloga občinskega društva IT. Vprašanja socialistične etike tehniških strokovnjakov, medsebojnih odnosov med proizvajalci raznih strokovnosti in stopnje izobrazbe in druga podobna vprašanja pa morajo reševati tudi terenska strokovna društva.

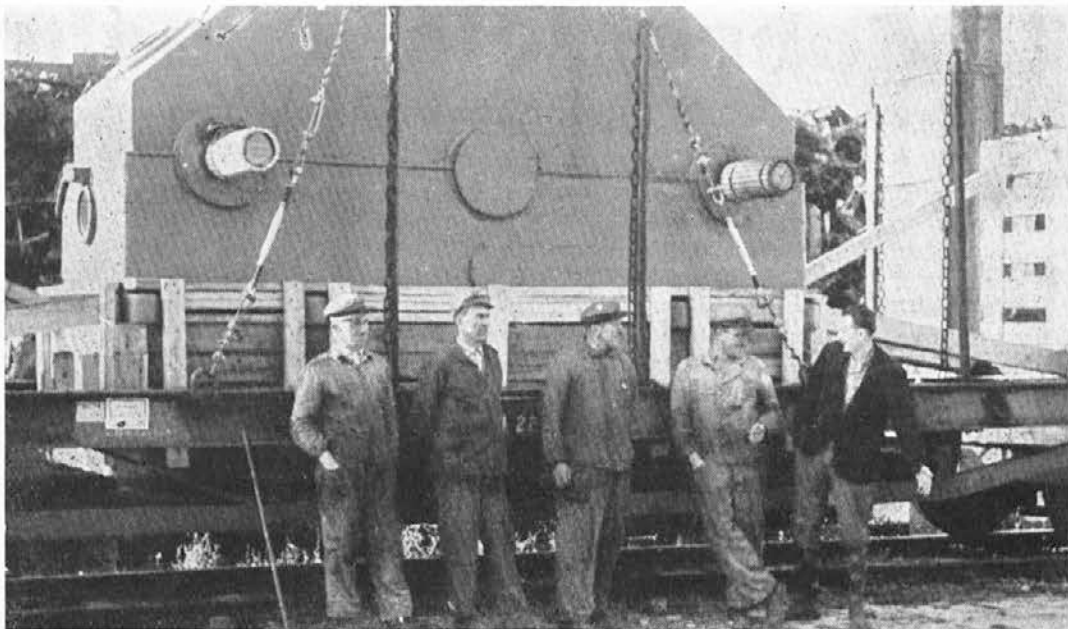
Iz navedenega je razvidno, da je delovanje občinskega društva IT zelo obširno. Da pa bi bili rezultati res koristni in smotni, mora društvo IT tesno sodelovati z vsemi drugimi društvi in organizacijami na področju komune.

S takim delom si bo društvo pridobilo družben ugled in bo postalo koristen člen v družbenem organizmu komune, ker bo žarišče za širjenje tehniškega in gospodarskega napredka.

Inženirji in tehniki v Mežiški dolini

Mežiška dolina ima zaradi svoje lege specifičen položaj. Z večjim razmahom industrije po drugi svetovni vojni je bil tudi večji dotok tehniških strokovnjakov, ki so ustanovili in krepili organizacijo inženirjev in tehnikov. Glede na delovanje sta nastala dva centra: Mežica—Žerjav z močno podružnico rudarskih in metalurških IT in Ravne s prav tako močno podružnico metalurških IT. Poleg teh dveh organizacij so inženirji in tehniki ostalih strok organizirani vsak v svoji organizaciji: gozdarski, agronomski, gradbeni in elektrotehniški.

Ob krepitvi in razvijanju komunalnega sistema, ko komuna sama rešuje svoje druž-

Do sedaj smo prejeli že preko 50 vagonov pošiljk za novo valjarno. To je ena najtežjih (32 ton) — grebenjak

beno-gospodarske probleme, je nastala potreba po združitvi vseh strokovnih organizacij IT, s ciljem, da se njihovo delovanje vskladi s potrebami komune. Tako je V. kongres IT Jugoslavije sprejel sklep o ustanovitvi občinskih društev IT. Tudi v Mežiški dolini je bilo v letu 1960 ustanovljeno občinsko društvo IT (ObDIT) s sedežem na Ravnah. To društvo povezuje sledeče podružnice in aktivne IT, ki delujejo v Mežiški dolini:

1. aktiv rudarskih, geoloških in metalurških inženirjev in tehnikov (RGMIT) v železarni Ravne;
2. aktiv RGMIT v rudniku in topilnici Mežica;
3. podružnica Elektrotehniškega društva — Ravne na Koroškem;
4. podružnica gozdarskih in lesnih IT — Ravne na Koroškem;
5. gradbeni IT nimajo v Mežiški dolini svo-

je organizacije — vključeni so v druga strokovna društva — so pa člani svoje okrajne strokovne organizacije IT;

6. agronomski IT in veterinarji so vključeni v svojo podružnico v Dravogradu, ki združuje poleg teh tudi agronome in veterinarje iz dravograjske in radeljske občine.

Z ustanovitvijo Ob DIT Ravne na Koroškem je nastopila doba skupnih akcij vseh IT v Mežiški dolini, t. j. vseh aktivov in podružnic v Mežiški dolini. Nastalo je večje sodelovanje med njimi. Pri teh akcijah so zelo uspešno sodelovali tudi klubi ljudske tehnike in avtomoto društva, delavska univerza in gospodarske organizacije. Taka skupna akcija je organizacija in izvedba »mesca tehnike« v letu 1960, 1961 in 1962 v času od 15. oktobra do 15. novembra.

V mesecu tehnike v letu 1960 in 1961 je bilo izvedenih več strokovnih in poljudnotehniških predavanj, prikazanih več poljudnoznanstvenih in strokovnih filmov, izvedenih več strokovnih posvetovanj, organiziranih več strokovnih ekskurzij, seminarjev in razstav.

Mesec tehnike je dejansko samo začetek vsakoletne sezone delovanja vseh organizacij IT. Posamezni aktivni in podružnice IT pa se udeležujejo skozi celo sezono z rednimi in izrednimi strokovnimi posvetovanji in predavanji, ekskurzijami in seminarji.

Poleg tega strokovnega udeleževanja društev IT pa se člani udeležujejo tudi v ostalih društvih, klubih in družbeno-političnih organizacijah, kjer krepijo sodelovanje inženirjev in tehnikov s temi organizacijami in izvajajo smernice in naloge Zveze inženirjev in tehnikov Jugoslavije (ZITJ)

Kakor v preteklih dveh letih je tudi v tem letu organiziran mesec tehnike. ObDIT je skupno z občinskim odborom ljudske tehnike in z delavsko univerzo izvedel naslednji program:

- predavanje o uporabi izotopov v separatorju,
- predavanje o vtisih z ekskurzije v Angliji,

Naš livar Mirko Drogenik je šel po nevesto na Ostrico. Iz znane zavedne družine Čerajevih, pd. Komotove domačije je. Zvečer je prišlo »na okn« še pet parov svatov z Raven — ženinovi tovariši iz železarne, ki so zapeli visoki raj, da je poteklo vse, kakor se spodobi. Nevestin starešina (in fotograf) je bil naš sodelavec Janko Gačnik, pol stoletja učitelj in upravitelj na Ravnah (čisto levo)

Za dobro delo ob dobrem počutju

Ob analizi delovnih mest v železarni

Vsi, ki pripomorejo k odločitvi o tem, kje se bo zaposlil na novo sprejeti sodelavec, si vsak dan znova zastavljajo vprašanje, na katerega nikoli ne morejo popolnoma zanesljivo odgovoriti: »Na katerem delovnem mestu naj zaposlimo sodelavca, da bo delal dobro in da bo z delom zadovoljen?« Zavedajo se seveda, da sta proizvodnost dela in delavčevo osebno zadovoljstvo in dobro počutje neločljivo povezani stvari, ki vplivata ena na drugo. Da bi čim boljše odgovorili na to vprašanje, bi morali poznati delavčeve telesne in duševne lastnosti in zahteve delovnega mesta, na katerem ga nameravamo zaposliti.

Pustimo sedaj ob strani razpravljanje o ugotavljanju človekovih psiho-fizioloških lastnosti in pogledimo drugo plat vprašanja: ugotavljanje zahtev delovnega mesta.

Ljudje so seveda različni: šibki in močni, zdravi in bolehn, spretni in nerodni, potrpežljivi in nepotrpežljivi. Še dolga vrsta lastnosti je, po katerih se ljudje med seboj razlikujejo. Delovna mesta prav tako: ena zahtevajo predvsem ročno ali splošno telesno spretnost, na drugih je treba delati »z glavo«; pri mnogih delih je oster vid nujno potreben, na drugih lahko dela tudi človek, ki je slep; na nekaterih delovnih mestih mora delavec ves dan hoditi, drugod mora spet sedeti. Vsako delovno mesto zahteva posebej prirojenega človeka.

Te zahteve pa moramo poznati. Če jim namreč ne ustrežemo, pride lahko do hudih posledic. Delovno mesto žerjavovodja zahteva na primer oster vid na daleč in zelo dobro zaznavanje razporeditve predmetov v prostoru in njihove medsebojne oddaljenosti. Če te zahteve ne poznamo in zaposlimo na tem delovnem mestu človeka, ki ne vidi dobro in ne zaznava oddaljenosti, imamo nesrečo takoj tu. Delovno mesto šoferja manipulatorja v težki kovačnici zahteva sposobnost, da istočasno z

vsako roko dela nekaj drugega: z desno roko mora hitro potiskati ročico izmenoma k sebi in od sebe, z levo pa istočasno počasi vleči drugo ročico k sebi. Če to vemo, se ne more zgoditi, da bi za to delovno mesto priučevali človeka, ki te sposobnosti nima, ker se nikdar ne bo mogel naučiti tega dela tako dobro kot človek, ki to sposobnost ima. Če pa tega ne vemo, bo rezultat takega priučevanja toliko in toliko izgubljenih delovnih dni. Pa ne samo to. Delavec, ki se je več dni brez uspeha trudil, da bi se priučil delu, bo prišel do neupravičenega prepričanja, da je »zabit«, nesposoben, da ne more opravljati količkanj zahtevnega dela. V svojih očeh in v očeh svojih tovarišev bo veljal manj kot prej. Vse to pa čisto po nepotrebnem in neupravičeno. Kako važno je poznati vsa delovna mesta, vidimo v primeru, ko želimo zaposliti invalida. Le prepogosto se še dogaja, da marsikatero podjetje odslovi invalida ali pa ga iz »usmiljenja« zaposli pri kakem brezpomembnem delu. To pa samo zaradi tega, ker ne vedo, da imajo v podjetju mnogo delovnih mest, kjer lahko delajo tudi ljudje s hujšimi telesnimi defekti. Malo je vodilnih ljudi v naših podjetjih, ki bi dobro poznali vsa delovna mesta.

Ravno pri nas so tisti, ki so neposredno odgovorni za nameščanje delavcev, prvi začutili žgočo potrebo po sistematični analizi delovnih mest, ki naj bo prvi korak k odpravljanju najrazličnejših pomanjkljivosti pri nameščanju delavcev.

Kaj je pravzaprav analiza delovnih mest? To je »postopek, s katerim se ugotavlja, iz kakšnih nalog sestoji delo, s

kakšnimi postopki se te naloge izvršuje, v kakšnih objektivnih pogojih se delo opravlja in končno, kakšne psihične in telesne lastnosti zahteva od delavca«. (Z. Bujas, Psihofiziologija rada, Zagreb 1959.) Pri analizi delovnih mest se torej zbirajo podatki o tem, kaj delavec dela; pri tem se opiše vsako opravilo posebej. Zbirajo se podatki o strojih, orodju in napravah, ki se uporabljajo pri delu, o pogojih za zaposlitev na določenem delovnem mestu, o trajanju in vsebini poklicnega usposabljanja, o delovnih pogojih, o telesnih aktivnostih, psihičnih in psihofizioloških funkcijah, ki so potrebne za določeno delovno mesto, o nevarnostih, ki ogrožajo telesno in duševno zdravje, o vzrokih neuspeha pri delu in še drugi podatki. Ti podatki se vpišejo v posebne popisnice, ki omogočajo vsakomur, ki to želi, da se hitro in izčrpno informira o delovnem mestu, ki ga zanima.

V prvi vrsti je analiza delovnih mest, kot smo videli, potrebna za pravilno nameščanje ljudi. Samo če poznamo zahteve delovnega mesta, jih lahko vskladimo z delavčevimi sposobnostmi in tako pri nameščanju kolikor mogoče uresničimo načelo »pravega človeka na pravo delovno mesto«. Pri tem pa se moramo zavedati, da se je to načelo v kapitalističnih pogojih proizvodnje zlorabljalo. Ugotovili so zahteve delovnega mesta, nato pa izbrali iz množice delavcev, ki so iskali zaposlitev, samo tiste, ki so imeli sposobnosti, potrebne za to delo, razvite do največje možne mere. Pobrali so le smetano, ostale so zavrnil. Naše načelo naj bo drugačno. Zagotoviti moramo delo vsem ljudem brez

Prof. Franjo Baš je pred leti pobljše povedal v našem listu o tako imenovanih »Turških šanceh«, starih utrdbah, ki jih zasledimo kar od Raven do Šratneka. Tu vidimo prvi jarek te utrdbe na vrhu Prežihovega vrha

- predavanje o vtisih z ekskurzije po Vzh. Nemčiji,
- predavanje poljudnotehniških filmov,
- predavanje strokovnih filmov,
- predavanje o principih oblikovanja medsebojnih odnosov,
- ekskurzija v rudnik in topilnico Mežica,
- predavanje o električnih aparatih v gospodinjstvu,
- predavanje o razvoju jugoslovanskega železarstva v prihodnjih letih,
- strokovno posvetovanje v Mežici in ogled rudnika Idrija,
- radioamaterska razstava z lovom na »lisico«,
- fotoamaterska razstava,
- predavanje o osnovah televizijske tehnike,
- revija amaterskega filma in diapozitivov.

Z vsem tem delom skuša organizacija inženirjev in tehnikov izpolniti svoje poslanstvo — svoje naloge pri razvoju in gospodarski krepitvi ravenske komune.

razlike. Zato moramo pri analizi delovnih mest določiti minimum sposobnosti, potreben za določeno delovno mesto. Ne bomo izbrali samo tistih delavcev, za katere smo ugotovili, da lahko proizvajajo največ in najboljše, ampak tudi tiste, ki imajo sposobnosti razvite do take mere, da še lahko z dovoljivo opravljajo delo. Analiza delovnih mest pa nam koristi tudi pri zaposlovanju starejših ljudi in žena ter telesno in duševno defektnih. O invalidih nam ne bi bilo treba posebej govoriti, če ne bi bil med našimi ljudmi še tako močno zakoreninjen predsodek, da človek, ki se je tako ali drugače poškodoval, ne more več opravljati zahtevnih del. Ljudje še vedno vidijo samo to, da človeku manjka roka, ne vidijo pa, da ima popolnoma zdravo drugo roko, noge, oster vid itd. Vsakemu človeku, tudi tistim, ki jih označujemo z besedo »normalni«, nekaj manjka (pa naj bo to telesna ali pa duševna lastnost ali sposobnost). Vsakdo je sposoben le za določeno vrsto opravil in prav zato ni nobenega razloga, da bi ločevali »normalne« ljudi in invalide. Tako enim kot drugim moramo poiskati ustrezna delovna mesta, kjer bodo lahko ustvarjalno izkoristili vse svoje sposobnosti. Marsikdaj se na delovnem mestu bolje obnese invalid kot pa »normalen« človek. V obratu z neprestanim močnim ropotom bo mnogo učinkovitejši in zadovoljnejši gluhi človek kot pa tisti z normalnim sluhom.

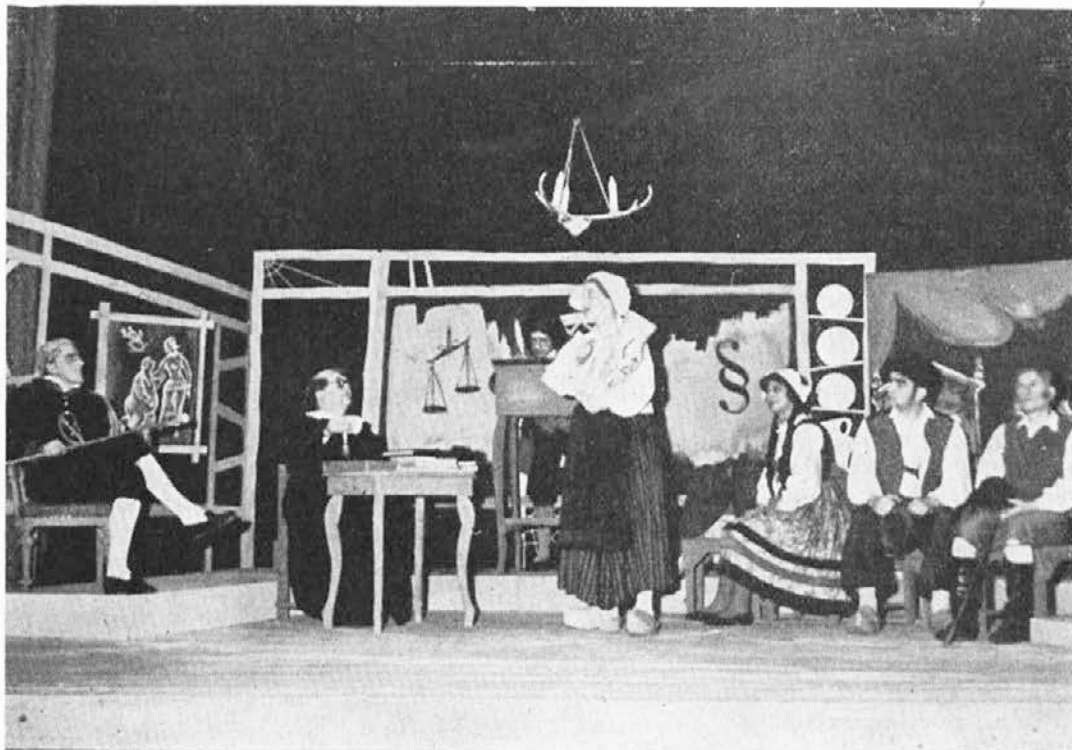
Podatke, ki nam jih da analiza delovnih mest, pa bomo lahko uporabili še pri reševanju drugih zelo važnih vprašanj. Mlademu človeku, ki si izbira poklic, bomo lahko postregli z izčrpnimi podatki o posameznih poklicih, o možnostih zaposlitve, o zaslužku, o možnosti napredovanja in o telesnih in duševnih zahtevah določenega poklica. Tako bomo omejili primere nezadovoljstva v poklicu, ki izvirajo iz nezadostne poučenosti o resnični naravi nekega poklica, hkrati pa bomo uspešneje propagirali nove in neznane poklice.

Uspešneje bomo lahko organizirali poklicno usposabljanje, ker bomo znali oceniti, za katera opravila moramo delavca posebno dobro usposobiti. Vedeli bomo, katere so tiste pomanjkljivosti v znanju, ki lahko vodijo do neuspeha pri delu. Ne bo se nam več dogajalo, da usposabljanje in priučevanje ne bo pokazalo zaželenih rezultatov.

Na analizi delovnih mest sloni tudi ocena delavčeve uspešnosti pri delu. Oboje je pomembno pri določevanju višine nagrade za delavca na določenem delovnem mestu. Ker bomo spoznali sorodna delovna mesta, bomo v primeru potrebe tudi laže premeščali delavce z enega delovnega mesta na drugo in urejali napredovanje uspešnih delavcev na zahtevnejše delovno mesto.

Zelo koristni so podatki te analize za organizacijo dela v podjetju ali obratu, za izboljšanje metod dela in za higiensko tehnično varnost. Pri analizi bomo ugotovili nevarnosti različnih poškodb, poklicnih bolezni itd. Če hočemo namreč nekaj popraviti in izboljšati, moramo najprej točno ugotoviti, kakšno je sedanje stanje. Analiza nam služi še v nekatere druge namene, ki pa imajo bolj posreden učinek.

Ni naključje, da je pobudnik sistematične analize delovnih mest v naši žele-

Razbiti vrč — prizor z mežiške mojstrovine. Od leve na desno: Vončina, Peruš, Mauhler, Hrvatova, Planinškova, Samec, Vidovšek. Mi Mežičanom k uspehu iskreno čestitamo pa tudi nekoliko zavidamo

zarni, zdravnik dr. Janko Sušnik, ki se je pri svojem vsakodnevem delu najprej zavedel vseh pomanjkljivosti in napak pri nameščanju delavcev, ki izvirajo iz nepoznavanja delovnih mest. Za izvajanje analize je uspel zagotoviti pomoč sodelavcev Instituta za medicinska istraživanja pri Jugoslovanski akademiji znanosti in umetnosti v Zagrebu, ki so nam posredovali svoje izkušnje, pridobljene pri analizi delovnih mest v tovarni Rade Končar. Prvi del analize, t. j. ekološka merjenja (merjenje temperature, gibanja zraka, toplotnega sevanja itd.) na delovnih mestih so izvedli sodelavci mariborskega zavoda za produktivnost in organizacijo dela pod vodstvom dr. Sama Modica. Vse ostale elemente pa analizirajo študentje zadnjega letnika industrije psihologije pod vodstvom predstojnika katedre za industrijsko psihologijo na filozofski fakulteti v Ljubljani docenta dr. Levina Šebeka. Tako nam ta analiza lahko služi tudi kot zgled sodelovanja med zdravnikom, ekologom in psihologom, sodelovanja, brez katerega si danes ne moremo več zamisliti uspešnega

reševanja vprašanj, ki se porajajo ob nenehni rasti in razvoju naše industrije.

Tako izvedena sistematična analiza delovnih mest je osnova za uspešnejše zdravnikovo delo, osnova za bodoče psihologovo delo, osnova za delo vseh, ki se ukvarjajo z racionalnejšo organizacijo dela, z ocenjevanjem delovnih mest in z organizacijo HTV. Ni pretirano reči, da se je s to analizo začelo novo obdobje v reševanju vseh zgoraj navedenih vprašanj. Če so se do sedaj reševala nenačrtno, smo sedaj na najboljši poti, da jih začnemo reševati načrtno in strokovno. Analiza delovnih mest nam bo pri tem trden temelj.

Naša železarna je med prvimi v Sloveniji, ki se je lotila analize delovnih mest, nedvomno pa prva, kar se tiče sistematičnosti in obsega te analize. Ker tudi drugod v Jugoslaviji, razen v tovarni Rade Končar v Zagrebu, take analize niso izvajali, je razumljivo, da smo vsi, ki se s tem ukvarjamo, kljub kvalifikacijam, še začetniki v poslu. Kljub temu upamo, da rezultati, ki si jih tako želimo, ne bodo izostali.

Blaž Mesec

NAŠA DELAVSKA UNIVERZA

Dosdeanji uspehi in razširjen program izobraževanja

Prepričljivo zvenijo v sodobnem življenju besede: »Človek se uči, dokler živi.« Živimo namreč v dobi, ko se svet nenehno menja pred našimi očmi. Razvoj znanosti, tehnike in gospodarstva terja od delovnega človeka mnogo novih sposobnosti in znanj, če hoče obvladati in upravljati pridobitve človeškega uma. Vse hitreje zahaja čas, ko si je lahko človek v mladosti nabral znanja za vse življenje. Razvoj proizvodnih sredstev v svetu in pri nas sili tudi našega

delovnega človeka k temu, da novim spremembam prilagaja svoje sposobnosti.

Uresničili smo geslo: »Tovarne delavcem!« Proizvodnja materialnih in delovnih dobrin temelji na svobodno združenem delu, na družbeni lastnini proizvodnih sredstev v pogojih samoupravljanja. Delovni človek svobodno proizvaja in deli dohodek. Toda koliko sposobnosti, znanja, visoke socialistične zavesti je ob tem potrebno!

Plenum sindikalne organizacije

25. oktobra 1962 je bil v Domu železarjev plenum sindikalne organizacije železarne, ki se ga je poleg domačih gostov udeležil tudi predsednik republiškega odbora sindikata rudarjev in metalurgov za Slovenijo Franc Leben.

Ivo Kohlenbrand in Otmar Leš sta poročala o poslovanju podjetja v zadnjih 9 mesecih oziroma o bodočem načinu finansiranja socialnega zavarovanja, nakar se je razvila razprava.

Plenum je med drugim sklenil, naj sindikalne podružnice po obratih podrobno obravnavajo vprašanja proizvodnje in produktivnosti dela, izmečka in kvalitete.

Podkrepiti je tudi skrbstvo za zmanjšanje pogostosti obratnih nesreč in bolovanj sploh.

Pripraviti pa morajo vse potrebno za decembrske volitve zaupnikov odborov in za letne konference, ki se morajo zaključiti do srede januarja 1963.

Treba je znati dobro gospodariti, dobro upravljati podjetja in zavode, uspešno organizirati krajevno skupnost. Vse več naših občanov odloča in od njih je odvisen napredek naših delovnih organizacij, naših družbeno političnih skupnosti, blaginja vseh nas, naš socialistični razvoj.

Delavska univerza je dolžna organizirati izobraževanje odraslih, čeprav se s tem ne ukvarja sama.

Strokovno izobraževanje odraslih uspešno opravljata železarniški in rudniški izobraževalni center. Potrebno pa bo misliti na izobraževanje delavcev tudi v manjših gospodarskih organizacijah, kjer se ne izobražujejo ali pa malo.

Delavska univerza na Ravnah bo predvsem ideološko politično in družbeno ekonomsko izobraževala naše delovne ljudi. Tega izobraževanja ne smemo podcenjevati, zakaj izgradnja materialne baze naše družbe mora skladno slediti izgradnja resnično socialističnih odnosov. Zaostajanje teh bi namreč povzročilo počasnejši razvoj socializma in tudi počasnejši razvoj same materialne baze. Le nov socialistični človek, družbeno ekonomsko razgledan, prežet s socialistično moralo, bo lahko vse hitreje korakal naprej, v svetle perspektive jutrišnjega dne. Zato nam ne sme biti žal finančnih sredstev, ki jih bomo vložili v izobrazbo in vzgojo tega socialističnega človeka.

Tudi letos bo delavska univerza organizirala politično šolo za bolj razgledane člane ZKJ in za perspektivne kadre naših delovnih organizacij, morda tudi mladinsko politično šolo. Med prosvetnimi delavci je vznikla pobuda za politično šolo prosvetnih delavcev, ki bi intenzivno delala v zimskih počitnicah.

Novost bo sindikalna šola za perspektivne kadre sindikalnih organizacij in člane delavske samouprave. Razmisliti moramo, ali ne bi vzporedno organizirali tudi seminarje za naše delovne ljudi, ki opravljajo družbene službe; mislim predvsem na člane šolskih odborov in zdravstvenih svetov.

Pri poljudnoznanstvenih predavanjih smo bili uspešni. V vseh vaseh je delavska uni-

verza osvojila krog zvestih obiskovalcev predavanj. Manj uspehov je bilo v dolinskih centrih. Poslušalec tu je bolj zahteven, mnogi pa so enostavno indiferentni do kulturno izobraževalne dejavnosti. Želimo, da bi organizacije SZDL s svojimi izobraževalnimi centri postavljale delavski univerzi zahteve po določenih predavanjih, da bi nas izpodbujale k takim temam, ki krajane zanimajo.

V tej sezoni morajo zaživeti tudi šole za starše in šole za doraščajočo mladino. Organizirali jih bomo v krajih, kjer bo zanimanje zanje večje.

Starši želijo, da bi bili njihovi otroci dobri, vzgojeni, zdravi in srečni v življenju. Mnogim staršem to ne uspe. Večkrat pa jim manjka potrebno znanje. Vzgojnim problemom ne vedo globljih vzrokov. Lahko so tudi sami vzrok napak v značaju otroka. Prav s šolo za starše bi želeli pomagati staršem pri reševanju vzgojnih in zdravstvenih problemov.

Šole za življenje bi organizirali za doraščajočo mladino. Mnogi problemi tarejo našo mladino. Okrog sebe vidimo ponesrečene zakone. Marsikom se ne posreči ustvariti srečnega in zadovoljnega zakonskega vzdušja, ker nima potrebnega znanja. V šoli bi radi posredovali doraščajoči

mladini osnovne smernice za pravilno pojmovanje zakonske zveze, družine in vzgoje.

Delavska univerza se je uspešno vključila tudi v javno razpravo o predosnutku zvezne in republiške ustave. Organizirala je bila čez 50 razgovorov o pomembni družbeni listini v naših krajevnih skupnostih, na vasi, v delovnih kolektivih, pozneje pa prav toliko razgovorov o predosnutku občinskega statuta.

Delavska univerza ima tudi mnogo problemov. Predvsem nimamo učilnic in gostujemo v raznih prostorih, ki jih zato ne moremo primerno opremiti. Predavateljski zbor honorarnih sodelavcev šole postopoma nastaja. Tudi tokrat pozivamo vse sposobne občane k sodelovanju pri izobraževanju naših ljudi preko delavske univerze.

Prepričani smo, da bo delavska univerza z upravnim odborom na čelu našla podporo vse občinske skupnosti pri uresničitvi svojih pozitivnih stremeljenj. Ravnala se bo po družbenih potrebah, da bi tako opravila svoje družbeno poslanstvo. Pozivamo vse delovne ljudi, delovne kolektive, družbeno politične organizacije in društva, da nam dajo novih pobud za še pestrejše oblike ideološko političnega, družbeno ekonomskega, strokovnega in poljudno znanstvenega izobraževanja odraslih.

Utrinki iz brigadnega življenja

Vsako leto preživijo dijaki ravenske gimnazije ter drugih ustanov del svojih počitnic v mladinski delovni brigadi. Nekateri si zaželeli brigadirskega življenja na vročem jugu v Srbiji, drugi pa se seznanijo s pisanim brigadirskim življenjem na Gorenjskem. Letos so mladinke in mladinci z Raven prijeli za krampe in lopate, sekire in cepine na Jesenicah in v Kranjski gori.

V turistični vasi Kranjska gora je bilo v poletnih počitnicah zelo živahno. Ustanovljena je bila prva smučarska mladinska brigada »Tomaža Godca«. Naloga brigadirjev z Raven, Maribora ter Gorenjske je bila urediti in razčistiti standardno progo z vrha Vitranca v dolino Save Dolinke.

Smučarji iz našega kraja smo se konec julija poslovili od staršev in prijateljev na postajah Ravne in Prevalje. V najhujši vročini smo prispeli v Kranjsko goro, vsi polni pričakovanja, vendar tihi v bojzani, ali bomo rešili zadano nalogo.

Prvi pogled z vlaka in že se začenjajo brigadirski vzkliki: »Smuk, smuk, smuk!« Stari gadi iz Ljubljane in iz Štajerske so nas pričakali z zastavo ter z vriskom in smehom. Kot vsakega greenhorna, so nas bradati brigadirji poučili o tabornem življenju, delu in o treningu na plazu pod Prisojnikom.

Seznani smo se tudi s smučarji, s katerimi bomo kasneje skupno ogledovali žulje. Trener Magušar nas je nato razporedil v čete. Kmalu so bile porazdeljene funkcije (komandant tabora, predsednik brigadnega sveta, sekretar ter referenti za šport in kulturo). Počastili smo prejšnje brigadirje in nekatere udarnike s krepkimi koroškimi narečnimi izrazi. Zadnji govor delegata Jesenic ter spuščanje za-

stave, spuščal jo je najmlajši Zdravko Vojdič iz Kranja (14 let), poslednja himna »Mi smo mladi bataljoni, mlada četa, novi rod...« — in naloga naših prednikov je bila opravljena.

S tem se je začelo naše resnično brigadirsko življenje. Jaka z Raven se je seznanil z alpskim smučarjem Janezom iz Tržiča. Vse povprek so se sklepala prijateljstva. Mešala so se vprašanja: »Od kod si pa?« itd.

Po večerji smo vsi utrujeni zaspali z mislijo: »Jutri se pa začne zares!«

Ura je pet zjutraj. Sonce vzhaja, izraz Špika in dolge sence se plazijo pod vznožjem Prisojnika. Le vrhovi Mojstrovke, Škrlatice in Razorja se kopljejo v jutranji zarji.

Ob 5.30 zbor, zajtrk, ob 6. uri odhod na delovišče. Vsi zaspani, nevajeni takšne discipline, se vprašujoče oziramo drug v drugega: »Ali bomo vzdržali do konca avgusta?«

Z žičnico smo se pripeljali do prve postaje. Komandir čete je dobil normo in že smo se vsi polni elana zapodili v skale, v težko rjavo prst ter v klatenje smrek in bukev.

Prvi dan je minil neverjetno hitro. Izdatno kosilo in prvi kondicijski trening. Vse to se je odvijalo tisto vroče popoldne kot na filmskem traku.

Dan za dnevom smo se znojili na pobočjih Vitranca. Hlastali smo za vodo, za črnicami, za malico pa se marsikdo še zmenil ni. Med odmorom smo spoznali naše in tuje turiste, kako so se lagodno zibali v sedežu proti vrhu. Porodila se je želja: »Domov, v domači kraj, ali pa na morje!« Ta misel pa ni ostala dolgo. Odločna volja je premagala to željo.

Med smučanjem pod Prisojnikom smo pozabili na domače, samo na koroško pokrajino z Uršljo goro nikakor ne.

V srečanju s koroško brigado, ki se je borila s trdim apnencem na bodočem stadionu, smo se pomerili v rokometu in odbojki. Le rokometno igro smo odločili v svojo korist. Kaj pa to, če smo dve tekmi izgubili, poglobitna stvar nas je čakala zvečer. Tisti pričakovani večer se je bližal, fantje smo se spogledovali z dekleti in kmalu se je začel živahen razgovor v šotorih ter na plesišču.

Bovec se bo spraševal: »Ali res ni bilo deklet v smučarski brigadi na Vitrancu?« Odgovorilo bi mu 28 brigadirjev: »Samo štiri mlada dekleta, pa še od teh sta dve kuharici.«

Slovo je bilo na Jesenicah težko. Marsikateri nadobudni brigadir si je ukradel naslov dekleta v beležko. Še dolgo v večer se je razširjal pogovor o koroških dekletih. Z odprtimi usti je poslušal tudi najmlajši brigadir Zdravko Vojdič iz Kranja. Ta skuštrani štirinajstletnik je bil sorodnik Toma Sawyera v Twainovi mladinski knjigi.

Prosti čas ob nedeljah smo vodili smučarsko šolo na plazu. Ob prijetni poletni pripeki smo vijugali brez srajc. Preglavice z mušicami smo rešili kar z nafto. Prijeten vonj nafte se je širil popoldne v kinu. Dekleta pa so nas očitajoče pogledovala.

Dnevi so minevali, politična in športna predavanja so vedno trajala tja do 10. zvečer. Smučarski filmi so se nam zelo prilageli. Tudi s športom se nismo sporekli. Vsak prosti popoldan smo igrali nogomet, odbojko in badminton, ob večerih pa smo peli brigadirske pesmi okrog tabornega ognja. Fantje smo plesali ter se zasukali tudi z Majdo z Raven ter z dekleti iz Kranjske gore.

Hitro se je bližal konec avgusta. Misel na šolo nas ni preveč razveselila. Želeli smo ostati v brigadi še en mesec.

Pospravljanje tabora, slovo z Vrhovcem in zveznim trenerjem Magušarjem.

Zastopnik koroške brigade nam je izrazil svoje zadovoljstvo, uspeh na delovišču 100%, delitev udarnih značk, delitev pohval: Vidovšič, udarnik, Mlatijeva pohvaljena, Vodovnik pohvaljen. Stisk rok s prijatelji iz Tržiča, Jesenic in Kranja.

V očeh pa se je utrnila solza.

Vožnja do Raven je bila živahna. Vsi smo obujali spomine na pretekla dni.

Z mladinsko delovno brigado v Kranjski gori smo smučarji mnogo pridobili v kondicijskem pogledu. Finančno stanje naših klubov je zelo slabo. Edina pot za poletne treninge je bila v okviru mladinske delovne brigade. Izoblikoval se je naš pogled na samo socialistično družbo in sistem brigad.

S takim medsebojnim odnosom v brigadi se oblikuje zdrava in zavedna družba v Jugoslaviji.

Vojteh Wlodyga,

brigadir mladinske smučarske brigade »Tomaža Godca«

Polaganje kabla na Uršlji gori

Okoli petdeset so jih potrebovali za to delo, preko 250 pa se jih je odzvalo. To je zelo lepa reč. Slo je namreč za tista dela okoli televizije, o čemur smo zapisali v prejšnji številki našega lista

Gregor Klančnik:

RTV relejna postaja na Uršlji gori

Stavo so dobili optimisti

Severno področje Karavank, ki je gravitacijsko povezano s celotno Koroško, ima zaradi lokacije obstoječih oddajnikov slab radijski, predvsem pa televizijski sprejem. Razumljivo je zato hotenje prebivalstva tega področja za zgraditev oddajnika, ki bi posredoval čisti radijski in televizijski program. Pred letom in pol se je osnoval zato poseben akcijski odbor, ki je prevzel nalogo za izvršitev priprav in pogojev za zgraditev samostojne radio-televizijske relejne postaje na Uršlji gori. Potrebno je bilo zainteresirati oblastne organe, predvsem pa Radio-televizijo Ljubljana, da bi bila Uršlja gora vključena v mrežo predvidenih oddajnikov, poleg tega pa zgraditev visokonapetostnega daljnovoda in komunikacijske zveze za transport gradbenega materiala in opreme na vrh Uršlje gore.

Dominanten položaj, ki ga ima Uršlja gora kot prvi vrh grebena Karavank, je

takoj pridobil Radio-televizijo Ljubljana, ki se je za gradnjo tudi odločila. Na zadnji konferenci v Stockholmu je lokacija tega oddajnika bila odobrena tudi od mednarodnih forumov. Delal bo na 6. kanalu.

Normalno je že, da se pri vsakih zasnovah dobijo neverni Tomaži, ki niso tudi pri relejni postaji na Uršlji gori izostali. Vrsta je bila med njimi, ki je celo stavila, da v bližnji bodočnosti posredovanja televizijskega programa ne bo — stavo so izgubili. Odbor je s sejo dne 12. novembra svojo akcijo zaključil. Na tej seji je bilo ugotovljeno, da so praktično dela, ki si jih je odbor zadal, bila s priključitvijo visoke napetosti na transformatorsko postajo na gori 28. X. zaključena. Pri tem je bila namreč že zgrajena avtomobilska cesta do 1500 m visokih Plan, za premaganje zadnjih 200 m višinske razlike je za transport materiala urejena tovorna žičnica. Tudi Radio-televizija že v

— Kaj si tako žalosten, Janez?

— Micka se bo poročila.

— Nič ne maraj, saj je še dosti deklet.

— Ze, že, ampak ona se bo z menoj poročila.

polnem obsegu vrši gradbena dela same relejne postaje, zgrajen pa je tudi že prvi del stolpa. Na zadnji seji je zato akcijski odbor imel le še problem likvidacije nastalih stroškov. Z velikim razumevanjem zastopnikov prebivalstva Saleške doline pa je bilo pokritje primanjkljaja hitro urejeno. Precej je občinskih odborov, gospodarskih organizacij in posameznikov, ki se jim moramo za njihov delež pri ostvarjanju pogojev za izgradnjo oddajnika Uršlja gora zahvaliti. Naš kolektiv je bil med prvimi, ki je to razumel. Iz svojih skladov je 1961. in 1962. leta prispeval 6 in pol milijona dinarjev. Ni pa brez pomena tudi takojšen odziv za položitev visokonapetostnega kabla po grebenu vrha Uršlje gore preko 250 večinoma članov našega kolektiva, ki so brez prepričevanja s polno dobre volje takoj odšli na izvršitev tega dela. Tudi tem gre zahvala.

Izgradnja relejne RTV postaje na Uršlji gori se bo izvršila v treh etapah. Prva etapa predvideva posredovanje UKV programa ter posredovanje televizijskega programa s pretvornikom. To je že urejeno, montirana potrebna oprema ter zgrajen 25-metrski stolp, ki ima dve anteni — ena je usmerjena proti Velikovcu, druga pa proti Slovenjmu

Gradcu, tako da pokrivata kompletno severno področje Uršlje gore. V drugi etapi se predvideva montaža 200 W oddajnika. Ta bo že posredoval televizijski program v krogu. V končni etapi pa bo zgrajen oddajnik jačine 5 kW, ki bo pokrival okolico Uršlje gore v premeru 100 km. Stolp bo dvignjen za dodatnih 25 m in bo tako 50 m visok. Izgradnja takega oddajnika je že predvidena v predlogu plana za 1963. leto, dokončana pa bo verjetno v 1964. letu.

Ni potrebno mnogo besedi o pomembnosti te RTV oddajne postaje. Ugodnega sprejema televizijskega programa ne bodo deležni samo prebivalci Savinjske, Saleške, Mislinjske, Dravske in Mežiške doline, temveč tudi prebivalci onstran meja, zato bo ta pomenil čuvanje in razširjanje slovenske besede tudi med našimi brati v Avstriji.

To pa še ni vse. Uršlja gora je na štajersko-koroškem terenu tudi najbolj prikladno področje za razvoj smučarskega športa pa tudi letnega turizma. Že so izdelane zasnove, po katerih naj bi se Uršlja gora urenila v zimsko-športno in letno rekreacijsko področje. Z izgradnjo komunikacij, predvsem pa daljnovoda, smo velik korak bližje za ostvaritev teh naših želja.

- logičnost,
- kratki stavki,
- nič odvečnih besed,
- aktiv namesto pasiva,
- domače izražanje ima prednost,
- boj neslovenskim frazam,
- dobra kompozicija.

Razumljivost

Primer: Upravni odbor pooblašča predsedstvo zbornice, da oceni predloge skupaj z odborom sekcije za promet prehrabnih proizvodov, ki prihajajo iz okrajev.

Vsakdo bi razumel ta stavek tako, da prihajajo prehrabni proizvodi iz okrajev. V resnici gre za predloge in se mora stavek glasiti:

Upravni odbor pooblašča predsedstvo zbornice, da skupaj z odborom sekcije za promet prehrabnih proizvodov oceni predloge, ki prihajajo iz okrajev.

Nikakor torej ni odveč, če koncept preberemo še enkrat in pogledamo, ali smo se izrazili nedvoumno.

Lahkotnost

Primerov za težak slog je veliko:

Zanimajo nas vzroki ukinitve sistema kreditiranja pri prodaji investicijske opreme.

Bolje: Zanima nas, zakaj ste ukiniteli sistem kreditiranja ... itd.

Slabo: Število ponudb je v neprestanem porastu.

Bolje: Število ponudb neprestano raste. Najbolje: Ponudb je vedno več.

Slabo: Vprašanje višine najemnine še ni rešeno.

Bolje: Najemnina še ni določena.

Pravilo, ki nas hitro reši zadrege, je: izražajmo se z glagoli namesto s samostalniki.

Logičnost

Primer: Napredek naše tovarne zelo ovirajo stroji, ki jih nimamo v zadostnem številu.

Stvar, ki je ni, ne more ovirati, torej:

Naša tovarna ne more napredovati, ker nima zadosti strojev.

Primer: V prilogi vam dostavljamo potrebe naših članov.

To ni mogoče, torej:

Prilagamo seznam predmetov, ki jih potrebujejo naši člani.

Pravilo je na moč preprosto: uporabljajmo zdravo pamet, pa se nam kaj takega nikoli ne bo primerilo.

Kratki stavki

Znano je, da je najlažje govoriti in pisati akademikom, najteže pa preprostim ljudem. Vendar bo tudi akademik klel, če se bo moral mučiti z dolgimi stavki. So sicer stvari, ki jih ni mogoče povedati preprosto, toda v vsakdanji gospodarski in politični praksi takšnih stvari ni. Jedrnatost, jasnost in preprostost osvežujejo vsako pisanje.

Odvečne besede

Primer: Poročal je o samem delu društva. Bolje: Poročal je o delu društva. Že na samem začetku smo videli. Bolje: Že na začetku ... itd.

Primer: Kakor v uvodni besedi tovariša direktorja tako je bilo tudi v poročilu rečeno ... Bolje: V uvodni besedi in poročilu ... itd. Bodimo ekonomični tudi v pisanju.

Pisati bo treba bolje

Čim bolj preprosto, tem bolj prav.

Pokojni Nobelov nagradjenec William Faulkner je nekoč rekel, da so pri prvem vesoljnem potopu utonili ljudje v vodi, pri drugem pa bodo v papirju. Bolje našega časa skoraj ni mogoče označiti.

Vsi pišemo vse mogoče: dopise, poročila, zapisnike, članke. Vsi pišemo v dobri veri, da znamo pisati. Češ saj ne delamo slovničnih napak, saj znamo slovensko. Lahko da. Lahko, da sami pišemo imenitno, zato pa vidimo pri sosedu kup napak. Strahotno

razvlečene stavke, grmado tujk, neokretne besedne pošasti, z eno besedo vse tisto, kar je tako značilno za način današnjega pisanja, za slog ali stil.

Bodimo tovariški sosedje pa sestavimo pregled najhujših napak, seznam pravil dobrega sloga. Nemara nam bo samim koristilo, če osvežimo znanje.

Ta pravila so:

- razumljivost,
- lahkotnost,

Tudi sodelavci Uljanika, ki so bili na Kiseli vodi na počitnicah, so šli pomagat na goro. Za spomin pa slika z vrha, in sicer z upravnikom, ki je pri dobri stvari zmerom požrtvovalno zraven

Aktiv namesto pasiva

Primer: Vaši predlogi so bili v celoti sprejeti. Bolje: Sprejeli smo vse vaše predloge.

Primer: Ne vemo, komu bodo dodeljena ta sredstva. Bolje: Ne vemo, komu bodo dodelili ta sredstva.

Domače izražanje ima prednost.

Besede, ki jih najbolj pogosto in najbolj napačno uporabljamo: odgovarjati, pristopiti, koristiti, vršiti.

V prvotnem pomenu so sicer vse slovenske, toda skoraj nikoli jih slovensko ne uporabljamo.

Primer: Prihodnji sestanek bo v vašem podjetju in vas prosimo, da zagotovite odgovarjajoče prostore. Bolje: ... zagotovite primerne prostore.

Prosim, da mi glede na službena leta določite odgovarjajočo pokojnino. Bolje: Prosim, da mi določite pokojnino, ki mi po službenih letih pripada.

Pristopili smo k izgradnji nove tovarne. Pristopimo k znancu, torej: Začeli smo graditi novo tovarno.

Razvoj poljedelstva je zahteval, da smo pristopili k razstavi izdelkov. Bolje: ... da smo razstavili izdelke.

Glagol *koristiti* smemo rabiti v dobesednem pomenu, n. pr.: Izkušnja mu je koristila, ker ga je spametovala.

Napačna je raba: Koristil je letni dopust. Koristili smo izredno priložnost. Vsi koristniki naj se zglasijo... Prav: Porabil je letni dopust. Izrabili (izkoristili) smo lepo priložnost. Vsi (u)porabniki naj se zglasijo... Tudi Hrvati, od katerih smo to besedo v naštetih napačnih pomenih prevzeli, se borijo proti njej in predlagajo namesto nje: služiti se, upotrijebiti.

Še huje je z glagolom *vršiti*, ki je izpodrinil vrsto lepih domačih besed: Vršimo

vpisovanje učencev. Prav: Vpisujemo učence. Vršimo obračunavanje obresti. Prav: Obračunavamo obresti. Vršimo prevoz potnikov. Prav: Prevažamo potnike. Sestanki se še vedno vršijo, namesto da bi rekli: Še vedno se sestajamo.

Neslovenske fraze

Primer: Od strani upravnega odbora je bilo odrejeno. Prav: Upravni odbor je odredil. Glasom uredbe — po uredbi, z uredbo.

Povečal se je *izplen*. Prav: Povečala se je *dobit*. Obe besedi sta še zadosti malo znani, da se lahko kar navadimo na pravo.

Pišemo: *sortiman*, *džez*, ker tujki tako izgovarjamo. Prav: *sortiment*, *jazz*. Govorimo, *búfet*, ker vidimo tako napisano. Prav je: *bifé*, govorjeno in pisano.

Kompozicija

Vsak sestavek — dopis, poročilo ali članek — mora biti sestavljen tako, da je vsak novi stavek organsko in smiselno nadaljevanje prejšnjega stavka. Vse mora teči v razumnem zaporedju. Kar sodi skupaj, naj ne bo razmetano po vsem sestavku.

Posameznim vsebinskim enotam — uvod, jedro, zaključek — je treba odmeriti toliko prostora, kolikor ga po svojem pomenu zaslužijo. Napačno je, če je uvod obsežen, jedro pa drobno. Hudo pa, kadar ne znamo pravi čas končati.

Zmotno je prepričanje, da je za dobro pisanje potreben talent, da nekdo ima žilico, drugi pa ne. To velja morda za besedno umetnost, nikakor pa ne za vsakdanje pisanje.

Znanje slovnice in osnovnih pravil dobrega sloga, jasne misli, predvsem pa zlato vodilo: čim bolj preprosto, tem bolj prav! — in našemu pisanju ne bo kaj očitati.

(n. r.)

In spotoma še v Düsseldorf

(Konec porurske povesti)

Svoje zadovoljstvo je, ko končáš gotov opravke, ter morda še posebej prijetno, ko se po takem zaključku nahajaš v tujem kraju za nekaj prostih ur. Še tak pogled v pestri svet in zopet boš doma. Pri vsem skupaj pa je bilo zame najprijetnejše, da sem ob tem dvignjenem trenutku lahko šel — spat.

To sem torej tedaj pri belem dnevu najprej storil, medtem ko je mladi sopotnik priložnost koristneje uporabil. Kazalo bi sicer pogledati še v znameniti »Max Planckov« inštitut za fiziologijo dela, po katerem Dortmund po svoje slovi, ampak v tem kratkem času ne gre. Predvsem ni tam neka razstava, da bi lahko vstopil, kadar se ti zdi, tiho zase zasledoval, kar te zanima oziroma še tiše mimo šel, temveč je študijski inštitut, pa mora imeti obisk svojo obliko za svojo vsebino. Čisto vse, kar je v zvezi s človekom in delom, se tam meri in ugotavlja oziroma so kar vse že dognali: kako je treba racionalno hoditi, da čim več izda in se čim manj utrušiš, kako je treba dvigati in nositi bremena, kakšen naj bo ročaj pri lopati in kako je treba odmetava-

ti, da bo učinek največji, utrujenost pa lažja, kakšne naj bodo stopnice za lažjo in varnejšo hojo, kakšna mora biti razsvetljava, kako nameščene police, kakšni sedeki ter tisoče takih raziskav, menitev in ugotovitev za čim učinkovitejše in prizanesljivejše vsakršno delo. Tam se torej ugotavlja vse tako oziroma je že ugotovljeno tudi za Westfalenhütte, za vse porurske in sosednje železarne in delavnosti ter na podlagi pameti lahko za ves dobrovoljni svet. No, in ker je tako, si pač ni treba lomiti glav ter raziskovati, kar je nekje že dognano, pa si lahko zato ob samem inštitutu še toliko bolj umirjen. V resnici sem pred toliko leti tudi jaz prinesel iz industrijskih dežel nekaj takih podatkov in predpisov, ki so se mi zdeli hudo zanimivi, ampak nečesa posebnega s tem že tedaj nisem prispeval, ker je zadeva v dosledni tehniki res že dolgo zasledovana in znana ter industrije same rade modernizirajo oziroma avtomatizirajo vse take zamudne in utrudljive procese ročnega vmešavanja, kjer le morejo. Vseeno torej kaže, da tudi pri nas ni treba takih in podobnih raziskovalnih

inštitutov pri vsakem obratu, temveč vsaj za skupne branže nekje racionalno skupno, predvsem pa v sodelovanju oziroma intenzivni uporabi vsega že znanega na svetu.

Še zmerom je preostalo časa za tak razvednostni sprehod po mestu, najprej seveda do že omenjene blondinke, potem pa še naprej. Pred izložbo sva ugotavljala to in ono. »Meni pa se zdi onale reč še boljša...« se je vtaknil nekdo od zadalj. Pač ni mogoče na svetu kam, da ne bi naletel na Slovenca. Šli smo na čašo. »Kdaj se boš vrnil...?« »Jutri, če se zadeva uredi...« Roke nima. Invalidsko pokojnino prejema, ki pa se izplačuje le tam; poleg tega pa je še v službi na pošti. Skupaj kar nekaj nanese. Žena in dva otroka. Po počitniški organizaciji oziroma štednji so potovali že na Portugalsko. Verjetno pridejo drugo leto na počitnice v Jugoslavijo. Krepak stisk levice, v očeh pa domotožje...

Trgovina je v tistih dneh (kar od Miklavža naprej) čisto zdijala. Od napisov, označb in bliskov na nebesju do prepredenja, zvezdic, srčkov, zvončkov in balončkov po vseh ulicah in celo do vključenja letalstva — vse je posvečeno Merkurju. Izložbe so magnetno aranžirane, premnoge trgovske hiše oziroma trgovine pa so se vsule kar na ulico. Pomaranče so na pr. kar v nasipih pa drugega na pretek. Tu na severu in pozimi sem menda prvič videl in kupil jabolko 11 cm premera. Tudi s perilom in s tako drobnarijo so priruknili na ulice ter še nama vsilili po eno srajco — kvaliteto, ki je ni treba prati ne šivati (verjetno se prej razleti). Trgovina je zdijala in prevzela praznike. Westfalski nadškof je ostro obsodil. Več listov je prineslo njegovo pismo: praznike, ki so namenjeni družinam in miru, je trgovina obrnila na sejem...

Za zadnjo večerjo so bili v najinem gostišču obloženi kruhki. Enostavno obloženi kruhki, vsak drugače nadevan. Interesantno, dobro, dovolj, čeprav za sladkorneža morda nekoliko preveč močnate podlage, ampak zmerom lahko kaj tudi pustiš. Pa čaj in pivo — pri meni seveda narobe. Vstopil je najin dr. H. Karel. Sploh nismo bili domenjeni. Opravek je imel tam ter je prisedel še za delopustno besedo, se spet oddaljil, se kmalu vrnil, plačal svojo čašo in naju povabil — na dom. Zazijala sva vseeno. Resda, skozi je bil pozoren in vse so nama poudarno skrbno nudili, vendar povabila v družino nihče ne pričakuje. Po tolikem štrapacu in tik pred odhodom tudi nisva bila »opremljena« za tak družinski obisk, vendar mož tople inteligence in velikega razgleda (strojni inženir in doktor phil. sociolog in psiholog, ki je bil nekaj let tudi profesor na visoki šoli za delovno varstvo), je napravil to tako prisrčno, da sva kar šla. Torej tudi tam še osebna gostoljubnost oziroma pozornost do gostov podjetja, ampak iskreno — na svoj račun, medtem ko se pri nas v dokazovanju »gostoljubnosti« prenekateri radi obesimo na vrat poslovnim gostom še za lastno preskrbo. Skromno stanovanje v trgovski hiši sredi mesta, vse čedno, priročno, udobno, brez vsakega razkošja. Simpatična žena iz domovine Schwarzwalda, trije otroci, ki so tudi prišli pozdravit Jugoslavana, pivo in prigrizek, topla beseda so bili hip tega obi-

ska. Prav tedaj so se motovile tiste stvari okoli Stuttgarta pa je neki list njihove dežele o vsem skupaj imenitno zapisal: »Die Dummheit des Jahres« (Neumnost leta) — z vsebino, kako so take reči nespametne, kako je škoda, da se dogajajo in navijajo za motnjo in nemir med ljudstvi. Čeprav ni spadala stvar na družinski obisk oziroma v razpravni okvir samo domu in delu posvečenega gostiteljevega značaja, sva opazila njegovo očitno zadovoljstvo, da sva sama našla to strpno in pametno opredelitev tudi v tamkajšnjem listu. In ko je v tej zvezi padla beseda še naprej ter je prvi potnik glasno povedal o svojem partizanstvu in opredelil jugoslovansko čast oziroma dolžnost obrambe svoje domovine, sem še bliže občutil, kako se vrednost v vrednostnih globinah zmerom prav vrednoti in ceni, čeprav na površju nasprotno težnjo seveda zaboli. Žena je bila po takem naključju rojena v Parizu, dr. Karl pa je — kakor malo Nemcev — naenkrat tekoče zasukal po francosko. Dopadlo se jima je, da nisva ostala dolžna, kolikor se je pač dalo. Ko so prišli otroci za »lahko noč«, sva se poslovila tudi midva. Res prijetno je bilo na gostoljubnem domu, poštenju, miru, družini in delu posvečenega strokovnjaka, kjer sva občutila tudi zadovoljstvo in ponos gostitelja, da je povabil Jugoslavana. Še pospremil naju je. Tedaj pa smo po naši šegi obrali nekaj točilnic, kjer sva še ponoči ugotovila, da tam vina resnično zlepa kdo ne pije. Zjutraj je bil ob minuti pred najinim hotelom spet avto za srečno pot.

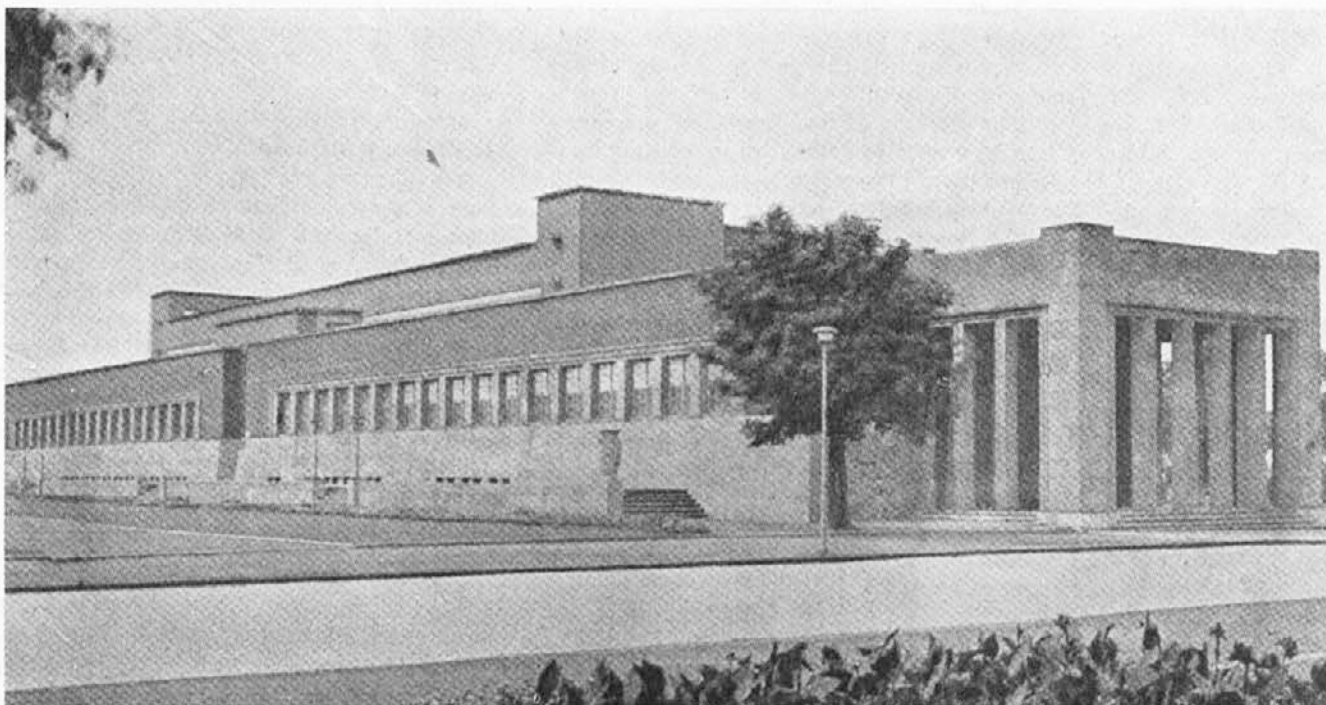
V Düsseldorf je komaj ura. Vlaki so vsi hitri, udobni, čedni ter vežejo kar naprej. Če zamudiš tega, je za njim že drugi. Karakteristična porurska koprena (ponoči pa seveda večni žar), kjer so rudniki in industrije kar na kupu, polagoma ponehava in že se zapeljemo v svetlo mesto ob Reni. Kakih 800.000 prebivalcev ima. Svoje dni sem čul, da je najlepše mesto v Nemčiji, sedaj pa, da je najdražje. Doživel sem ga ponovno. Iz mladosti je spomin na vsaj rahel spomin na Dunaj. V koraku je, na ulicah, v lokalih, v značaju. Ne vem, primerjave več ne bom zadel, ker je star več ne občutim, ampak povedal bi rad, da je tu

svetleje in manj kruhoborsko kot pa v čisto industrijskih mestih. Z »Wiener-Blutjo« sta si seveda najbolj podobna ob tokih velikih rek. Tu ne morem zgrešiti. Düsseldorf je nazadnje tudi deželna prestolnica, čeprav verjetno ni lahko biti »šef-mesto« ob toliko enakih in morda še večjih bogatih središčih v pokrajini. Na Nemškem to že naredijo, saj je Bonn, čisto majhna reč nekoliko više na Reni, celo državno središče, le pri nas v malem strašno radi trpamo vse na sedež industrije, čeprav bi že zaradi prostora in središnjega služenja marsikaj veliko bolj spadalo v lepe okoliške kraje.

Prekinila sva za nekaj takih iskanj, predvsem pa za obisk Deželnega muzeja »narod in gospodarstvo«. Impozantna zgradba ob Reni. Za smisel Nemcev in za bogatijo te dežele pa se je nama zdela cela reč še preskromna. Ne moreva pomagati. Sicer ni nobene primerjave, ampak prvi potovalec je predsednik odbora naše muzejske zbirke, podpisani pa pri ustanavljanju tudi ni držal križem rok, zato je ob takem interesu vsaj pričakovanje toliko večje. Do muzeja sva hodila celo uro, ker sva zavila naokoli, da sva videla čim več, in si ogledala tudi »železarsko« četrt. (Da, tudi avtomobile itd. imajo v tem mestu, in še koliko. Če ne bi bilo tistih svetlobnih znakov oziroma teranja čez prehode, bi nihče več nikamor ne prišel. Sploh mislim po tem obisku, da je v motorizaciji konec poštenege življenja na svetu). Vsa združenja železarske bitni so namreč v Düsseldorfu. Jeklarska in železarska industrija zajema menda že delavnost s preko 450.000 sodelavci, to se pravi, da je to tudi na teh centralnih povezavah precej dela in ljudi. Pa še poglobitvi njihovi denarni zavodi so tam, svetovno znana založba jeklarsko-železarske strokovne literature in tako kar v lastni stavbi tudi uredništvo in uprava menda še zmerom vodilne revije železarskega znanstva na svetu, izdaj »Stahl und Eisen«. Same ogromne palače, kakor bi se zavedale, kaj nosijo. Svoje dni sem razen bank veliko tega prepredel, sedaj ni bilo te nuje, predvsem pa ne časa. Kljub temu pa so nama doma pomotoma priznali, ko je

revija »Stahl und Eisen«, ki je zaradi deviz za nekaj časa zmanjkalo, zopet začela prihajati.

Bila sva tik pred prvim ciljem — na mostu, pod katerim je takoj muzej. Ampak most, preko katerega gre avtomobilski veletok središnjega »Autobahn«, reka Ren s toliko barkami ter še toliko tega desno in levo; kdaj bova končno v muzeju? Vse to bi še šlo, enkrat se naveličaš šteti tudi avtomobile itd., ko ne bi bilo aeroplanov. Kakor je bil namreč vodja popotovanja dober tovariš ter izreden talent dojemanja na taki poti, je bil glede letal določeno opredeljen. Seveda, on je doma predsednik tudi te spodbude, toda letal je na Düsseldorfskem nebu le preveč, da bi mogel vsakemu slediti. Na vsakega se je ozrl, o vsakem vedel povedati pojavn register in celo hitrost leta. Bal sem se, da bo nazadnje pozelel na aerodrom, a sva naposled le zavila pod most. Na čelu hiše je zapisano, kaj hoče ta gospodarski muzej, in sicer: »Delo in gospodarstvo sta osnovi civilizacije in kulture. Ti dve dejstvi ustvarjata pogoje za našo gospodarsko eksistenco, za način življenja in za nadaljnji razvoj. Javnost je o teh važnih vprašanjih našega življenja manj poučena. Zaradi tega hoče gospodarski muzej v času, ko so gospodarski problemi v središču dogajanj, doprinesiti za dvig gospodarskega izobraževanja najširših ljudskih množic, vzbuditi zanimanje za gospodarske postopke ter na najširših osnovah navajati na gospodarsko miselnost. Na stvaren in živ način, a ne le s suhimi statistikami, hoče dati podobo o sodobnem gospodarskem življenju, o njegovih osnovah in zavisnostih, storitvah in nalogah. Tistim z manj predizobrazbe hoče na najbolj razumljiv način obrazložiti najosnovnejše pojme, bliže šolanim pa omogočiti nadaljnje poglobitve v vprašanje gospodarske in družbene problematike...« Tako tam piše, potem pa je zapovrstjo pokazano zares skoro vsakršno delo od krajakraja do danes. Po možnosti so vsi človeški posegi pokazani v naravni velikosti. Bliže zadeve tu ne bomo popisovali. Muzeji so nazadnje tu, da si jih ogledaš. V Düsseldorfu kmalu koga zanese, pa naj stopi še tja pod most

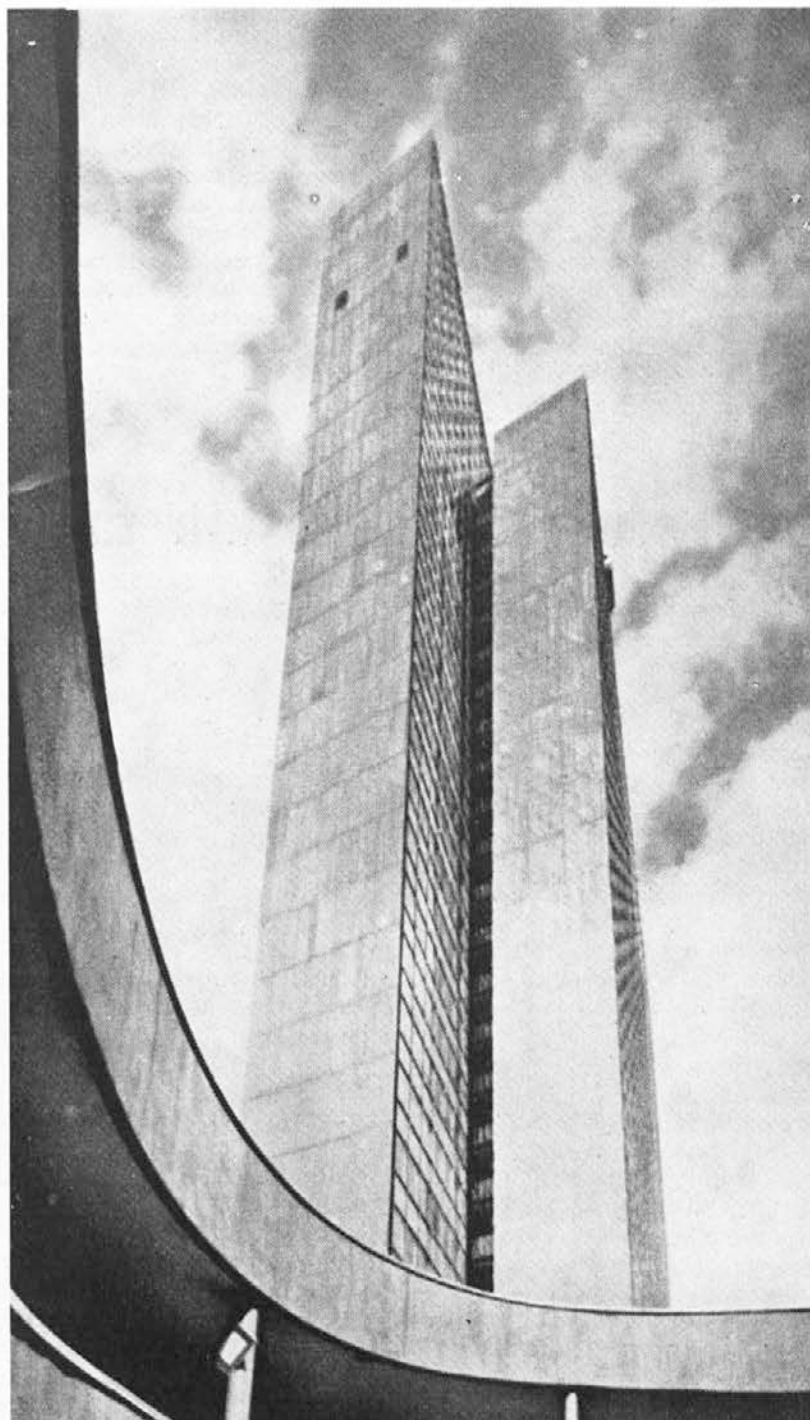
Gospodarski muzej
v Düsseldorfu

oziroma nekdo mlajši kdaj tudi kaj več pove o samih eksponatih.

Nekaj posebnega v muzeju je novi oddelek rokodelstva. Nikoli nisem vedel, da je obstajalo oziroma obstaja kar 125 različnih rokodelskih obrtnih branž. O teh zadevah je morda tam še več zapisanega kot pa pokazanega. Kako se industrija in obrt dopolnjuje in da zaposluje okoli 750.000 obrtnih delavnic v državi preko 4 milijone ljudi. Zaposlitev v obrti hitreje narašča kot prebivalstvo. Dovolj bo. Omeniti pa moramo, da zmerom povedo, da je tudi ta gospodarski muzej le veja njihovega središnjega tehniškega muzeja v Münchenu.

Nazaj sva šla po bližnjici. Jaz sem gledal samo še za znaki kake poštene gostilne, sopotnik pa v nebo. Priplavalo je spet — menda najmodernejše letalo, ki je vleklo napis: kupite za praznike družini to in to vino... Reklame sem bil že sit in ker je bilo večino tega nekje v zraku, me je bolelo tudi že vrat. Smo že rekli, da je vino v tej deželi zadosti drago tudi za njihove prejemke ter se polagoma odmika ljudstvu, zato pa ob priložnostih take reklame, kakor bi šlo za doto. Že iz Dortmunda sem hranil ponudbo kleti, ki je razprodajala razna renska in moselska vina letnikov 1953, 1954 in 1955 po 3 do 7,50 DM za steklenico. Čeprav gre za častitljive letnike, je stvar le precej zasoljena. V trgovinah je ta reč baje nekoliko cenejša. Na ta način sem se torej tudi jaz laže navadil na pivo, ki je nazadnje ob bolj napeti mošnji kar naše cene in zelo dobro. Morda pa hočejo s tem zavarovati čiste glave. Skoro ne bi verjel — prej, da je preveč ljudi.

Tako je šlo tisti dan naprej do desetih zvečer, ko sva končno pozvonila v prenočišču. Kmalu po omenjeni vinski reklami sva res naletela na imenitno gostilno. Da, na gostilno, kakršnih je v velenjih zmerom manj. Imajo še svoje posestvo ter svojo mesarijo. Izbira in postrežba sta tako zadovoljujoči, da sva še za večerjo izbrala ta lokal. Zdi se mi, da sva našla najboljšo tako postojanko v Düsseldorfu. Od dolge hoje sem čisto omagal in dalje tam ostal, medtem ko je sopotnik uvidevno sam nadaljeval. Ko sva se torej po ločeni poti spet domenila za tisti kot, sem prišel dokaj prej ter ob zavsema polnem lokalu dobil k mizi družbo. Prisedla sta dva mlada zgovorna delavca. Čeprav sem gledal v rob mize oziroma obračal vozni red, sta le navezala pogovor. Čim sem zvinil, sta pogruntala tujca, pa čaša za čašo, dokler sem celo sam prosil prekinitve. Prijazni ljudje, ampak — kakor vsaka mladost — nezadovoljni. Avto sta pustila za ogrom, pojedla kopasto izbrana jedila, piva kot kegljev. Ja, kaj avto, ko pa potem nimaš za kaj drugega... Ja, seveda, ampak to si moremo privoščiti le za nadure... Ja... Rekel nisem, ampak mislil sem si: vi pač hočete strumno marširati. Tak civilist, ki je na vrhu sedaj, je za vas preveč civilen. Vi imate najraje komando, na drugo pa pozabite. »Poslušajta, mlada gospoda, kar zadovoljni bodite, da je mir, da je delo in eksistenca. Ne morete se pritoževati, glejte in pomagajte, da bo tako naprej, da ne bo slabše. Pri nas premagujemo zaostalost ob gotovo skromnejših pogojih pa delamo srčno za napredek in za izboljšanje obstanka vseh.

Thyssenova hiša
v Düsseldorfu

Posnetek bi morali pokazati v inž. Lenasijevem sestavku, ker ga je on prispeval, a včasih je dobro kaj izmakniti zase

Samo, da bi bil mir, delo bo vse dalo. Pri vas ste po standardu gotovo izjemno naprej, zato morate biti zadovoljni toliko bolj, kajti na taki stopnji slabše navadno zmerom rado prej pride kot pa boljše. Mir je vse! Amen.« Tako sem jima podvoril in ju opozoril. Siva glava lahko tudi tako pove. Potem je kmalu prišel sopotovalec in se z njima bolj prijetno dalje razgovarjal. Vtis sem imel, da se bojijo vsaj spremembe na slabše. Tiste dni je bila tudi »paketna akcija« za njihove vzhodne brate in so navajali tudi krompir.

Pred nočiščem sva zavila še v bife. Celo grahovó juho so ponudili. To pa zmerom! Gostišča strežejo v vsej pozornosti. Že precej veseli gost ob šanku in trije kvartači tam za mizo so naju opazljiveje opazovali. Prvi je kmalu dvignil čašo in nama nazdravil, ostali so prikimali. Iz Makedonije. Za ženo je imel Vojvodinčanko, ki je šla k staršem v Wuppertal, kamor je prišel za njo. Končno ga je zapustila, sedaj pa pije, da pospravi, kar ima, in se vrne v Skoplje.

Oni trije so njegovi prijatelji. Nisva več čakala na te povesti.

Kar škoda, da sva imela naslednji dan pred odhodom še toliko časa in sva zavila v svetlejši restavracijski lokal, kajti s tem je najina prejšnji dan odkrita klasična gostilna izgubila svoj čar. Karkoli poželiš, se kuha in cvre na vstopu. Naročiš na strežbo, ali pa kar pokažeš skozi steklo, kaj naj ti naložijo. Kar hočeš, pa izbereš, magari same prikuhe. Izbira in postrežba, pozornost do gostov! Inštalacija je ob vsem tem zadosti enostavna, da se tudi na Ravnah na to ne bi mogli izgovarjati.

Jugoslavia-Express. Köln, Bonn, Koblenz, Rudesheim, Wiesbaden... dolina Rene, poznojesenske svitelobe. Ko zavijemo iz nje, ni daleč do krajev in spominov iz mladosti v Alzaciji in Lotaringiji. Spomnil sem se na Klopčiča, na njegov l'Hopital. Kje neki je zajemal v tej sicer tako lepi, a tako mešani pokrajini zaklad, da gotovo lepše prevaja, kot so Puškin, Lermontov, Heine peli. Spomnil sem se na weillerje,

na — ange, na — ville, na deželo ob Meurthi — in Mosseli.

Beljak me je pa užalil. Tam sva namreč spet čakala zveze, ker sva hotela po bližnjici. Vse je lepo, kolodvorski prostori posebej lepi. Čedno okvirjen napis pove RAUCHEN VERBOTEN in spodaj še VIETATO FUMARE. Da, v mejnem kraju smo in je opozorilo tudi v bližnjem jeziku kar svoja pozornost. Pripisa v slovenščini pa ni, čeprav Slovencev tam in v soseščini nihče ne taji. Že v tem sta svoj prezir oziroma namen. Ampak takoj pod omenje-

nim napisom je dosti bolj zanemarjena razlaga v slovenščini: POZOR NA RED! ODPADKE V KOŠ! KADITI PREPOVEDANO! Torej Slovenci tam so, toda ločiti jih je treba ter globlje opozoriti na red oziroma na take prestopke (ki jih drugi ne delajo!). To je tak grd odnos, primitivizem v hotenju in izvedbi, čeprav v malem in je le čudno, da pametni ljudje lepega mesta to dopuščajo. Zakaj raje ne bližamo, lepšamo, plemenitimo? Zakaj raje nismo vsaj dostojni?

Urednik

Iz odreda koroških tabornikov

Že dolgo je od tega, odkar je bil na Ravnah ustanovljen tudi »odred koroških jeklarjev«. Od kraja je šlo zelo težko in je mislilo že vse zadremati. Premagali pa smo te začetne težave in odred je od letošnjega običnega zbora zopet pokazal pravo lice taborniškega življenja. Izvolili smo delovne in sposobne ljudi, ki naj bi dajali odredu nove možnosti taborništva. Toplo smo pozdravili tedaj v naši sredi tudi predstavnika izvršnega odbora iz Ljubljane, predstavnika iz okrajne ZTS iz Maribora ter še predstavnike z Mute. Drugih žal ni bilo, čeprav smo jih povabili.

Konferenca je bila zelo živahna. Vsi pogovori so se sukali okoli dela našega odreda. Res, prejšnje leto smo se bolj slabo izkazali. Bile so ovire zaradi finančnih sredstev, ki nazadnje tudi pri tabornikih morajo biti. Namenili smo se celo razmnožiti svoje glasilo, kar bomo storili kdaj drugič, ko bomo mogli povedati kaj več o delovnih uspehih odreda. Pohvaliti pa moramo vod Apačev, ki se je vseskozi udarno prebijal in zelo uspel s taborom na Naravskih ledinah. Vso pohvalo zasluži še njihov vodnik Ferdo Kutnik. Dobremu tovarišu želimo še vnaprej take uspehe. S šotori smo v veliki stiski. Ni jih dovolj in treba bo naprej iskati. Imamo tri čete na osnovni šoli I., in sicer en ženski in en moški vod ter vod medvedkov in

čebelic. Osnovna šola II. pa ima moški in ženski vod ter po en vod medvedkov in čebelic. Vodnikov je vsega skupaj štirinajst, od tega so bili štirje na tečaju v Poljčanah, ostali pa bodo tečaje še napravili.

Odred se je udeležil več športnih prireditvev, ki so jih organizirali taborniki drugih odredov, ali pa tudi mi sami. Marca meseca se je odred udeležil smučarskega prvenstva mariborskega okraja v Črni na Koroškem in dosegel lepe rezultate. Aprila je naš »Odred koroških jeklarjev« sodeloval na tradicionalnem taborniškem teku na Muti. Tudi tu smo dosegli pohvalne rezultate ter prejeli nagrado. Dan mladosti smo tudi mi počastili z orientacijskim tekom, ki je s pomočjo športnega društva »Fužinar« lepo uspel.

Letos se je »Odred koroških jeklarjev« udeležil taborjenja na otoku Pagu, na našem lepem Jadranu. Na taborjenje, ki je trajalo od 12. do 26. julija, je šlo 30 članov. Za taborjenje smo seveda vse pridno pripravili ter seznanili članstvo s celotnim potekom, zato sta bila korist oziroma razvedrilo toliko popolnejša.

Septembra je bilo taborniško srečanje na Muti v priredbi »Odreda Bistrega potoka Muta«. Prireditve, na katero je prišlo kar lepo število ljudi, se je udeležil tudi starešina zveze tabornikov Slovenije

Sergej Vošnjak. Goste je pozdravil Jože Romih, ki je opisal zgodovino taborništva in njegov pomen. Glasbeni program so dali »Fantje treh dolin« s pevcem Jankom. Nastopili so še: moški pevski zbor Svobode Vuzenica, TVD Partizan ter »Ze-

Taborniki pri igri. Včasih smo se na deželi obregali na skavtske »postopače« in smo rekali, naj grejo raje pomagat kmetijam pri delu. Danes se je svet naprej obrnil ter bliže razumemo vzgojni pomen plemenitosti posvečenih taborniških družin

lezničar« iz Maribora. Konrad Dolar je za to priložnost skomponiral posebno skladbo, ki jo je ekipa radia Radlje ob Dravi posnela na magnetofonski trak. Naslednjega dne so bili razgovori med predstavniki taborniških organizacij (Muta, Murska Sobota, Limbuš, Ravne na Koroškem), popoldne pa odbojarski turnir ter nazadnje družabni večer z izvolitvijo »miss« taborniške prireditve. Tabornikom »Odreda Bistrega potoka« gre pohvala za njihov trud.

Upamo, da bodo nastopi naših tabornikov pritegnili in ohranili dobre člane tudi za naprej, da bodo spoznali naša pravila in naše taborniško geslo: S naravo k novemu človeku!

Karel Krevh

PROF. AVGUST ČERNETIČ

(ob odhodu v Ljubljano)

Kadar se kdo poslovil od nas, se zavemo, kako malo smo ga poznali in kako v resnici ničesar ne vemo o njem. Iz suhoparnih podatkov o njegovem življenju in delu diha skromna in otožna anonimnost, ta večna usoda učiteljev, ki vse življenje kujejo svoje talente v drobščini in ga razdajajo sproti vsak dan. Vsi smo ga jemali, toda komu se ga je zdelo vredno šteti in kdo mu zna določiti vrednost?

Rodil se je leta 1918 kmečkimi staršem pod Matajurjem v Beneški Sloveniji in do odhoda v partizane živel v okolju Bevkovega Čedermaca. 1947. leta je prišel na ravensko gimnazijo za profesorja zgodovine in zemljepisa, po potrebi pa je poučeval tudi filozofijo in uvod v družbene vede. Vseh funkcij, ki jih je opravljal v 15 letih, ni mogoče naštet.

— Pomagal je ustanovljati naš Delavski muzej.

— Predsedoval je okrajnemu svetu za prosveto in kulturo v Slovenjem Gradcu.

— Leto dni je vodil osnovno šolo, do konca pa gimnazijski oddelek za odrasle.

— Predaval je na političnih šolah od Raven do Črne.

Odkrit prijatelj mladine je bil, goreč učitelj marksizma, iz tistega rodu ustvarjalnih aktivistov, ki jim za predavanja, sestanke in konference ni bila nobena ura prepozna.

Človeka ni težko nadomestiti, težko pa je nadomestiti kvalitete, ki zorijo z leti: skromnost, požrtvovalnost in intimno poznavanje kraja in ljudi.

Za ravensko delo — hvala! na delovnem mestu sekretarja Ekonomske fakultete v Ljubljani pa — dosti novih uspehov.

(n. r.)

Kostanje pečemo tudi na Ravnah

Za to skrbi Wlodygova mama že petintrideset let. Vsako jesen je tako — radovedno, okusno, le cena se spreminja

60 let ravenske godbe na pihala

V našem listu smo o nastanku ravenske godbe zapisali že svoje dni. Že tedaj smo dvomili in rekli, da bo stvar najbrž bolj stara. No, sedaj še bolj določeno praznujemo 60-letnico ustanovitve, kar starejši ljudje le ne moremo čisto verjeti, kajti po teh krajih so godli tudi že v prejšnjem stoletju.

Avtor sestavka zato tu posebej vabi in naproša vsakogar, ki bi kaj dalje nazaj vedel oziroma vedel še za kakšne podrobne zanimivosti, da pove.

V Titovem domu so se 3. novembra letos zbrali naši godbeniki na občnem zboru. Tri razveseljive stvari je ugotovil ta shod:

— od 45 članov godbe je več kot polovica mladine, tako da je povprečna starost orkestra 28 let,

— letos je godba nastopila 45 krat,

— 60 let je minilo, kar so na Ravnah prvič organizirano zagodli.

Zato je tudi razumljivo, da je sledila majhna svečanost, ko so se javno zahvalili gostom, Alojzu Korperju, edinemu staremu godbeniku, Lukanu Juhu in Ivanu Vrčku, iniciatorjema za ustanovitev godbe, in trem aktivnim godbenikom, ki neprekinjeno sodelujejo pri godbi že 40 let — Jožetu Čegovniku, Ivanu Reberniku in Avgustu Pogorevčniku I.

Želimo, da bi še dolgo in lepo godli, ter na kratko povzemamo zgodovinski pregled, ki ga je podal tov. Globočnik ob tej priložnosti.

Rojstvo ravenske železarske godbe je povezano z imenom Alojza Kostweina, trobentača avstrijske vojaške godbe, ki je ob svoji vrnitvi v domači Guštanj našel v kraju delavce — glasbene samouke. Zbral jih je in 1. septembra 1902. leta, ko je bila v našem kraju lepa nedelja, je 18 godbenikov, samih mladih jeklarjev v gasilskih uniformah, spremljalo gasilce k cerkvi. To so bili:

Vincenc Stopar, Oto Vidmar, Jože Gruber, Ernest Pipan, Florjan Viternik, Ivan Frece, Franc in Leopold Kotnik, Franc Popič, Franc Vegl, Karel in Jakob Sečnjak, Peter Mezner, Jurij Sušnik, Karel Bervar, Ivan Pušnik, Avgust Pratneker, Jože Korat, Jože Kajzer pa še neki Marold, Sušnik, Koš in Zomt. (Od imenovanih živi menda le še Ernest Pipan nekje v Celovcu).

Fantje so znali takrat šele 4 koračnice, ki so jih seveda večkrat ponavljali, vendar to ni nikogar motilo, ker je bil nastop tako imeniten dogodek, da je vse govorilo o njem.

Kmalu so se začeli javljati še novi talenti:

Alojz Korper, Mini Mezner, Vaupot in drugi. Tako je raslo število godbenikov in 1. 1910 doseglo 30 moških.

Vse do pričetka prve svetovne vojne je ta godba nastopala tudi s koncerti domače in lahke vsebine doma, na Prevaljah, na Rimskem vrelcu, v Labudu, Pliberku, Velikovcu in drugod.

Godba je bila pod okriljem gasilskega društva in je že tedaj morala obvezno in brezplačno igrati na pogrebi umrlih članov tega društva.

Proti koncu vojne je prenehala delovati. Ko pa se je po nastanku Jugoslavije v jeklarni ustanovila delavska organizacija kovinarjev, je na svojih slavnostih vedno teže pogrešala godbo. Najemali so muzikante od drugod, iz Trbojn in celo iz Begunj na Gorenjskem.

V letih 1921/22 pa so se začeli učiti novi mladeniči, med temi tudi naši veterani Jože Čegovnik, Ivan Rebernik in Avgust Pogorevčnik I., ki še danes aktivno sodelujejo.

Po napornem delu v železarni so ob 5. uri popoldne hodili na vaje uro in pol peš k Rogačniku; tako dan za dnem, več let. Čez

dan delo, zvečer pa učenje not in igranje. Tako je nastajal poleg starejših godbenikov novi kader. Takrat so igrali le koračnice, polke in valčke.

Aprila 1923 je odbor osrednjega društva kovinarjev skupaj z obratnimi zaupniki sklical sejo. Na tej seji so ugotovili, da bi bil kapelnik Kostwein pripravljen spet prevzeti godbo, sprejeli pa so tudi začasna pravila godbe.

Godba bi delovala v okrilju delavcev jeklarne, delavci in uslužbenci bi bili podporni člani in bi prispevali od svoje plače 2 din mesečno.

Proračun za nabavo instrumentov je znašal 30.000 dinarjev, ki so bili končno odobreni in julija 1923 je že prispela pošiljka novih instrumentov.

Spomin iz leta 1925. Od leve na desno spodaj: Štefan Štehar, Lojze Lesičnik, ustanovitelj Rogačnik, Ivan Rebernik in Avgust Pogorevčnik. V drugi vrsti: Ivan Kokal — naš stari boljševek, Ivan Jastrovnik, Ivan Pogorevčnik in Jožef Mesner, čisto zadaj pa: Cenel Kanonik in Jože Čegovnik. — S križcem zaznamovani godbeniki-veterani še danes aktivno sodelujejo

To pa je že tudi koncertna godba iz leta 1930. Ob bobnu sedita Rudolf Slivnik in Sušnik. V prvi vrsti od leve na desno so: Leopold Močnik, Ivan Jastrovnik, Ivan Rebernik, Alojz Kostwein — prvi kapelnik, Jože Sikora, Lojze Lesičnik, Franc Vožank-Kurtnik in stari Viternik. V drugi vrsti: Alojz Korper, Valentin Slana, Pudl, Avgust Pogorevčnik, Ivan Pogorevčnik, nepoznan, Ivan Kokal in Jožef Mežner. Čisto zadaj pa so: Štefan Štehar, nepoznan, Vincenc Kanonik, Jože Čegovnik in Filip Podojsteršek

Roman Kogelnik:

Možnosti šolanja oziroma nadaljnega izobraževanja pri podjetju

V zadnjih letih se v našem gospodarskem sistemu vedno bolj pogosto ukvarjamo ter razpravljamo o problematiki produktivnosti dela kot enem od osnovnih elementov delovanja sleherne gospodarske organizacije. O tem, da je produktivnost dela res eden od temeljnih elementov delovanja vsakega podjetja, imamo več dokazov; prav posebno pa nas o tej trditvi prepričuje dejstvo, da je bil v zadnjih letih precejšen del gospodarske zakonodaje posvečen prav reševanju problema produktivnosti dela, ki ga ta zakonodaja upravičeno obravnava kot osnovni regulator sleherne gospodarske dejavnosti. Na produktivnost dela so med ostalimi že vezani tudi naši osebni prejemki, pri katerih smo prav vsi močno zainteresirani, kako se le-ti formirajo in gibljejo. S tem pa naj bi se dosegel željeni cilj, da produktivnost dela ne rešujejo in se s to problematiko ne ukvarjajo v našem gospodarskem sistemu le posamezniki, ki so s to nalogo zadolženi ali pa jim je to celo poklic, nego vsi v gospodarski sistem vključeni člani naše družbe.

Če smo že priznali temu vprašanju tako važno in pomembno vlogo, nam mora biti tudi poznano, od česa je potem odvisna produktivnost dela. Vsakdo, ki se s to problematiko ukvarja ali mu je poznana, bo priznal, da je tudi v tem več faktorjev, med katerimi je poleg dobrih proizvodnih naprav in organizacije dela prav gotovo na vidnejšem mestu dober strokovni kader, ki

z razpoložljivimi napravami in ob vpeljeni organizaciji dela ustvarja proizvodnjo.

V tem prispevku se nameravam omejiti le na slednji element produktivnosti dela, to je na strokovni kader ter seznaniti člane našega kolektiva z možnostmi strokovne izobrazbe v našem podjetju in delo s posredovanjem in pomočjo le-tega tudi izven podjetja.

Dejstvo, da je dober strokovni kader važen faktor v verigi činiteljev, ki vplivajo na produktivnost dela, je naše podjetje potrdilo že leta 1959, ko se je njegov delavski svet odločil za ustanovitev izobraževalnega centra, ki naj bi se skupno s komisijo za strokovno vzgojo kadrov pri CDS ukvarjal s strokovno vzgojo sodelavcev železarne.

Kakšne pa so potem možnosti strokovne vzgoje v našem centru? Po obstoječem planu in programu dela centra obstajajo te možnosti:

IZOBRAZBA MLADINE

V okviru centra deluje Metalurška industrijska šola, v kateri se strokovno izobražuje mladina, stara do 17 let, v sledečih poklicih:

- talilec SM in El peči,
- valjalec profilov,
- termični obdelovalec; kalilec, žarilec in ogrevalce,
- ročni oblikovalec,
- modelni mizar,
- strojni kovač,

- strojni ključavničar,
- strugar,
- brusilec,
- rezkalec,
- obratni električar,
- elektromehanik,
- telefonski mehanik,
- industrijski zidar.

Za elektromehanika in telefonskega mehanika je teoretični in praktični pouk v industrijski kovinarski šoli pri »ISKRI« Kranj, a za industrijskega zidarja v železarni Zenica ter prizadeti sklepajo s podjetjem posebne pogodbe o proučevanju in delu oziroma štipendiji. Za obratne električarje je izobrazba ločena in sicer teoretični pouk v elektrogospodarski šoli v Mariboru — vsako šolsko leto po tri mesece, praktični pouk pa v delavnicah elektro obrata podjetja. Izobrazba za vse ostale zgoraj navedene poklice je v celoti na lastni šoli; praktični pouk delno v šolskih delavnicah, za metalurške poklice pa v obratnih učnih kotičkih. Učenci se sprejemajo v uk po v razpisu določenih pogojih, med drugim z uspešno dokončano osemletko ter na osnovi sprejemnih izpitov. Razpis je vsako leto meseca maja ali junija. Vsi učenci prejema med učno dobo, ki znaša za vse omenjene poklice tri šolska leta, ustrezne nagrade po veljavnih zakonskih predpisih oziroma po delu po učinku. Mladina iz daljnih krajev ima možnost nastanitve v domu učencev na Ravnah.

IZOBRAZBA ODRASLIH

I. V podjetju

a) Redne oblike izobraževanja

1. Izobrazba tehniškega kadra (TSS)

Na centru deluje že tretje šolsko leto — torej od 1960/61 tehniška srednja šola — oddelek za odrasle kot podružnica TSS Maribor. V tej šoli, ki ima le strojni oddelek, se izobražujejo in usposabljaajo za tehniški poklic v glavnem sodelavci, ki izpolnjujejo zahtevane pogoje in imajo veselje za ta poklic. Od pogojev bi bilo morda potrebno omeniti le glavna dva pogoja, in sicer dosežena kvalifikacija v enem od kovinskih poklicev (strojni oddelek) — uspešno končana industrijska šola ali šola za učence v gospodarstvu ali strokovni izpit za kvalificiranega delavca ter najmanj tri leta prakse kot kvalificirani delavec v svojem poklicu v proizvodnji. Slednji pogoj nam pove, da je šola namenjena predvsem ljudem iz proizvodnje in vzgaja seveda tudi kadre za proizvodnjo — predvsem za operativno v proizvodnih in remontnih obratih ter priprave dela (tehnologi, normirci, kalkulanti itd.), načelno pa ne za konstrukcijske biroje (konstrukterji in pomožni konstrukterji).

Šola traja tri polna šolska leta s poukom 4-krat tedensko samo popoldne. Šola ne oprošča slušateljev od služenja JLA —

In naš godbeni zbor danes. Slika z revije slovenskih godb na Ravnah leta 1959

Od tedaj naprej je godba redno delovala vse do okupacije.

Ob koncu NOB je bila godba v celoti vključena v osvobodilno vojsko in je skupaj z njo hodila in igrala po Avstriji, Vojvodini, Hrvatski in drugod.

Po osvoboditvi je ostalo vsega še kakih

deset mož. Takrat je prevzel vodstvo godbe sedanji kapelnik Jožko Herman, ki je z vztrajnim delom in s polno podporo železarne sestavil iz male skupine pravi pihalni orkester, ki je danes med prvimi v Sloveniji, znan pa tudi izven meja.

(n. r.)

redni vojaški rok ali orožne vaje. Slušatelji nimajo zaradi obiskovanja predavanj nobenih ugodnosti glede delovne obveznosti v podjetju.

Analogno ciljem in namenu te šole, da vzgaja tehniški kader le za izbrana delovna mesta, je tudi učni načrt le-te temu primeren. V prvih štirih semestrih se predavajo le splošni in splošno-strokovni predmeti, katerih znanje, pokazano z uspešno opravljenimi izpiti — kolokviji, je prvi pogoj za vpis v V. semester oziroma III. letnik. V zadnjem, to je III. letniku, predvideva veljavni učni načrt specializacijo oziroma z drugimi besedami povedano — pripravo tehnikov za bolj konkretna delovna mesta. Zato so v tem letniku na programu le predavanja iz »zbirnih« predmetov. Glede na značaj proizvodnje v našem podjetju ter precejšnjo tehnološko problematiko se je upravni odbor podjetja v preteklem šolskem letu odločil za dve smeri izobrazbe tehnikov v okviru te šole in to za tehnološko in splošno — strojno smer. Po končanih predavanjih v III. letniku opravljajo absolventi ustrezno diplomu.

Slušatelj v to šolo ne sprejemamo redno vsako leto, temveč le v okviru potreb v matičnem podjetju, ker le-ta tudi v pretežni meri financira stroške šole.

Interesente za to šolo vest o takem »nerednem« vpisu najbrž prav nič ne razveseljuje in jih bo prav gotovo zanimalo, kdaj bo zopet naslednji vpis.

Izgledi so, da bo prihodnji vpis v I. letnik te šole naslednje šolsko leto 1963/64. V tem smislu se je tehniško vodstvo podjetja odločilo za izdelavo analize o nadaljnjih perspektivnih potrebah po tehniškem kadru te vrste v podjetju. Kolikor nam je znano, naj bi vsi obrati proučili in tehniškemu vodstvu podjetja do določenega roka javili svoje potrebe, istočasno pa tudi zbrali ustrezne želje po študiju za tehniški poklic s strani posameznih sodelavcev ne glede na lastne potrebe v prizadetem obratu. Eni kot drugi podatki naj bi služili tehniškemu vodstvu podjetja za lažjo in pravilnejšo odločitev o vprašanju vpisa I. letnika jeseni prihodnjega leta. Kot že omenjeno, kažejo že do sedaj zbrani podatki, da bo sledila pozitivna rešitev. — V tem primeru pa »majhna« novost! V primeru namreč, da se bo prihodnje šolsko leto res pristopilo k ponovnemu vpisu v I. letnik TSS in ko bo podjetje tudi določilo vpisne pogoje, ki bodo pa po vsej verjetnosti ostali nespremenjeni, bo vodstvo centra še v tem kolektorskem letu 1962 izvršilo razpis. Na ta razpis se bodo interesenti v skladu z razpisanimi pogoji s pismeno prijavo oziroma prošnjo, kateri bodo morali biti priloženi zahtevani dokumenti, prijavljali na center. Seveda bodo morala pristojna obratovodstva te prijave svojih sodelavcev priporočati, sicer jih ne bomo upoštevali. Zakaj pa razpis in vse te formalnosti že letos, če bo začetek šolanja šele v šolskem letu 1963/64? No, novost je prav v tem. V smislu direktiv sveta za strokovno izobraževanje LRS naj bi bil v bodoče na vseh tovrstnih šolah uveden »pripravljalni seminar«. Zakaj pa zopet to? Analiza obstoječih oddelkov za odrasle pri TSS v vsej republiki je pokazala, da slušatelji težko premagujejo in obvladajo potrebno učno gradivo pri nekaterih strokovnih predmetih, ker jim

manjka znanja iz določenih splošnih predmetov, kot n. pr. iz fizike, kemije, opisne geometrije itd. Zato se bo v bodoče na vseh oddelkih za odrasle pri TSS uvedel že citirani pripravljalni seminar oziroma semester, ki bo trajal cele štiri mesece s trikratnim poukom tedensko. Na tem seminarju bodo predavanja iz naslednjih predmetov: slovenski jezik, matematika, fizika, kemija, tehniško risanje in opisna geometrija — skupno ca. trinajst ur tedensko. Po končanih predavanjih v tem semestru naj bi sledili izpiti, ki bodo služili kot selekcija prijavitelcev za TSS. Prijavitelci z uspešno opravljenim izpitom za pripravljalni semester bodo s tem pridobili »legitimacijo« za dokončen vpis na TSS, ki bo začela s poukom septembra 1963.

2. Izobrazba administrativno-knjigovodskega kadra

Med drugo redno obliko izobrazbe spada vzgoja administrativno-knjigovodskega kadra, ki se usposablja v dveletnem tečaju za različna delovna mesta v administraciji, evidenci oziroma knjigovodstvu. Pogoji za vpis v ta tečaj sta uspešno dokončana osemletka in sprejemni izpit.

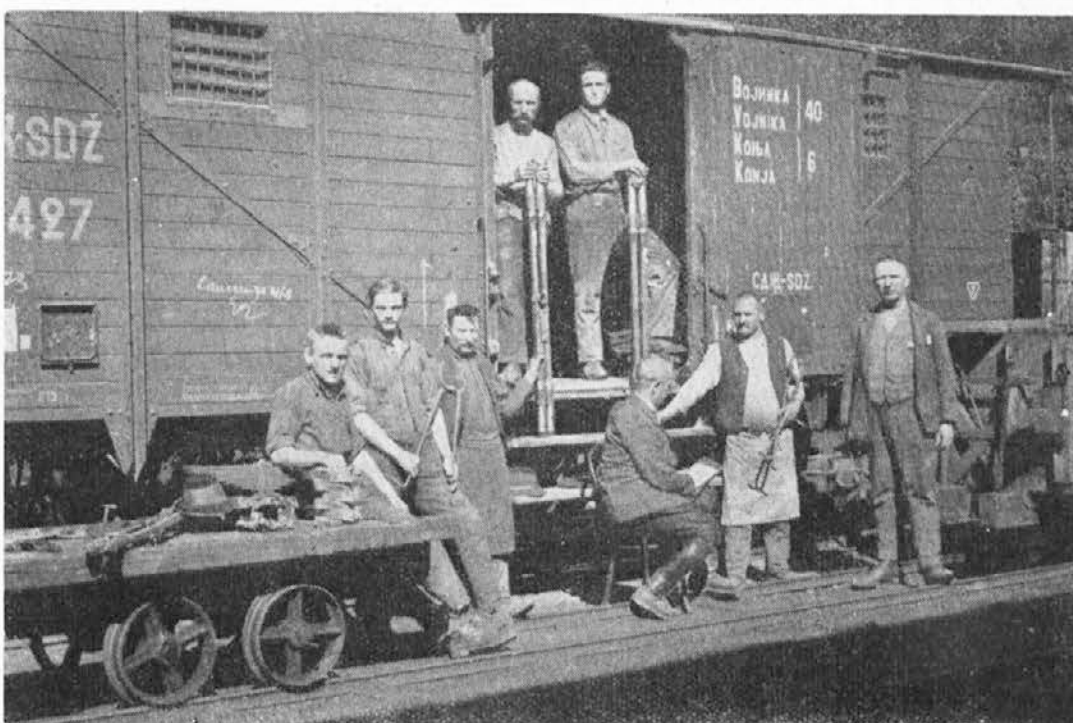
Na osnovi posebne analize stanja v obstoječem letniku (II.) tega tečaja ter na podlagi izkušenj se je podjetje odločilo, da preneha s takim načinom vzgoje tega kadra. Zato že letos ni bilo razpisa za I. letnik tega tečaja. Analiza in izkušnje so namreč pokazale, da se v ta tečaj zateka razmeroma slab kader, in to zlasti v zadnji grupi tega tečaja, čemur je najbrž krivo tudi to, da tečaj ni javnopravno priznan in slušateljice ne prejemajo v času šolanja na tečaju ustreznega otroškega dodatka. Zaradi te okolnosti je tudi nivo znanja pri prizadetih razmeroma nizek, česar pa se tudi na tečaju ne da več nadoknaditi. Tako bo podjetje v bodoče rekrutiralo ta kader v glavnem iz vrst absolventk rednih administrativnih šol v Mariboru in Slovenjem Gradcu, delno pa si bo pomagalo z vključevanjem na delo

absolventk gimnazij ali vsaj nekaj razredov gimnazije ter jih preko posebnih tečajev, n. pr. iz strojepisja, stenografije itd., pripravilo za ustrezna delovna mesta.

3. Uvajalni seminar za novo sprejete sodelavce

Ena od važnih zadolžitve kadrovskega značaja vsake gospodarske organizacije je uvajanje novega sodelavca na delovno mesto. V začetku leta 1960 je podjetje prekinilo z zastarelo metodo sprejema novih delavcev — kolikor smo sploh lahko govorili o kakšnem organiziranem sprejemu. Po starem je namreč na dan nastopa službe odpeljal kakšen kurir ali kdorkoli že tega novega delavca ali uslužbenca v obrat na delovno mesto, ne da bi novinec pred tem dobil kakšno informacijo o podjetju. Tako se je znašel nenadoma v novem okolju, kot da je padel z »jasnega«. S to prakso smo prenehali in od januarja 1960 dalje se vrši za vse novo sprejete sodelavce organiziran sprejem, to je uvajalni seminar.

Uvajalni seminar obsega dva dela — splošnega in strokovnega. Splošni del traja dva dni in ga sestavljajo predavanja iz naslednjih področij: delovanje in možnosti strokovne izobrazbe na našem centru, zgodovina našega podjetja do 1945, razvoj podjetja od 1945 dalje s pogledom v perspektivni razvoj, sedanji proizvodni program podjetja z razlago o pomenu naših izdelkov za jugoslovanski in tudi inozemski trg oziroma gospodarstvo, vzporedno se prikazujejo diafilmi o naših proizvodih in podjetju, o organizaciji podjetja, pravice in dolžnosti članov kolektiva, sistem nagrajevanja oziroma formiranje naših osebnih dohodkov, o delavskem samoupravljanju, delovanju raznih organizacij in družb, organizmov v podjetju in kraju, tehnična zaščita dela, požarna varnost, osebna zaščita zdravja ter o odnosu do družbene lastnine. Poleg tega se novo sprejetim predvaja kratek film o podjetju ter opravi ogled podjetja z istočasno razlago tehnološkega procesa.

Odprema nekoč davno. Rajko Kotnik, ki so ga okupatorji enostavno obglavili, sedi pred vagonom. Zraven na desni sta Lipovnik Luka in Melhior Videčnik. Razpoznamo še Kefra in Čepelnika ter že nekaj let oslepelega Toneta Morija ob vozičku

MIRAN KRIVOGRAD

Naša prelepa Uršlja gora je spet zahtevala žrtev. Samo kdaj pa kdaj napravi tako menda zato, da poudari svoje gorstvo. V njenih pečinah oziroma žlebovih je umrl Miran Krivograd, izmenski delovodja strojne kaluparnice. Delali so na gori v zvezi s tistimi homatijami okoli televizijskega stolpa in se zamudili v noč. Ko so se vračali, se je spomnil, da je pozabil pulover in se je vrnil v koč, potem pa mahnil po bližnjici, da bi dohitel tovariše. Tu je — steza čisto na robu — zdrsnil, padel najprej kakih 10 metrov v skale potem pa še drsel po navpičnem žlebu kakih 250 metrov v globino.

Miran Krivograd je bil dober fant, star šele okoli 30 let. Pomagal je pri vseh naprednih stvareh, tako tudi idealno na gori, le zase je bil zgledno skromen. Pogrešali ga bomo in se ga lepo spominjali zmerom.

Materi, ki je izgubila edinega in tako dobrega otroka, naše iskreno sožalje.

V splošni del seminarja so vključeni vsi novo sprejeti ne glede na izobrazbo, to je poklic in kvalifikacijo, spol in okolnost, da je kdo od novincev že kdaj bil v podjetju ali ne.

Drugi, to je strokovni del seminarja obsega predelavo posebnega ključavničarskega programa v učnih delavnicah centra in traja 48 ur. V ta del seminarja pa so vključeni vsi tisti novo sprejeti sodelavci, ki se v naše podjetje vključujejo prvič, in oni, ki se po več letih ponovno zaposlijo pri nas, so pa vsi brez kakšne kvalifikacije. Vse operacije v zvezi s predelavo programa se ocenjujejo in na osnovi teh ocen se izvrši definitivni raspored novo sprejetih na delovna mesta.

Uvajalni seminar je ob pričetku vsakega meseca, ker se v zadnjih letih vrši sprejem nove delovne sile le mesečno.

b) Občasne oblike izobraževanja

1. Pridobitev kvalifikacije

V okviru centra je vse do zadnjega časa delovala dvoletna šola za VK delavce ter dvoletni tečaj za KV delavce — za metalurške in kovinske poklice.

Center je začasnno z dosedanjim načinom vzgoje VK in KV kadra prenehal, ker se obetajo novi predpisi o načinu doseganja in priznanja stopnje kvalifikacije kadrom v gospodarstvu in javnih službah.

Ko bodo ti predpisi začeli veljati, bo center takoj pristopil k organizaciji te vrste vzgoje naših kadrov zlasti še zaradi dejstva, da se v tem smislu že izvaja določen pritisk s strani zainteresiranih. Člani kolektiva bodo o naših prizadevanjih in ukrepih v tem pogledu pravočasno obveščeni.

2. Usposobitev za delovno mesto

Pod tem naslovom mislimo na sodelavčevo priučitev za polkvalificirana delovna mesta — brez razlike na stroko in poklic.

V triletni dobi delovanja centra je pri-

učevanje za posamezna delovna mesta v proizvodnji že ustaljeno in kontinuirano na primer za žerjavovodje ter premikače, zavirače in kretnike za industrijski tir. Učni programi za te PK poklice so na osnovi daljše in pogostnejše uporabe ter preizkušnje v obratih že zelo izpopolnjeni ter pri krojeni zahtevam poklica, a zlasti potrebam delovnega mesta. Tečaja za oba navedena poklica trajata vsak po ca. 10 tednov in sta organizirana vsak vsaj enkrat letno.

Nadalje ima center v programu strokovno vzgojo — samo za praktično delo — polkvalificiranih oziroma priučenih strojnih ključavničarjev. Tečaj obsega osnovni in nadaljevalni del, v celoti pa traja ca. 350 učnih ur. V tem tečaju se lahko usposobijo sodelavci za opravljanje prav različnih del na skoraj vseh polkvalificiranih ključavničarskih delovnih mestih v mehanični delavnici in strojnem remontu.

3. Strokovna izpopolnitev na delovnem mestu

Na tem področju so članom kolektiva dane največje možnosti. Center ima že izdelan program za nekaj delovnih mest in so se v tem smislu že vršili različni seminarji, ki so rodili vidne uspehe. Tako so bili do sedaj že izvedeni seminarji za strokovno izpopolnitev na naslednjih delovnih mestih:

- za osebe pri topilniških pečeh,
- za topilce EI in VF peči o ravnanju z električnimi napravami pri teh pečeh,
- za osebe v livni jami,
- za osebe priprave vložka,
- za pripravljalce livarskega peska,
- za strojne oblikovalce,
- za valjarje in adjusterje valjane robe,
- za kovače in adjusterje kovane robe,
- za žarilce in kalilce,
- za rezalce na krožnih žagah v mehan. delavnicah,

- za revolverseke strugarje v meh. del.,
- za vrtalce v mehaničnih delavnicah,
- za brusilce trde kovine v mehan. del.,
- za kontrolorje proizvodnje in metalurške laborante.

Vsem sodelavcem na omenjenih delovnih mestih, ki so ustrezne seminarje uspešno končali, je bila priznana polkvalifikacija in celo interna kvalifikacija.

Priznamo, da s tem še niso bile izčrpane vse možnosti strokovne izpopolnitve in da obstaja v podjetju še večje število takih delovnih mest, kjer bi strokovna vzgoja na delovnem mestu bila koristna in potrebna. Možnosti so na tem področju mnogo večje, kot to prikazuje gornji pregled že izvršenega dela. Na tem mestu apeliramo na pristojna obratovodstva, zlasti pa na vse sodelavce podjetja, da sami nakazujejo svoje želje in take potrebe po nadaljnjem izpopolnjevanju na delovnem mestu, ker je le v tem eden od bistvenih elementov rasti produktivnosti dela in s tem povezanega proračuna naših osebnih dohodkov.

V tekočem šolskem letu ima center v programu več takih seminarjev za potrebe

mehanične delavnice, livarne in skladiščne službe ter tehnične sekretarje pri obratnih delavskih svetih v podjetju.

4. Družbeno-ekonomska vzgoja

Ta stran vzgoje je med vsemi področji izobraževanja v podjetju najbolj zaostala, ker smo pač to dejavnost malodušno prepuščali delavski univerzi, češ da je to njeno torišče dela. To pa ni povsem pravo stališče in osrednji politični organi v občinskem merilu so na svojem zadnjem zboru o tem izrekli tudi ustrezno kritiko.

V tem smislu nameravamo v bodoče navezati z vodstvom DU na Ravnah tesnejše stike ter kreniti v tem pogledu z »mrtve točke«. Pripravljajo se že programi za seminarje o delavskem samoupravljanju, ki bodo organizirani ločeno za člane DS, predsednike vseh komisij pri DS in UO, člane teh komisij, dalje posebej za sindikalne funkcionarje po podružnicah itd.

II. Izven podjetja

1. Pridobitev kvalifikacije

Center naj bi organiziral strokovno vzgojo za vse potrebe podjetja, toda za nekatere stroke in zlasti poklice to ni mogoče, ker v tem smislu nima potrebnih pogojev ali pa za to ni pooblaščen. Zato je primoran sodelavce določenih poklicev pošiljati na strokovno izpopolnjevanje drugam — izven podjetja. Na tem mestu predvsem mislimo na vzgojo varilskega kadra in kadra na parnih lokomotivah in termo energetskih napravah (kurjači, strojniki itd.). Sodelavce, predvidene za omenjena delovna mesta, pošilja center na izobraževanje Zavodu za varjenje LRS v Ljubljani ali Mariboru, za slednje pa skrbi republiški odbor združenja strojnikov in kurjačev v Ljubljani.

2. Usposobitev za delovno mesto

Analogno navedbam v prejšnjem odstavku center posreduje možnost usposobitve za delovno mesto pri merodajnih ustanovah in institucijah. Tako se že nekaj let izvaja načrtna vzgoja varilcev pri omenjenem zavodu, s tem da center prizadete sodelavce pošilja na:

- osnovne tečaje za plamensko varjenje in rezanje,
- nadaljevalne tečaje za plamensko varjenje in rezanje,
- nadaljevalne tečaje za obločno varjenje in rezanje,
- osnovne tečaje za obločno varjenje in rezanje,
- tečaje za plamensko varjenje Cu in Cu-zliti,
- tečaje za plamensko varjenje in spajkanje Al in Al-zliti,
- tečaje za plamensko varjenje in spajkanje svinca,
- razne druge specialne varilske tečaje.

Na isti način je rešeno tudi vprašanje vseh kurjačev, za katere republiški organ njihove organizacije prireja razne tečaje in seminarje v različnih krajih pač pri podjetjih, kjer obstajajo ustrezne naprave.

Navedli smo le ta dva primera take rešitve usposabljanja ljudi za določena delovna mesta, ker sta se pač ta dva tudi stalno ponavljala, zlasti za varilce; mož-

**VSAK SODELAVEC PRI NAS IMA MOŽNOST
NADALJNJEGA IZOBRAŽEVANJA**

nosti pa so tudi za druge specialne poklice, le da se do sedaj niso porajale potrebe.

3. Strokovna izpopolnitev

Center posreduje možnost udeležbe na raznih strokovnih tečajih in seminarjih v republiki in izven nje, kjer si lahko sodelavci izpopolnijo svoje strokovno znanje v svoji stroki in poklicu. Taka možnost obstaja pri raznih izobraževalnih institucijah, od katerih omenjamo le najvažnejše:

- Zvezni zavod za izobrazbo vodilnih oseb v gospodarstvu v Zagrebu,
- Zavod za izobraževanje kadrov in proučevanje organizacije dela v Kranju,
- Zvezni in republiški zavodi za produktivnost dela,
- Zavod za ekonomske ekspertize v Beogradu,
- »Birotehnika«, zavod za organizacijo i unapređenje uredskog poslovanja v Zagrebu,
- »Finansijski studio«, centar za analizu i organizacijo poduzeća v Beogradu,
- »Progres«, poduzeće za unapređenje rada u trgovinskim privrednim organizacijama v Beogradu,
- »Metalbiro«, poduzeće za ekonomske usluge, instruktazu i publicitet v Zagrebu,
- »Organizator«, ekonomski servis v Ljubljani,
- delavske univerze in
- razne strokovne zbornice.

Precej tečajev, seminarjev in posvetovanj za strokovno izpopolnitev kadra pri-

rejajo tudi razna strokovna društva, od katerih spodaj omenjamo le tista, pri katerih je center vsaj do sedaj posredoval udeležbo naših sodelavcev na njihovih izobraževalnih oblikah, in sicer:

- Savez mašinskih i elektrotehničkih inženjera i tehničara FLRJ,
- Društvo alatničara FLRJ,
- Savez inženjera i tehničara za zaštitu materijala Srbije,
- Društvo za zaščito materiala LRS,
- Društvo livarjev LRS,
- Združenje knjigovodij LRS.

Razen tega posreduje center na željo interesentov pri vseh vrstah dopisnih šol, v katerih lahko sodelavci na poseben način študija posečajo in absolvirajo tehnično srednjo šolo — za razne poklice, srednjo ekonomsko šolo i. dr.

V tem prispevku smo informirali člane kolektiva o možnostih strokovne vzgoje v podjetju ter v tem smislu nakazali nekaj konkretnih poti. Istočasno pa priznamo, da le-te niso edine in da jih obstaja več. Na tem mestu apeliramo na vse sodelavce, da se vsestransko poslužujejo nakazanih možnosti nadaljnega strokovnega izpopolnjevanja, ki že obstajajo v podjetju, hkrati pa tudi pozivamo vse sodelavce, da nam pri odkrivanju novih poti in stremljenju v tem smislu pomagajo, ker bodo s tem prvenstveno koristili sebi, center pa bo ob večji tozadevni dejavnosti še v večji meri opravičil svoj obstoj in poslanstvo, ki mu je poverjeno.

go koristila nova valjarna. Putzer je rudnik in tovarno prodal. Šla je kasneje skozi več rok do leta 1873, ko je z nastopom krize prišlo do likvidacije delniške družbe. V letu 1878 je bila osnovana nova družba z delničarji — generalni konzul Švedske in Norveške Karel Neufeldt, ki je bil sorodnik kovača Neufeldta njegov sin dr. Filip Neufeldt in Desiderius Bitzy. Novo osnovano podjetje je obratovalo brez daljših prekinitev do leta 1942 in so se v tem času izvršile tudi manjše prezidave in preureditve.

Podjetje se je imenovalo »Berg und Hüttenwerk — Store«. Ob razpadu Avstro-Ogrske monarhije 1918 pa se je preimenovalo v »Rudnik in železarna Store«. To ime je podjetje obdržalo do pričetka druge svetovne vojne. Med vojno so mu nadali zopet nemško ime. Po osvoboditvi pa nosi ime »Železarna Store«. Rudnik je voda nekajkrat zalila, tako da je večkrat prenehal obratovati. Končno pa so delo v tem rudniku opustili leta 1925.

Obrat za pudlanje železa je obratoval na prostoru sedanje valjarne od leta 1878 do 1907. Zaradi vedno večjega povpraševanja po valjarskih izdelkih je valjarna nabavljala surovo jeklo od drugih železarn in ga predelovala v končne proizvode. Leta 1912 in 1913 je bila zgrajena kalorična centrala s tremi parnimi kotli in z dvema parnima strojema. Modernizirana je bila valjarna. Sezidali so novo varilno peč. Postavljena je bila tudi 20-t SM peč. S tem je postala železarna neodvisna od tuje dobave surovega jekla.

Novo zgrajena valjarna je bila v dveh prostorih, v enem je bila groba, v drugem pa fina proga. Kapaciteta takratne valjarne je znašala 8.000—12.000 t letno. Takrat so delavci delali izmenično nekaj časa v martinarni, da so pripravili ingote, in nato v valjarni valjali. Ker ni bilo možno kapacitete valjarne izkoristiti, je ni kazalo nadalje razširjati in modernizirati. Leta 1942 so martinarno in valjarno popolnoma ustavili.

Proti koncu druge svetovne vojne so hoteli Nemci preurediti železarno v vojno industrijo, kar pa se jim zaradi prehitre kapitulacije ni posrečilo. Ob osvoboditvi 1945 je bila železarna skrajno neurejena.

Prvotno majhno livarno so razširili leta 1894 in ponovno leta 1912. Livarna je izdelovala v glavnem proizvode za vzdrževanje okoliških obratov in rudnikov. Izdelovali so tudi dele za Dieslove motorje, parne cilindre za lokomotive in napajalnike, ki so jih izvažali v Graz. Izdelovali pa so tudi jeklarske kokile in valje za svojo livarno oziroma valjarno. Odlivali so lahko ulitke do 6 t.

Leta 1937 so dvignili srednji del livarne za 3 m in zgradili žerjavno progo z žerjavom nosilnosti 6 t (sedaj 40 t).

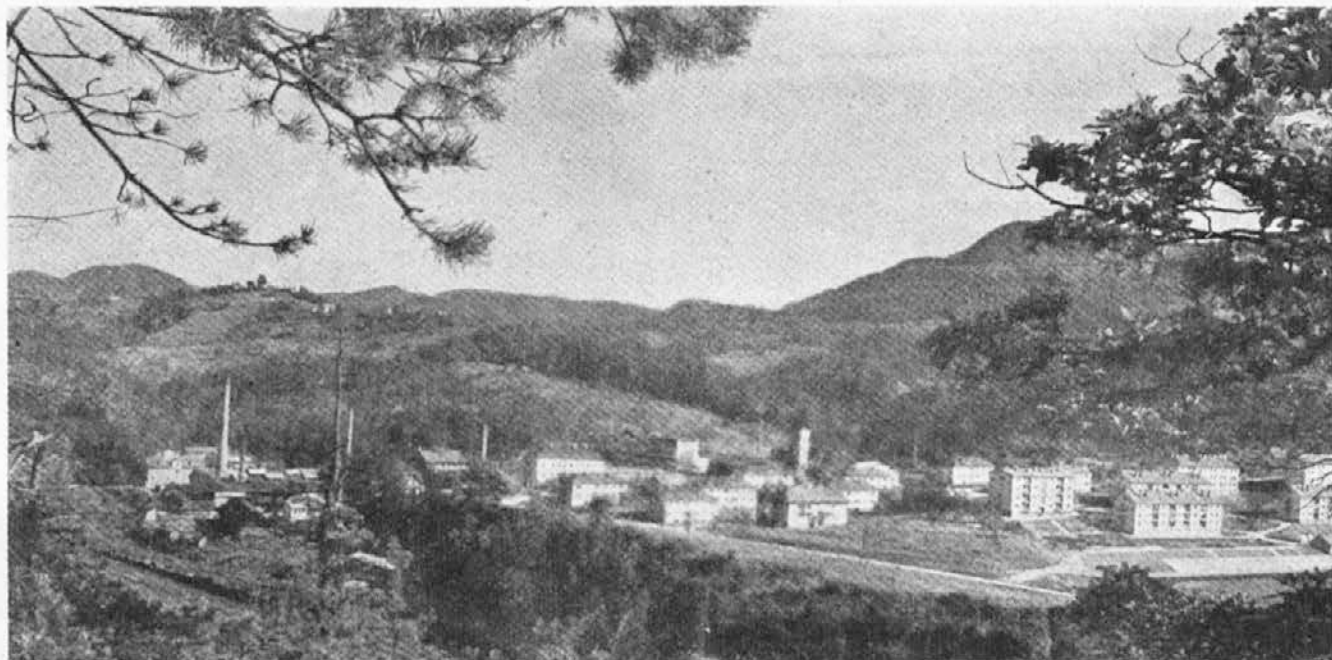
V letu 1938 je bila dograjena cevna livarna. Kapaciteta obeh livarn je znašala skupaj 5000

Tam, kjer je najmanj nesreč pri delu

Zgodovina železarne Štore

Po ustnem izročilu so že v času Ilirije kopalci na območju sedaj opuščene štorskega rudnika rjavil premog. Okoli leta 1809 sta se preselila v ta kraj dva kovača — Čeha, ki sta postavila majhno kovačijo ob Bojanskem potoku, ki je sedaj pokrit. Prvo podjetje je bilo v Štorah osnovano leta 1845, in sicer premo-govnik rjavega premoga. Ustanovil ga je Pavel pl. Putzer, ki je leta 1851 ustanovil še že-

lezarno, ki je uporabljala premog iz lastnega rudnika za parno silo. Leta 1851 šteje kot ustanovitev železarne. V začetku je železarna izdelovala samo železne palice in pločevino, leta 1861 pa je dobila še topilnico in plavž s parnimi kladivi za izdelovanje ladijskih plošč in drugih sestavnih delov za ladjedelništvo. Toda v tem pogledu z drugimi velikimi tovarnami ni mogla konkurirati, pač pa je mno-

Železarna Štore — tovarna in naselje na Lipi

Torej kar podobno Ravnam s Čečovjem, le nesreč pri delu imajo v Štorah manj. Tudi tam imajo tako naselje — Pečovje ter rečejo pošteno z ljudstvom na Pečovju, medtem ko bi mi radi pokvarili naše kremenito Čečovje v čenčasto Čečovje

t letno. K livarni je spadala še modelna mizar-
na, v kateri so izdelovali modele in šablone
najbolj kompliciranih oblik.

Leta 1948 je bila k železarni priključena ša-
motarna. Ustanovil jo je 1880 grof Monte Cuc-
coli. Proizvodnja šamotarne je bila majhna.
Po prvi svetovni vojni je prišla v last Franca
Pertinača, ki pa je zašel leta 1924 v konkurz.
Šamotarno je kupil načelnik podjetja Majdič
iz Celja, ki je podjetje elektrificiral, in postavi-
l peč, ki še danes obratujejo. Pozneje je pod-
jetje izročil svoji hčerki Kunejevi.

Pred vojno je delalo v podjetju okoli 300

ljudi, napredek v teh nekaj letih po osvobo-
ditvi pa je že skoro sedemkratno.

To bi bila kratka zgodovina železarne, ki
je zavzela v preteklem letu najboljše mesto v
preprečevanju nesreč pri delu med vsemi pod-
jetji črne metalurgije v državi. Tudi v letu
1962 so se štorski železarji odlično držali pa je
verjetno, da bodo to častno prvenstvo ohranili
naprej. Skozi pet let so bili po tej meri naj-
boljši ravenski železarji, ki še sedaj ne vedo,
zakaj so poslabšali stopnjo oziroma inteligenco
varnosti dela.

600 km raziskovalnih prog pod Peco

Zgodovina, racionalizacija in gospodarski pomen rudnikov svinca in topilnice Mežica

Tudi o naših sosedih so še kar naprej ta-
ka vprašanja iz šolskih vrst, zato ponav-
ljamo po desetih letih tak izvleček, ki o
vsem nekaj pove.

Rudna bogastva so ustvarila v gornji Me-
žiški dolini nekaj strnjjenih naselij. Tu so sta-
ra Črna, mlajše rudarsko središče Mežica in
pa Zerjav z glavnim izvozom rude, separacijo,
topilnico svinca ter izdelovalnicami svinčenih
izdelkov.

Začetki rudarjenja segajo daleč v preteklost.
Zanesljiv zgodovinski podatek za začetek rudar-
stva v Mežici je leto 1665. Takrat je bilo
zabeleženo prvo izdano rudosledno dovoljenje
za raziskave svinčevega sijajnika v bližini
Črne Hansu Sigmundu pl. Ottenfelsu.

Iz prvih rudarskih začetkov so se razvile
manjše rudarske družbe, ki so bile najdelav-
nejše v letih 1809 do 1870. Rudarstvo v ne-
drih Pece je doživelo v teh letih svoj prvi več-
ji vzpon. Pospesila ga je Napoleonova zasedba
zahodne Avstrije oziroma zahodne Koroške z
Bleibergom, takratnim najpomembnejšim
svinčevim rudiščem avstrijske monarhije. To
izgubo so Avstrijci hoteli čimprej nadoknaditi
z naglim razvojem rudarstva v Mežiški dolini.

Z odkupom večine nahajališč svinčeve in
cinkove rude se je usidrala v Mežiško dolino
močna rudarska družba Bleiberger Bergwerks
Union (BBU). Lastnica vseh rudarskih pravice
in rudniških objektov je postala leta 1893. Nova
rudarska družba je skoncentrirala vso svinčar-
sko dejavnost v Zerjavu, kjer je leta 1896 zgra-
dila topilnico in rafinacijo svinca in v letu
1914 končala gradnjo separacije. Leta 1916 je
družba zabeležila do takrat svojo največjo pro-
izvodnjo: 107.200 t rude in 12.984 t surovega
svinca.

Po prvi svetovni vojni so bili mežiški rudni-
ki pod sekvestrom jug. države (1919-1921). Na-
to so prešli v posest angleške rudarske druž-
be »The Central European Mines in London«
(1921-1941). Novi gospodarji so izkoriščali le
najrentabilnejši del rudišča in odkopavali bo-
gatejšo rudo (z nad 11 % Pb in 4 % Zn). Naj-
večjo proizvodnjo so dosegli leta 1934: 128.511 t
rude in leta 1939 11.000 t rafiniranega svinca.

Med nemško okupacijo (1941-1945) so bili
mežiški rudniki ponovno pod upravo rudarske
družbe BBU. Narodno-osvobodilno gibanje je
krepko poseglo v življenje mežiških rudarjev.
Z uspešnimi partizanskimi akcijami so pre-
prečevali in branili eksploatacijo svojega ru-
dišča, metalurško dejavnost v Zerjavu pa so
popolnoma ohromili (od leta 1944 do 1945). Med
drugo svetovno vojno je bila letna proizvodnja
rude od 100.000 do 120.000 ton.

Po osvoboditvi pripadajo mežiški rudniki
naši skupnosti. Proizvodnja je naraščala iz
leta v leto. Pospesila jo je povečana flotaci-
ja (1947) in vgradnja nove težkotekočinske se-
paracije (1954/55), ki omogoča rentabilno od-
kopavanje revnejše rude.

Rudna nahajališča nastopajo v tehle kame-
ninah: v wettersteinskem in rabeljskem apnen-
cu, v glavnem in anizičnem dolomitu. Rudišče
je tektonsko močno porušeno. Nastalo je hi-
drotermalno z regeneracijo. Na površini 10
kvadratnih km je do sedaj znanih 350 rudnih

teles z močno izpremenljivo vsebino kovine.
Glavni rudni minerali so: galenit, ceruzit, sfa-
lerit, smitsonit in vulfenit.

Značilna za mežiške rudnike je velika pro-
stranost. Prav zato ima rudnik čez 600 km
raziskovalnih prog, prog s tirom okrog 80 km,
prog s strojnimi prevozom pa 40 km.

Do sedaj je potekalo delo v jami takole: ko-
pač rude je vrtal na glavni izmeni na več od-
kopnih in več sledilnih mestih hkrati. Vozači
pa so ločeno od kopačev ročno ali strojno pre-
važali rudo do glavnih drč. V glavni izmeni
so bila opravljena tudi vsa tesarska in druga
vzdrževalna dela na prevoznem parku in
omrežju komprimiranega zraka. Odstreljeva-
li so na stranski izmeni.

Jamska dela so bila razbita na preveliko
število sledilnih in odkopnih mest. Z njihovo
koncentracijo bosta posledje boljše uporabljeni
mehanizacija in tudi delovna sila. Na teh delo-
viščih bo delo potekalo nepretrgoma, obratovali
bosta lahko dve izmeni hkrati. Nakladanje in
prevoz rude bosta brez zastoja. Z uporabo
boljših vrtalnih kladiv nameravamo doseči od
dosedanjih 40 t na dnino kopača, 80 ton. Seve-
da bodo potrebna precejšnja začetna investici-
jska vlaganja za nabavo nove mehanizacije.
Z uporabo mehanizacije bomo zvišali tudi ru-
dniški učinek od sedanjih 2,2 ton na dnino na 2,6
ton na dnino.

Vzdrževanje rudnih zalog izvajamo po so-
dobnih metodah. Geokemijo kombiniramo z
geofiziko. Pri tem uporabljamo električne me-
tode. Poleg teh so zelo uspešne in nadomešča-
jo raziskovalne hodnike, globinske vrtine. Z
njimi proučujemo ugodna ležišča v rudonosnih
plasteh. Raziskave z globinskim vrtnjem ši-
rimo tudi na ostala neraziskana področja. Le na
ta način bomo lahko spoznali geološko zgrad-
bo vzhodnih Karavank in bodočnost rudar-
jenja mežiških rudnikov. Z novim nači-
nom raziskav smo okrepili kvaliteto rude, ki
je v zadnjih letih pričela zopet rasti.

Marjan Kolar:

URA

Nikoli še ni bilo v Šentvidu ob kakem
mrliču tako tiho kot jeseni 1943. leta, ko
so kropili starega Medveda. Res, da je bil
Medved zaživa vaški revež, ki je pletel
koše, opravil za koga na vasi kakšno pot,
za plačilo pa najraje zvrnil kozarček žga-
nja. Res je bilo tudi, da sta se skoraj dva
rodova vaške otročadi učila zmerjanja
prav ob starem Medvedu.

Vedno enako zgrbljen, siv, zabuhel od
pijače in v povlajani obleki, ki sta se je
držala slama in zadah šentviških hlevov,

Veliko ekonomsko obremenitev jame pred-
stavlja močan dotok vode. Količina črpane vo-
de znaša 39 kubičnih metrov na minuto. Kon-
čujemo 8400 m dolg vodni rov, ki bo zmanjšal
višino črpanja vode za 91 m. Padec vode
iz sedanjega 8. obzorja na višino vodnega rova
bomo racionalno izkoristili. Zgradili bomo no-
vo podzemno hidroelektrarno z letno proiz-
vodnjo 10.000 MWh.

Po dograditvi vodnega rova bomo lahko raz-
iskovali tudi v globino. S koncentracijo jam-
skih delovišč, z učinkovito uporabo mehaniza-
cije, z intenzivnimi raziskavami bodo meži-
ške jame v bodoče dajale po 600.000 ton rude
letno. Dvig proizvodnje bo omogočil tudi nov
jamski revir Graben, kjer končujejo upadnik
z avtomatiziranim izvozom rude.

S povečanjem zmogljivosti jame bo potrebno
razširiti tudi flotacijo, ki se ji je kapaciteta
zaradi povečanega pridobitka svinca zmanjšala.
Sedanji pridobitek svinca znaša od 89 do
90 %. Mehanizirali bomo tudi prevoz jalovine
iz separacije. Postopek separiranja sestavlja
drobljenje rude na 60 mm debelino in tež-
kotekočinskega separiranja zrnatosti — 3 mm,
v suspenziji ferosilicija. Tu je odbrane 59 % od
celotne množine rude kot jalovine. Obogateno
množino drobimo in gravitacijsko separiramo
na ločilnih strojih; en del odločimo v obliki
zrnatih koncentratov. Osiromašeni proizvod
meljemo do finega prahu, potrebnega za flo-
tiranje. Končni proizvod flotacije sta svinčeni
in cinkov koncentrat.

V metalurških obratih je bila izvršena delno
rekonstrukcija. Zgrajen je bil nov pražilni
stroj zmogljivosti predelave 60 ton koncentra-
tov na 24 ur. Lahko obratuje na pihalni ali se-
salni način. Z raznimi izboljšavami dobivamo
sedaj na pihalni način aglomerate z 80 % Pb.
S preureditvijo visoke peči in z boljšim pra-
ženjem smo zvišali proizvodnjo visoke peči od
18 t v 24. urah na 60 t v 24. urah. Kratkobna-
ste peči dosegaajo zagaranitirano proizvodnjo.
Letos smo pričeli z gradnjo nove rafinacije
po Harrisovem postopku, ki bo lahko preči-
stila 30.000 ton surovega svinca letno. Z njo
bo mogoče predelati tudi velike količine od-
padlega svinca.

Proizvodnja metalurških obratov se zelo
uspešno in gibčno prilagaja zahtevam in po-
trebam tržišča. Lani je osvojila nekaj novitet,
akumulatorske zlitine in svinčene kroglice za
akumulatorsko industrijo. Delno jih predeluje-
mo tudi v naši tovarni akumulatorejev. Z usme-
ritvijo predelave svinca v bodočnosti
imamo še lepo perspektivo v bodočnosti.

Stanko Šancl

Literatura:

I. Mohorič: Industrializacija Mežiške doli-
ne (1954).

O. Benedik in S. Grafenauer: Razvoj in per-
spektive rudnika Mežica (RMZ 1961, št. 1).

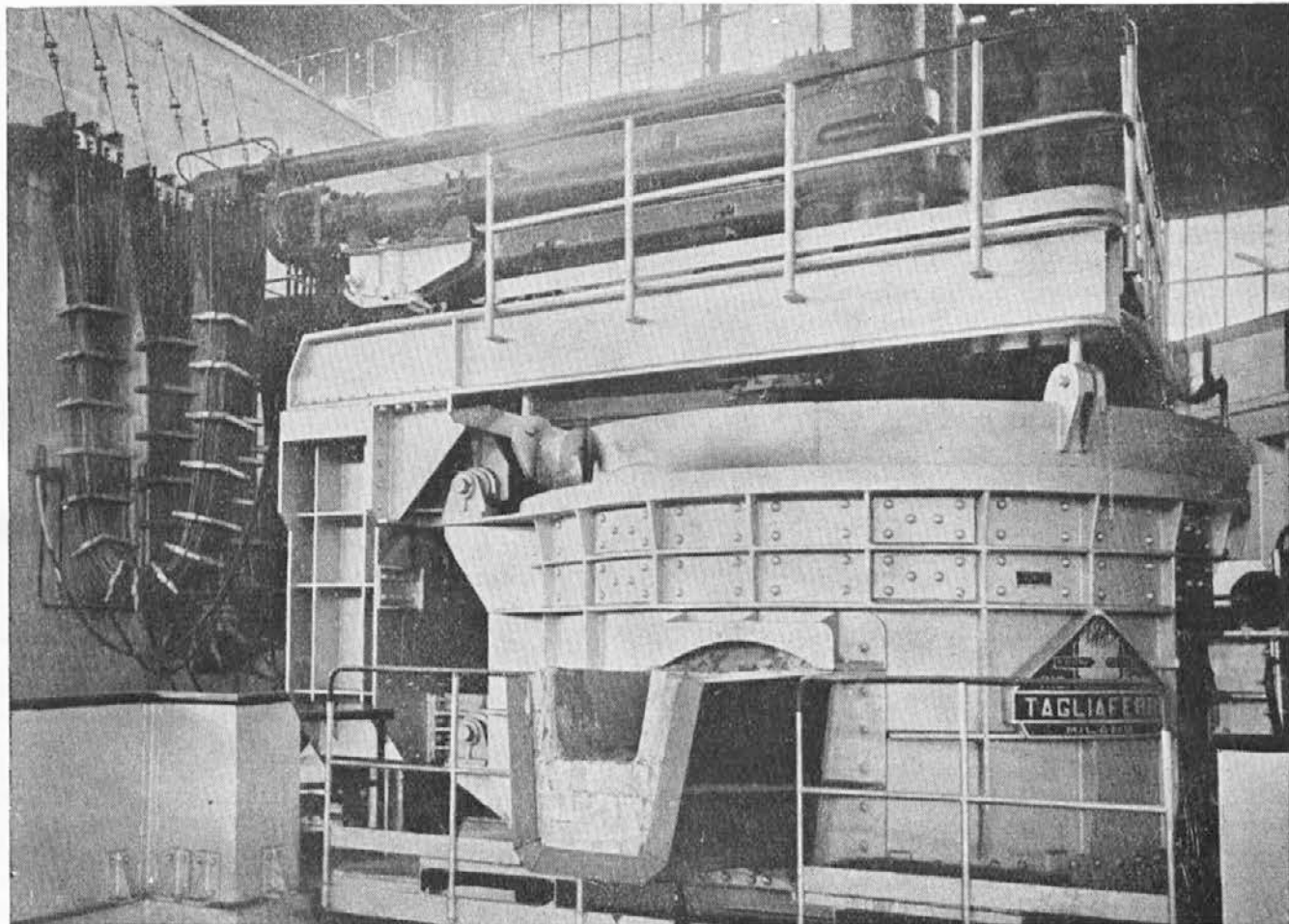
Fr. Gregorač: Selektiv, flotiranje rude PB-
ZN s posebnim ozirom na flotiranje ceruzita
(RMZ 1960, št. 3).

je bil večna žrtev urnih smrkavcev, ki so
lučali za njim kepe, kamenje ali gnilo
sadje, kakršen letni čas je pač bil.

Vse to je bilo res in vendar še nikoli
ni bilo ob mrtvaškem odru tako tiho.

Stari hlapci so po navadi takole ležali
pri svojih gospodarjih, kdove iz katere
vasi doma, davno že brez priimkov, revni
kot Medved, da se je celo daljnim sorod-
nikom zdelo škoda hoditi na pogreb. Tiho
pa vendarle nikoli ni bilo.

Kak pes je kje zacvilil od žalosti, za-

Se enkrat
naša nova peč

ihtel je kak otrok, ki ga je bil rajniki posajal na konja, vselej pa je jokala stara Barba, ki nikoli ni zamudila nobenega mrliča in so zlobni jeziki govorili o njej, da se samo ob sedminah do sita naje.

In tokrat niti glasu, čeprav se je v sobi, ki jo je staremu Medvedu odstopil premožni Pačnik, trlo ljudi, da jih ob županovi smrti ne bi moglo biti več, in se je zato Nemcem zdelo potrebno, da so postavili pred hišo stražo.

Tudi to je bilo nenavadno, kajti vse dotlej so se vaščani z Nemci prav dobro razumeli in partizanom, kolikor so sploh kdaj zašli v njihov konec, niso radi pomagali.

Sentvidčani, ki so se počasi vrstili mimo mrtvega berača in šepetaje molili, so bili večinoma kmetje in gozdni delavci. Delovni, počasni in topi, kakršne sta jih naredila zemlja in gozd, v svojih hribih daleč stran od mest, so verovali samo svojemu župniku in z njim vred sovražili vse, kar je bilo živahno in novo. Tistih petsto besed, ki so jih od rojstva do smrti potrebovali pri delu in preprosti zabavi, je sicer obsegalo tudi pojme »preteklost« in »prihodnost«, vendar pa je bilo vse to nekam megleno. Nekoč je bilo lepše kot zdaj; takrat, ko je vladal cesar in je bil goldinar velik denar, in nekoč bodo prišli v nebesa. Vmes je bilo samo delo.

Nihče ne bi vedel povedati, kako in kdaj je njihova počasna pamet povezala Hitlerja z zlatimi starimi časi Franca Jožefa. Nenadoma so zgodbe starih avstrijskih vojakov znova oživele, potem pa so se jim pridružile nove zgodbe, ki so jih prinašali domov mladi dopustniki, ki so služili nemško vojsko. Tako so se Šentvidčani lepo razumeli z vaškimi žandarji in želeli so,

naj bi vedno ostalo tako kot zdaj — velike plače, ne prehudi davki in živo upanje na vznemirljivo lepo prihodnost, ki so o njej govorili nemški gospodje, kadar so prišli v Šentvid. Vse to je sicer bilo povezano s trditvami, da so oni pravzaprav Nemci in da so vedno bili Nemci, da jih je Hitler zdaj samo osvobodil. Poslušali so in bilo jim je nekako vseeno, saj so bili že Avstrijci in Jugoslovani, Slovence so jih imenovali celo vse do zdaj. Sicer pa so vedno verjeli samo dejanjem, besedam nikoli.

Takšni so drsali mimo mrtvaškega odra, gospodar Pačnik pa je v kuhinji točil mošt in žganje, ki so ga molče pili. Čutili so, da je danes nekaj narobe s tem molkom. Tako je bilo kot poleti, kadar pritisne soppa, da ni mogoče dihati, in je delo moka, človek sam pa nekam mlahav in brez volje in lahko samo nemočno kolne, da bi se že kmalu ulilo.

Kot vedno so bile tudi tokrat ženske tiste, ki so prve začele govoriti.

Ena se je spomnila, kako lep koš ji je spletel rajniki berač. Druga je rekla, da je bil dober človek, ki ni nikoli česa ukradel, in če je kdaj kak otrok pustil na polju ruto, prelico ali kaj drugega, je stari Medved vselej vestno prinesel pozabljeno k pravi hiši. Tretja je povedala, da skoraj ni bilo tedna, da Medved ne bi bil prišel k njej naravnat stensko uro. Potem je tudi prva rekla, da je berač pri njej naravnal uro, in druga je lahko samo še pokimala.

Pačnik se je nejevoljno obregnil:

— Kaj pa je treba o tem toliko govoriti? Vedno, kadar je bil okajen, je hodil od hiše do hiše s svojo staro srebrno uro v roki in premikal vse ure, ki niso kazale točno tako kot njegova.

— Je že kdaj v življenju zamudil kaj

važnega, pa se mu je tako globoko usedlo v dušo, da ni mogel preboleti. In ker je bil dober, ni želel, da bi mudili tudi drugi, — je rekla ženska.

Potem se je nekdo, ki je hotel odobrovoljiti gospodarja, spomnil, kako je torej Pačnik naredil prav, da je Medvedu med sklenjene roke položil uro. Pačnik je zamahnil z roko:

— Kaj pa je treba o tem posebej govoriti?

In ko je že grozilo, da se bo prostorna kuhinja spet zagrnila v molk, se je oglasila ženska:

— Medvedova ura je bila vedno točna.

Nekdo je že hotel vzroji, toda nekaj mu je padlo na pamet, da je obstal z odprtimi usti in pogledal okoli sebe. Ljudje so se nemo spogledovali in zdelo se je, da je minilo pol večnosti, preden so domeli. Zdaj je bil Pačnik sam tisti, ki je spregovoril:

— Medved niti pijan niti trezen ni nikoli mudil, kar sem ga poznal ne.

— Torej ni zamudil policijske ure, — je počasi rekél Vovk. Po glasu se je poznalo, da se v njem nekaj krha. Ljudje so ga pogledali in se spomnili, da ima sina na fronti in da njegova hčerka spi z žandarjem. Toda zdaj je bil molk premagan in napetost v ljudeh prehuda, da bi še bili mogli molčati.

— Nemec ga je torej ustrelil nalašč! — je butnil nekdo.

— Kar tako za šalo, ko vrabca.

— Pa kaj mu je naredil?

— Stari Medved nikoli nikomur ni storil nič žalega, — je rekél Pačnik.

— Mogoče je stražar gledal na svojo uro pa Medveda, kako je prav počasi rical mimo žandarmerije, pa spet svojo uro,

ŠE DVA TAKA SPOMINA

Težko je odreči stari koreniki, ki ti na obisku po petdesetih letih v domačem kraju napiše kar po ovojnem papirju vse sorte spomine iz mladosti. »Tu imate za Fužinarja!« Že kar polni samega železa in jekla včasih take stvari radi vključimo, če le prostor dopušča — odtonek so iz naše dežele. Menda zaradi tega ja ne bo kdo mislil, da propagiramo divji lov.

Takole je zapisal stari Renar:

Kovačev Florjan — gamsa

Divji lovci iz Podgore smo imeli svoje dni čisto določene revirje. To so bili Zagški vrh, Ravnjakov vrh, cela Starotrška planina, planjava do lesenega križa, niže doli do »Špičaste peči« in v Kogovsko frato pa seveda Črni vrh. Ven naprej pod Šmohorico nismo nikoli šli. Tam so bili drugi. Nismo se med seboj poznali, čeprav smo nekako drug za drugega vedeli.

Tistega septembrskega jutra 1908, ko so se komaj zaznavali obrisi omenjenega lovskega sveta, je proti Črnemu vrhu previdno stopal visok in plečat bradat mož v zelenem jopiču in hlačah iz »vražje« kože. Na glavi je imel čepico, da je lahko nemoteno gledal na vse strani. Čez ramo torba in daljnogled — pač zgodnji turist planinec. Ko so zavele prve sapice in ko so se zbudile veeverice ter skakale za zajtrkom, je bil naš zgodnji popotnik že čisto ob vrhu. Še hip in goro je ožarilo jutro, planinske ptice pa so začele svoje jutranje melodije. Stal je na vrhu Črnega vrha. Previdno ko lisica se je približal zalesju. Kmalu je kakih sto metrov na planinski trati zagledal gamsa. Ko se je razlegel strel, je gams padel desno v grmovje. Polno ga je zadel.

Tisti hip pa že odjekne glas: »Stoj, če ne, streljam!« Bil je seveda glas grofovskega lovskega paznika, ki ga je bradati mož dobro poznal, saj sta stanovala le streljaj narazen. Kaj boš?! Naš skoči ko strela v košovje pa po bregu. Kjer ni mogel skozi rast, jo je preskočil. Dolga črna brada mu je mahala ko omelo. Kmalu zalaja za njim pes, ki ga je spustil čuvaj. Divji lovec

in ker je videl, da bo Medved vendar še ob pravem času prišel v hlev, je vseeno sprožil.

— Toda kako moreš ubiti človeka, ki ti čisto nič ni storil?

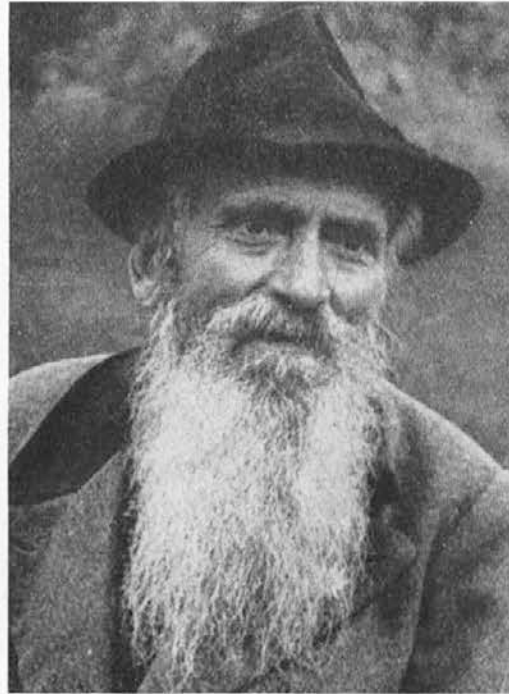
Novica se je prenesla v sobo, kjer je, prvič v življenju, na belih rjuhah ležal Medved s srebrno uro med sklenjenimi rokami in z otroškim začudenjem na mrtvem obrazu. Tedaj je prvič neka ženska zajokala na ves glas in druga je tenko zakričala:

— Prekleti Nemci!

— Prekleti Nemci! — so zakleli možje.

To je bil ves nagrobni govor, ki so ga Šentvidčani povedali staremu Medvedu v slovo.

beži, pes pa ga žene kot jelena. Doli nad Ivartnikom mu je pes že za petami. Divji lovec se ustavi in začne zlepa, poznala sta se — pač sosedov. Dal mu je celo hrane iz torbe, vendar pesjak v tem zagonu ne odneha, spet in spet laja ter izdaja, kje sta.

Florjan Razgoršek — slika iz navrških let, ko je postala brada že siva

Divjemu lovcu je bilo zadosti: puško v roke in pes je utihnil za zmirom, ne bo ga mogel izdati. Ponovni strel je čul seveda tudi paznik in pohitel na mesto. Naš bradač je odkorakal v Brčnikov les, sedel na panj, si odvezal brado, nato skril še puško in se napotil proti Kovaču. Doma se je hitro preoblekel in sedel k zajtrku. Po čisto normalnih opravkih se je kmalu srečal z grofovskim nadzornikom na žagi. Stari mož se je pritoževal, kaj je doživel zgodaj zjutraj in da mu je divji lovec ustrelil tako zanesljivo psa. Tudi Florjan ga je pohvalil. Kdo neki je to bil — s črno brado. Renarjevi in Gradiški imajo sicer ruse, toda kratke in rjave. Divjega lovca nista dognala — in če dogodka ne bi verjeli, lahko vprašate danes zares bradatega Razgorška na Navrškem vrhu.

Prežihov Voranc pa — srnjaka

Pri bajti nikoli ni bilo kaj prida mesa, pušk pa vseeno ni manjkalo. Tista koroška vojna je šla tedaj skozi in so mnogo tega pocetljali. No, in tam doli na Zdovčev travnik je priskakljal precej okrogel srnjak. Bila je nedelja zadosti pred večerom. Sedeli smo pri čebelnjaku ter opazovali in opazili res vsako spremembo pod seboj.

Oče je prvi rekel: to je pa srnjak, kako se pridno pase... Takoj smo se vtaknili v Voranca, da bi šel ponj. Na vojski je veljal za ostrostrelca. In res, z bratom sva mu prinesla puško, s katero sva pridno pletaj-skala tudi midva, pa je šel do žive meje pod bregom in kmalu je usekalo. Na kakih dvesto metrov ga je zrušil. To je torej še kar šlo. Sedaj pa je bila na vrsti druga reč: srnjaka je bilo treba pobrati in prinesiti domov. Čez Zdovčev travnik je vseeno vodila taka steza, po kateri jo je kdaj pa kdaj pobiral kak kramoh. Kako bi naredili? Oče nama z bratom ni zaupal, vzel je koš in šel naokoli po šavje, ki ga lahko pač vsak nabira, kjer hoče. Kmalu smo ga zagledali na travniku. Pomikal se je upognjen do srnjaka, nekoliko tam onegavil, potem pa pogumno trgal šavje ter se vračal v gozd z napolnjenim košem. Treba je bilo spet naokoli in čez kake pol ure je bil že doma.

Srnjaka smo spravili v klet, ga tam strančirali in tudi že kar kuhali. Ker se mati tedaj ni vmešavala v celo reč, je bilo pač samo kuhano meso ter veliko mesa, zato spomin na tisto radovedno jed ni najprijetnejši. Zadišalo je šele naslednji dan.

Zadeva je dala pogum in smo potem še nekajkrat pospravili take bližine. Oče pa je neverjetno pazil na meje odstrelnega časa posamezne divjadi: Zdaj še ne smeta... Ko sem nekoč vseeno prinesel tako doječo zajklo, sem jo izkupil in se je nismo dotaknili. Še danes se prizadet spomnim tiste pogibelji.

VOZNIKI NISO VSI UVIDEVNI

Tedaj poleti smo prosili, da bi šoferji vsaj ob največjem navalu na cestah (zaključek najštevilnejše dneve ob dveh popoldne) ne tekali tako strašno po ulicah, temveč uvidevno počakali za nekaj minut. Ničesar bi jim ne ušlo na teh nortranjih prevozih, v pogledu varnosti prometa pa bi veliko prispevali. Neki so tako storili — hvala! drugim pa je bil vsakršen obzir deveta brigada.

Nazadnje bo le treba najti neki sporazum. Dokler ne bo posebnih avtomobilskih cest, bi kazalo zapreti gotove take poti za motorne vozove. Manj nevarnosti bi bilo, manj prahu ter veliko več miru na svetu, zamudili pa bi čisto ničesar. Največ take zgage namreč delajo po cesti tako tisti, ki jih nihče ne potrebuje ne tam, od koder divjajo, ne tam, kamor mislijo da morajo hiteti, medtem ko se potrebni premiki komaj izogibajo.

Uvidevnim voznikom še enkrat: hvala lepa!

NAPAKA

V najnovejši prepis oziroma dopolnitev telefonskega seznama Zelezarne Ravne se je vrnila napaka, da smo namesto prav: Čečevje zapisali narobe: Čečevje. Oprostite in sami popravite, kjer se le da.

— Preden sem se poročila s teboj, sem imela ponudbe od osmih moških, ki so bili vsi pametnejši od tebe.

— Da, to so tudi dokazali.

Za soncem dež mora biti,
za veseljem žalost priti...

STROŠEK ZA »KOROŠKI FUZINAR«

Po zakonu o tisku objavljamo stroške za zadnjo številko našega lista, in sicer:

— ČP »Mariborski tisk« — tisk	548.300 din
— ČP »Mariborski tisk« — klišeji	99.600 din
— ČP »Mariborski tisk« — dostava	4.590 din
— Honorarji za tekstne in slikovne prispevke	30.000 din

Skupaj 682.490 din

Izdaja upravni odbor Zelezarne Ravne — Ureja in ureduje uredniški odbor — Tiska: Mariborski tisk v Mariboru — Odgovorni urednik: Avgust Kuhar

Redakcija te številke je bila zaključena 28. novembra 1962.

Spet se je cela stvar podražila samo za toliko, kolikor je bilo več strani oziroma več klišejev. Naši honorarji pa so še zmerom najnižji na Slovenskem.